

Миколаївський художній музей імені В. В. Верещагіна

Миколаївський художній музей імені В. В. Верещагіна

ХУДОЖНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ

Миколаївський художній музей імені В. В. Верещагіна

АЛЬБОМ

КИЇВ
«МИСТЕЦТВО»
1984

Миколаївський художній музей ім. В. Верещагіна — один з найстаріших на Україні. Він був створений у 1914 році як пам'ятник видатному художникові-баталісту В. Верещагіну, який загинув разом з адміралом С. Макаровим (уродженцем Миколаєва) у Порт-Артурі 1904 року на броненосці «Петропавловськ». Ініціатором його створення був палкий популяризатор мистецтва, художник М. Гедройц.

Організація музею була продиктована вимогами часу, поширенням просвітительських ідей, пов'язаних з блискучим розквітом російського реалістичного мистецтва другої половини XIX ст., а також активною діяльністю передвижників, що мала великий вплив на пробудження інтересу громадськості до мистецтва, особливо в провінційних містах, де влаштовувалися пересувні виставки.

Організаційний комітет у проханні до президента Академії мистецтв писав: «Ім'я Верещагіна, як колишнього вихованця морського училища, який, крім того, так трагічно загинув у морській стихії, оточене винятково зворушливою шаною серед моряків. І ми, миколаївці, прагнемо увічнити пам'ять уславленого художника-філософа... який так блискуче прославляв своїм генієм нашу вітчизну».

Значну допомогу в цій справі подав великий російський художник І. Рєпін, який одразу високо оцінив громадське і культурне значення факту організації в Миколаєві художнього музею. Дізнавшись про численні труднощі і перешкоди, що стояли на шляху його створення, І. Рєпін неодноразово звертався з проханнями то до військово-морського міністра про виділення приміщення для музею, то до Ради Академії з питаннями відбору картин.

М. Гедройцу вдалося об'єднати миколаївських художників і любителів у Товариство образотворчих мистецтв, яке складалося із ста членів і мало свій статут, затверджений у жовтні 1913 року.

М. Гедройц мав широкі зв'язки з відомими художниками Росії, деякі з них брали участь у заснуванні Товариства і підписали його статут. Серед них — В. Мате, І. Рєпін, І. Гінцбург, К. Вещилов.

Метою діяльності Товариства було гідне вшанування пам'яті В. Верещагіна, поширення серед місцевого населення художньої освіти, моральна та матеріальна підтримка художників. Саме для цього й було організовано художній музей ім. В. Верещагіна, видано ряд збірників та альманахів з питань мистецтва, створено благодійні стипендії, пансіонати для художників. Товариство також збирало твори для музею, видало брошури зі спогадами сучасників про В. Верещагіна.

Завдяки клопотанню І. Рєпіна у вересні 1912 року під музей було віддано будинок колишньої гауптвахти морського відомства. Зведено його за проектом І. Старова у класичному стилі.

У 1912 році Петербурзька Академія мистецтв передала музеєві 29 картин видатних російських митців, пізніше надійшло ще дев'ять робіт, зокрема картини І. Айвазовського, В. Полєнова, Ф. Рубо, К. Юона, В. Маковського, К. Крижицького та ін. Вдова В. Верещагіна передала обстановку майстерні художника. У 1914 році з Російського музею було одержано багато робіт В. Верещагіна. Товариство ім. А. Куїнджі подарувало музею три картини А. Куїнджі. Ломоносовський фарфоровий завод передав колекцію російського фарфору. Багато було надходжень і від приватних осіб. Таким чином, у травні 1914 року в музеї налічувалося 230 творів образотворчого мистецтва.

Після Великої Жовтневої соціалістичної революції почалося нове життя музею. Його колекція швидко поповнювалася творами з націоналізованих зібрань. Чимало експонатів надійшло від приватних осіб, зокрема, у 1924 році брат художника Р. Судковського передав у музей колекцію його картин, етюдів та малюнків, для якої було виділено окремий зал. У 1936 році з Києва надійшло 24 картини радянських художників. Напередодні Великої Вітчизняної війни музей вже володів чималим зібранням живопису, графіки, скульптури, прикладного мистецтва.

Тимчасова окупація фашистськими військами міста Миколаєва завдала музею непоправних втрат. Його було по-варварському пограбовано, безслідно зникло багато творів. Велике полотно І. Айвазовського «Пушкін на березі моря» було вирізане з рами і розрізане на чотири шматки. Зникло багато робіт В. Верещагіна: із 164 його творів уціліло лише дев'ять полотен і чотири етюди; з колекції творів Р. Судковського збереглося лише чотири роботи. За інвентарною відомістю, на кінець 1945 року колекція музею складалася лише з 31 твору живопису та 18 скульптур.

Почалися наполегливі пошуки втрачених цінностей, що тривають і досі. Зокрема, у 1964 році було знайдено 17 малюнків і картина «Ялта вночі» В. Верещагіна, «Рання весна» М. Фокіна. Серед знайдених робіт В. Верещагіна особливо цікавий начерк — перший задум автора до його уславленої картини «Апофеоз війни», решта — це малюнки до картин «Показують трофеї», «Релігійна процесія на святі Мохаррем у Шуші», «Гімалайські поні», «Перекочування киргизів». Академічні малюнки В. Верещагіна були надіслані жителями міста Батумі, які знайшли їх під час війни у сумці вбитого гітлерівця.

Співробітники музею постійно провадять велику збиральницьку роботу, відбираючи експонати з художніх виставок, закуповуючи їх з приватних колекцій, внаслідок чого зібрання музею в останнє десятиріччя збагатилося першорядними творами. Серед них портрети, створені В. Тропініним, І. Рєпіним, В. Сєровим, етюди В. Сурикова й інших майстрів. Невелику колекцію Р. Судковського, близько 20 творів, пощастило зібрати за останнє десятиріччя для відділу мариністичного живопису — музею Р. Судковського в Очакові, що його було відкрито у квітні 1982 року.

У 1981—1982 роках надійшла велика колекція графічних і живописних робіт Є. Кибрика — подарунок вдови художника для новоорганізованого відділу в місті Вознесенську, батьківщині Є. Кибрика. Робота по збагаченню фондів музею дала можливість побудувати експозицію в історико-хронологічній послідовності і створити нові відділи — давньоруського та західноєвропейського мистецтва.

Відділ російського дореволюційного мистецтва — найчисленніший в музеї. В ньому представлено майже всі історичні етапи (з XVI по XX ст.) і жанри.

Привертає увагу невелика, але цінна колекція ікон XVI—XIX ст. Серед них «Деісус», «Євангеліст Марк» (XVII ст.), «Різдво Христове» (І половина XVIII ст.). В образі євангеліста Марка майстер виразив високе уявлення про красу. В обличчі свя-

того, сповненому глибоких роздумів, у його постаті — подиву гідна пластика. Вохристого кольору живопис твору збагачений зеленувато-коричневими, зеленими та червонуватими тонами напрочуд тонких відношень. «Деісус» відзначається витонченістю письма, гармонійністю колориту.

В іконі «Різдво Христове» читаються радісні, світлі почуття, вона чарує яскравим і дзвінким письмом. З великою майстерністю в ній показано кілька євангельських сюжетів, об'єднаних однією темою. Красиво і співуче зображено краєвид: пагорби, дерева, печеру та людські постаті.

Вісімнадцяте століття російського живопису характеризується в музеї невеликою групою творів невідомих художників. Серед них прекрасно виконаний «Портрет жінки в перуці» (імовірно 40-і роки XVIII ст.). В творі зображено півпостать молодої вродливої жінки, обличчя якої — живе й одухотворене. Звучання темно-голубих, коричневих і темножовтих тонів надає портрету вишуканості. Поряд з цим полотном необхідно відзначити «Портрет вельможі» (1750), де зображено півпостать літнього чоловіка з дещо одутлим обличчям, у багатому костюмі, розшитому сріблом і оздобленому квітковим орнаментом. Цей портрет належить до репрезентативних парсун і є типовим для придворного живопису XVIII ст. Художника насамперед цікавило відтворення індивідуальної характеристики людини, її суспільного становища.

Привертає увагу «Портрет дитини з яблуками» В. Боровиковського (1794). Це одна з рідкісних ранніх робіт митця. В ній вже бачимо відчутну пластичність форми, м'який, витончений живопис, притаманні його пізнішим творам.

Російське мистецтво першої половини XIX ст. представлене в музеї порівняно невеликим зібранням творів. Серед них є два чудових портрети П. Соколова. Надзвичайно привабливий «Портрет О. Г. Черткової» (1820-і рр.). Дуже близький йому за манерою «Портрет хлопчика» (1831).

Для цього періоду характерний інтерес художників до розкриття у портретах внутрішнього світу людини. Новий, демократичніший підхід яскраво виражений у творчості В. Тропініна. В музейному зібранні є два чоловічих портрети його пензля. Це «Портрет Протасьєва», виконаний у 1830-х роках, і «Чоловічий портрет». Невеликі за розміром композиції написані з тонким відчуттям кольору, відзначаються простотою і природністю втілених характерів. У «Портреті Протасьєва» тонко змодельоване обличчя приваблює психологічною характеристикою. Аналогічний за трактуванням образ бачимо в «Портреті князя Голіцина» О. Молінарі. Цей живописець навчався у Берлінській Академії мистецтв, у 1806—1816 роках жив і працював у Росії. О. Молінарі був чудовим портретистом, особливо ж вдавалися йому чоловічі портрети. У «Портреті князя Голіцина» він зобразив молодого чоловіка у темному мундирі. Із темно-зеленого тла виступає гарне обличчя; мрійливий погляд світлих очей, буйне волосся надають образові романтичного характеру.

У річищі романтизму створено роботи О. Орловського, зокрема жанрові сцени на теми табірного життя циган, де він передав вільнолюбний дух одвічних мандрівників.

Побутовий жанр першої половини XIX ст. представлено досить різноманітно. Особливу увагу відвідувачів привертають роботи невідомого майстра «Жанрова сцена», К. Брюллова «Гуляння на околицях Рима» (1824). Бездоганно точними, артистичними рухами пензля художник передав вільні пози і рухи людей, підкресливши благородство і гідність людини, красу італійської природи, яка стала для нього уособленням щасливого, гармонійного життя.

Творчість І. Айвазовського тісно пов'язана з естетикою романтизму і характеризується пошуками ідеального образу природи. Музей має його чудові краєвиди гаваней і заток («Берег моря» і «Море»), неспокійного штормового моря («Прибій», 1888, «Вітрильник», 1899). Тонкою гамою почуттів позначене полотно «Кав'ярня в Криму». Картину «Пушкін на березі моря» (1887) художник подарував Петербурзькій Академії мистецтв, що відзначала 50-річчя його творчої діяльності. З великою майстерністю живописець відтворив плин прозорої води, надвечірню заграву і постать замріяного поета, з яким він познайомився на академічній виставці 1836 року і до глибокої старості згадував цю зустріч. Тонким, майже прозорим шаром вохри із зеленню написано передній план сріблястих хвиль, що набігають на скелястий берег і утворюють піняве мереживо.

Відомий мариніст О. Боголюбов почав свій творчий шлях з наслідування І. Айвазовського. Як і більшість художників-реалістів, він працював переважно з натури. Грандіозне видовище розбурханої стихії майстерно зображене ним у картині «Буря» (1869). З тонкою майстерністю відтворено в ній напівпрозорі гребені хвиль, грізне небо з низько навислими хмарами, аварію корабля.

Прагнення збагнути конкретні сторони національного життя, пильна увага до тем народного побуту характеризують інший напрям російського живопису, пов'язаний з іменем О. Венеціанова. Невідомий художник кола цього майстра представлений полотном «Інтер'єр комірчини в панському домі» (1850). Робота свідчить про хист живописця з ілюзорною точністю й правдивістю зображувати прості, повсякденні речі.

Є. Крендовський та С. Зарянко широковідомі як портретисти. В музеї експонується «Портрет начальника артилерії військових поселень Херсонської і Катеринославської губерній І. К. Арнольді» (1847), створений Є. Крендовським. Учасник Вітчизняної війни 1812 року, генерал І. Арнольді відзначився у битвах при Березині та під Лейпцигом.

Великий інтерес становить позначений поетичністю й теплотою трактування образу «Портрет дівчини» (1850-і роки) С. Зарянка. Твір засвідчує, що автор був вірним послідовником свого вчителя — О. Венеціанова.

Найвагоміше представлений в музеї російський живопис другої половини XIX ст. У той час мистецтво набуло нового змісту і художніх рис, визначених боротьбою прогресивних митців з офіційним академізмом.

Г. Віллевальде був професором батального живопису Петербурзької Академії мистецтв. Його композиція «Охотники Ширванського полку» (1870) відображує воєнні події на Кавказі у 1850-х роках. Твір приваблює високою композиційною майстерністю, гармонійним вирішенням і чітким рисунком.

Картина «Іван Грозний та Малюта Скуратов» (1870), написана Г. Сєдовим, дає уявлення про творчість цього майстра, який працював виключно над історичною тематикою. Полотно експонувалося

на Всеросійській виставці у Москві у 1882 році. До Великої Жовтневої соціалістичної революції його було вивезено з Росії в Англію і лише 1965 року повернуто на Батьківщину.

Г. Семирадський у картині «Пустун» (1893), використовуючи ефекти сонячного світла, чудово відтворив струмуючий фонтан з грайливими блискітками, рефлексами. Вся композиція — дерева, каміння огорожі, сходів залита променями, які золотять обличчя, вбрання персонажів.

У картині представника критичного реалізму В. Пукірєва «Гравець» з гострою іронією розповідається про дозвілля молодого аристократа. В. Якобі у роботі «Стара» та О. Корзухін в ескізі «Біля окрайця хліба» (1890) створили образи, які викликають співчуття до знедолених.

Новий етап у розвиткові російського демократичного мистецтва пов'язаний з діяльністю Товариства пересувних художніх виставок. Художники-передвижники вважали своїм основним завданням відображення сучасного життя. Зокрема, в їх творчості посідала важливе місце сільська тематика. Найрізноманітніше представлені в музеї передвижники, які працювали в побутовому жанрі. В. Максимов у роботі «Заламування жита» (1903) змалював народний звичай, пов'язаний з вірою селян у надприродні сили.

Одним з видатних жанристів того часу був В. Маковський. У музеї є чотири його твори. Серед них особливо виділяється картина «Бесіда» (1880) — сповнена поетичності сцена задумливої розмови юнака і дівчини.

Ідейним вождем першого покоління передвижників був І. Крамськой, який створив широковідому галерею портретних образів. «Портрет хлопчика у матроському костюмі» (1870), експонований у музеї, виконаний у техніці акварелі. В ньому просто і правдиво змальовано образ мрійливого підлітка.

Серед творів портретного жанру виділяються своїми живописними якостями й образним вирішенням роботи І. Рєпіна. У зібранні музею знаходяться його три портрети, з-поміж яких особливо виразний «Портрет Генріха Івановича Шоофса», що свого часу виставлялися на багатьох виставках. Картина свідчить про глибоке розуміння художником людської психології. Живопис полотна побудований на контрасті чорного й білого кольорів, збагачений рожевими та зелено-вохристими плямами.

Слід відзначити першокласні етюди В. Сурикова «Стрілецькі дружини», «Ранок стрілецької страти», написані для картини «Ранок стрілецької страти» (1879), і етюд «Черниця» (1911).

Одна із заслуг передвижників — утвердження національного пейзажу. В мистецтві другої половини XIX ст. художники починають звертатися до роботи на пленері. Глибоке вивчення російської природи, безпосередність і нештучність у побудові простору та колірної гами притаманні М. Клодту. Картина «Літній краєвид з корівками» — зразок пейзажної творчості майстра. В ній зображено природу середньої смуги Росії, наповнену тишею літнього вечора, зігріту лагідним сонячним світлом.

Своєрідність російської природи втілив у картинах «Весною в селі» (1882) та «Зима» тонкий і поетичний майстер О. Саврасов. У роботі «Зима» тонко нюансованою живописною мовою він змалював приглушені барви весняної відлиги. «Навесні в селі» — одна з цілої серії його весняних пейзажів, виповнених глибоким змістом та емоційністю.

Пейзажі В. Полєнова «Балканський пейзаж» (1877), «Руїни на березі моря» і «Карадаг» поєднують тонкий живопис і матеріальність зображення сонячного світла і повітря.

Важливе місце у розвиткові національного пейзажу займає І. Шишкін. Його дві роботи — «Узлісся» й «Дубки» відносяться до останнього періоду творчості живописця. У картинах І. Шишкіна російська природа ніби сама утверджує свою велич і значущість.

Інший, емоціонально-романтичний, характер має картина А. Куїнджі «Місячна ніч», де яскравий ефект освітлення і узагальнене предметне зображення створює поетичний образ української природи. Живопис полотна, побудований на світлотіньових контрастах, сповнений музикальності.

Живописними прийомами, змістом та інтересом до освітлення близький А. Куїнджі М. Дубовськой. Це особливо помітно в його сповнених романтичності картинах «Морський краєвид з парусами», «Зимовий вечір», «В негоду» (1901).

Гордістю музею є колекція творів В. Верещагіна. Художник не був членом якогось об'єднання, але за своїм характером його творчість близька творчості передвижників. В. Верещагін здійснив переворот у батальному живописі, наповнивши його демократичним змістом. Як морський офіцер, учасник воєнних походів і боїв, він говорив: «Одні поширюють ідеї миру своїм захоплюючим могутнім словом, інші виставляють на захист його різні аргументи: релігійні, економічні та інші, а я проповідую те ж саме фарбами».

Поява його картин, суворо правдивих, написаних з документальною точністю, була подією тогочасного мистецького життя. Для творів В. Верещагіна в експозиції відведено великий зал, де експоновано живописні полотна, етюди, малюнки, особисті речі художника і предмети декоративного мистецтва, привезені ним з різних країн Близького та Далекого Сходу, а також з подорожей по Росії. В. Верещагін показав справжнє обличчя війни, втілив незмірність страждань, які вона несе. Головний герой його творів — простий солдат. Для раннього періоду творчості В. Верещагіна характерною є незакінчена картина «Людожер», написана у кінці 1870-х — на початку 1880-х років. Полотно «Забутий солдат» (1880-і роки) створене художником після подорожі по Індії, Тібету і є своєрідним варіантом знищеної ним картини «Забутий». Лейтмотив даного твору — безглуздість загибелі людини, одвічна цінність життя. За етюдними матеріалами з цієї ж поїздки були написані пейзажі «В Індії. Сніги Гімалаїв» і «Сніги Гімалаїв. У найвищому вузлі гори. В Сіккімі» (1880-і роки). Мотиви величної, незайманої природи приваблюють соковитістю барв і живописною майстерністю.

До пізнього періоду творчості В. Верещагіна належать роботи на теми подій іспано-американської війни 1898 року. Одна з картин, «У госпіталі», з документальною точністю зображує життя американського військового госпіталю, коли тяжкопоранений солдат перед смертю звертається подумки до матері. Цей образ сповнений глибокого, непідробного трагізму.

Цілий етап в історії російського пейзажу складає творчість І. Левітана. Його твори — одна з вер-

шин російського пленерного живопису другої половини XIX ст. В ранньому етюді «Кримський пейзаж» зображення гір і моря поєднується з тонким відтворенням світлоповітряної мінливості.

Художні відкриття І. Левітана знайшли відгук у багатьох пейзажистів, зокрема в українських художників, які були тісно пов'язані з російським мистецтвом. Серед них — С. Світославський, у картині якого «Сільський дворик» розкрито світлу поетичну красу у звичайному пейзажному мотиві.

Проникливим ліризмом, різноманітністю мотивів відзначається творчість С. Васильківського. «Козачий двір. Полтавщина», «Біля села», «Взимку. Ловлять снігурів» — невеликі за розміром поетичні картини, які оспівують красу української землі.

Мініатюрний пейзаж І. Похитонова «В'їзд у маєток Жабівщина Мінської губернії» близький за живописним вирішенням до барбізонської школи живопису.

Велике значення в художньому житті України мало Товариство передвижників, членами якого і постійними учасниками його виставок були українські художники К. Костанді, П. Нілус, Т. Дворников, Є. Буковецький, О. Мурашко та ін. К. Костанді був чудовим колористом, твори якого, за словами І. Рєпіна, «виділялися і торжествували при всій скромності своїх розмірів і невигадливості сюжетів». Він був ініціатором створення Товариства південноросійських художників, навколо якого групувалися його талановиті учні. Картина К. Костанді «Самотній» (1890) — це сумна розповідь про буття старої людини.

Життя міської інтелігенції з тонкою спостережливістю відобразили П. Нілус у картині «Зустріч» (1911) та Є. Буковецький у «Пейзажі з жінкою».

Твори Т. Дворникова відзначаються точністю в розробці сюжетів і свіжістю сприйняття натури. Художник по праву вважався співцем одеського порту. В картині «Баржі», зокрема, художник передав надвечірній стан природи, коли все в ній розімліло від спекотливого літнього сонця, що поволі котиться за обрій.

Психологічною загостреністю і проникненням в духовний світ відзначається «Портрет Р. Г. Судковського» (1885) роботи Г. Ладиженського.

Р. Судковський — відомий мариніст і пейзажист. Життя і творчість його пов'язані з містом Очаковом, де він народився і жив, де створював свої полотна. У відділі Миколаївського музею, який носить його ім'я, представлено понад 20 його робіт. У них Р. Судковський намагався правдиво відтворити образ природи, головним чином море, яке добре знав і любив. Він не шукав зовнішніх ефектів, все в його творах просте і природне. В полотні «Біля берегів Очакова» живописець зобразив притихле темно-сіре море перед грозою, захмарене небо і освітлені сонцем українські хатки. У картині «Очаківський берег» майстерно відтворено вітрильник, що біжить по хвилях, сонячний вітряний день, неспокійний рух води.

Близький своїми живописними пошуками до імпресіоністів А. Маневич у роботі «Вінниця. Єрусалимка», своєрідній і ефектній за колоритом і композицією. Одним з кращих українських портретистів кінця XIX — початку XX ст. був О. Мурашко. Портрет «Дівчина з таксою» — це справжній гімн юності. Соковитий колорит і широка манера письма дають уявлення про обдарування автора.

Про характер творчості видатного російського художника В. Сєрова говорять два малюнки — «Анна Павлова» і «Портрет В. Н. Гучкової» (1902), в яких яскраво виражена блискуча майстерність митця як рисувальника.

На рубежі XIX—XX ст. в Росії виникає ряд творчих об'єднань. Художники нового покоління, яке виросло на традиціях передвижників, згуртувалися в Спілку російських художників та об'єднання «Світ мистецтва».

Члени «Світу мистецтва» внесли в російську образотворчу культуру нові ідеї, нову естетику і нові творчі принципи. У зібранні музею є роботи художників цього об'єднання. Серед них твори О. Бенуа, одного із засновників і керівника «Світу мистецтва», зокрема «Версаль. Басейн Латони» (1905) — одна з численних його картин версальської серії. Акварель із серії «Подорож по Італії» — «Віченца» (1912), де зображено старовинне італійське місто, репрезентує ліричний тип історичного пейзажу. Композиція вирішена у змішаній техніці. Контури предметів делікатно підкреслені; художник вдався до стилізації і водночас домігся життєвої переконливості мотиву.

В іншому, гостродраматичному, ключі працював М. Добужинський. У його роботі «Горбань» (1909) зображення гранично напружене, буденність у ній межує з фантастикою. Таємничістю віє від похмурої околичної вулиці з фабричними корпусами, від самотної постаті горбаня, який закляк перед освітленим вікном.

К. Сомов у творі «Кипариси в Алушті» (1901) розкрив своєрідну красу Криму. Майстер лінії та силуету, він вирішив пейзаж у стриманій зеленувато-вохристій гамі, виявивши закладені в мотиві декоративні якості й підкресливши ліричний стан природи.

Цілісність натури, гідність людини прагнула показати у своїх творах З. Серебрякова. У «Портреті Лоли Браз» вона зобразила молоду жінку, яка напівлежить у вільній, невимушеній позі. Холодний білий тон манишки й воланів підкреслює теплоту обличчя, рум'янець щік і яскравість губів. Вишуканість колориту, який будується на поєднанні чорних, білих, коричневих, рожево-сірих, жовтих тонів, надає портрету чарівності й виразності.

У ранній період творчості М. Реріха надихали головним чином стародавній російський епос, архітектура Пскова, Углича, Ростова Великого. Етюд «Псковські вежі» (1903) один з найкращих у серії його архітектурних мотивів. Художник вдало передав монументальність споруди, що була свідком боротьби і слави російського народу. Пастельний живопис посилює відчуття вагомості композиції.

Об'єднанню «Світ мистецтва» протистояла Спілка російських художників, члени якої прагнули насамперед до життєвої безпосередності в своїх творах. Їх діяльність сприяла розвитку пейзажного і театрально-декораційного живопису. У своїх пошуках ці майстри нерідко зверталися до здобутків імпресіоністів. Емоційність, складність втілених переживань, тяжіння до етюдності набуває великого значення в їх пейзажній творчості. Саме ці риси властиві творчості К. Коровіна, десять робіт якого знаходяться у зібранні музею. Серед них особливо виділяється пейзаж «Річка» (1911), позначений блискучою колористичною майстерністю живописця. Все в ньому виражає захоплення художника приро-

дою, на повну силу звучать фарби, ніби золотяться сонячними рефлексами земля, дерева і річка, все живе, дихає імпульсивно і радісно.

С. Жуковський у картині «Останні айстри» (1912) прагнув втілити гармонію краси осені. Пейзаж написаний з великим поетичним почуттям. Тонке чергування золотої вохри із зеленню, вкраплення темно-червоних та лілових тонів створюють враження осіннього буяння природи.

Чудовим майстром інтер'єрного живопису був С. Виноградов. Його картина «В домі» (1913) приваблює звучністю і чистотою колориту. Інтер'єр ніби наповнений прозорою блакиттю, на веранді ж колір спалахує повною силою, переливаючись у щедрому потоці сонця й освітлюючи дівчинку в білому, яка стоїть на тлі зеленого листя.

Мистецтву Л. Туржанського притаманне замилування сільськими мотивами, тяжіння до насиченого звучного колориту, пастельних соковитих мазків. Творчу манеру живописця досить вичерпно характеризує музейне полотно «Взимку. Конячки».

Творчість В. Бялиницького-Бірулі високо цінував І. Рєпін. Музей володіє його пейзажем «Осінь» (1907), у якому з тонким ліризмом та поетичністю передано стан сонячного осіннього дня.

С. Малютін — автор ряду жанрових творів, пронизнутих симпатією до простого народу. Його картина «Селянин з конем» (1910) дає соціальну оцінку злиденної селянської Росії.

Глибиною психологічної характеристики образу приваблює жанрова картина «За читанням» С. Никифорова, передчасно померлого талановитого живописця. Образ юнака життєво переконливий: твір позначений свіжістю сприйняття натури. Художник ліпить постать широкими пастельними мазками, передаючи навколишній світ у всьому його багатстві й колірному насиченні.

Прагнення переконливо передати матеріальність, фактуру предметів бачимо в «Натюрморті» І. Пуні, який приваблює своєрідністю буденних речей і колоритом, побудованому на градаціях вохристо-коричневих і сіро-білих тонів.

Обдарований колорист і рисувальник М. Ульянов у «Портреті дітей Пономарьових» (1903) зобразив двох зніяковілих дівчаток. Це ніби кадр вихопленої з життя миті; художник розкрив вдачі портретованих, створив у композиції гармонію сріблясто-білих і темно-червоних тонів.

Б. Григор'єв показав у своїх роботах особливий світ, де дійсність переплітається з вигадкою. Сцена в його картині «Вечірні мрії» (1912) — загадкова й таємнича у своєму абстрагованому заціпенінні. Персонажі на тлі фантастичного пейзажу із старовинним будинком пронизані відчуттям театральності і засвідчують прагнення художника до своєрідної поетизації. Інтенсивність і напруженість поєднань синього і червоного кольорів надають композиції підвищеної декоративності. В монотипії з серії «Париж напередодні першої світової війни» — «14 липня 1914 року на бульварі Сен-Мішель у Парижі» (1914) Є. Кругликова виразно і влучно передала жваву сценку безтурботного відпочинку людей. Твір відзначається віртуозним володінням технікою монотипії, легкістю і впевненістю лінії, витонченим благородством стриманого колориту.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції поклала початок розвитку радянського мистецтва, що стало активною ідеологічною та виховною силою, тісно пов'язаною з життям народу. У розпорядженні музею невелика, проте прекрасна колекція першорядних робіт радянських художників, особливо картин повоєнних десятиріч. За останні кілька років музеєві вдалося придбати ряд творів 20—30-х років: І. Бродського, М. Кузнецова, М. Сар'яна, П. Кончаловського, О. Купріна, К. Петрова-Водкіна, Р. Фалька, А. Лентулова, І. Машкова, Н. Альтмана та ін.

У відділі радянського мистецтва особливу увагу привертають роботи Б. Кустодієва, який відображував побут старовинних російських міст, мальовничі сценки з життя купців та міщан. Купецька Москва з її лавками, строкатими лубочними вивісками, гамірним велелюддям давала йому привід для вираження тонкого гумору й гротеску. В акварельних роботах «Купець у шубі» (1920) та «Живописець вивісок» (1920) художник поєднав іронію з розчуленим замилуванням своєрідністю провінційного побуту.

В російській природі, в красі старовинної архітектури й існуючого в ній побуту К. Юон знаходив теми для своїх сонячних і життєрадісних картин. Поетичний образ старого російського міста постає перед нами в його роботі «Провінціалки» (1920), де автору вдалося передати неповторність колориту життя провінції, висловити свою прив'язаність і любов до неї.

Кримській природі присвятив свою творчість К. Богаєвський. У картині «Ранок. Кримський пейзаж» (1920-і роки) з винятковою майстерністю він зобразив овіяне романтикою узбережжя Східної Таврії з лісистими гірськими схилами, блакитною бухтою і нагрітим південним сонцем камінням.

Широко використовуючи тональні світлотіньові ефекти, поетичний образ природи втілив А. Лентулов у краєвиді, де зображено групу дерев, осяяних вечірньою загравою.

Близький до А. Лентулова своїми колористичними пошуками О. Купрін. У картині «Шаболовка. Грядка з гарбузами та лійкою» (1918) він вирішує складні завдання кольорово-пластичної побудови. Твір відзначається багатством живопису, в якому завдяки поєднанню контрасту кольорів та вібруючих півтонів вдало передано світлотіньову атмосферу.

Прагнення вдихнути життя в мертві предмети, замилування кольором і досконалістю форм виявилися в роботі І. Машкова «Натюрморт з лялькою» (1922), побудованій на поєднанні теплих і холодних тонів, які створюють напрочуд красивий, сказати б музикальний колорит.

З великою майстерністю виконав «Портрет професора-окуліста Снєгірьова» (1922) С. Малютін. Художник прагнув передати в ньому одухотвореність вченого, зосередженість і багатство його внутрішнього світу. Виразна колірна гама твору побудована на поєднаннях чорно-білих та зелених тонів.

Творчість О. Волкова присвячена життю й побуту народу Узбекистану. В роботі 1926 року «Брат і сестра» («Діти») зображено великим планом дитячі голівки. Вдавшись до поєднання яскравих кольорів, живописець створив цілісний гармонійний живописний лад полотна, передавши в ньому неповторність дитячої краси.

Музей володіє твором видатного живописця К. Петрова-Водкіна — етюдом до картини «Чаювання» (1926). Це зображення обличчя дівчини з жвавим і веселим поглядом. Твір характеризується

багатою гамою відтінків кольору, строгістю і ясністю форми, співучістю ліній, які підпорядковані тому, щоб втілити піднесений, духовно-світлий і чистий образ людини.

Правдивість відтворення стану весняної природи Півночі, простота мотиву і вивіреність тональних відношень притаманні картині В. Рождественського «Черемха» (1928).

Для радянського мистецтва 1930-х років характерне глибоке осмислення навколишньої дійсності, різноманітність тематики й жанрів, висока колористична культура. Особливого розвитку набуває зокрема натюрморт. Вишуканістю розробки кольору відзначається натюрморт «Квіти» (1930) Р. Фалька. Багате нюансування темно-зеленого тла і соковитих, ніби сплавлених темно-червоних тонів утворює високу колористичну гармонію.

Захопленістю красою і щедрістю природи позначений натюрморт П. Кончаловського «Бузок». Великі грона щойно зірваного, ще вологого від роси бузку ніби дихають свіжістю.

Яскраво виражені декоративні якості має «Московський натюрморт» (1956) М. Сар'яна.

У зв'язку з підготовкою до виставки «Індустрія соціалізму» С. Рянгіна здійснила поїздку в Карелію, де створила ряд полотен. У картині Миколаївського музею «Карелія. Пор-Порог» (1936) вона передала сувору красу Півночі, стихійність і силу води, яка долає пороги, урвисті береги і могутні сосни, що стоять посеред царства каміння й води.

Загострене чуття сучасності притаманне творчості Ю. Пименова, О. Дейнеки, Є. Кибрика. Ю. Пименов у графічному аркуші «Ткаля» (1930) оспівує красу праці радянської людини. Серед робіт, привезених 1932 року О. Дейнекою з подорожі по США, виділяється своєю психологічною виразністю й викривальною силою графічний аркуш «Сім'я будівельників» («Американські безробітні»).

У творчості відомого графіка Є. Кибрика, зокрема у представленій в музеї роботі «Сушіння зерна в колгоспі» (1930), знайшли відображення соціальні перетворення у колгоспному селі.

Серед творів повоєнного часу в музейній колекції є роботи художників України, Прибалтики, РРФСР та інших союзних республік.

Життя і діяльність В. І. Леніна — засновника Комуністичної партії і Радянської держави — постійно привертає увагу художників. Чільне місце в експозиції займають картини українських радянських живописців М. Хана («З останнього підпілля», 1963) і М. Антончика («Народжені Жовтнем», 1964—1965), де через монументальність форм, лаконічність композиції і насиченість колориту передано велич вождя, пафос революційних перетворень.

Чимало картин присвячено бурхливим подіям Великого Жовтня і громадянської війни. Серед них цікаві композиції Г. Васецького «Тривожна молодість» (1964—1965), Б. Угарова «Про землю» (1967), триптих В. Полтавця «Олександр Пархоменко» (1967).

На тему Великої Вітчизняної війни написана картина Г. Ряжського «У рабство» (1942), в якій розповідається про стійкість радянських людей, яких фашисти відправляють на каторгу.

Значне місце в радянському мистецтві посідає тема праці й побуту трудівників.

В. Нечитайло у 1956—1957 роках створив серію полотен «Колгоспна молодь». Одне з них «По воду» (1957) розкриває образ життєрадісної сільської дівчини.

В іншому живописному настрої вирішена картина Л. Кабачека «Чабанська бригада Героя Соціалістичної Праці І. М. Малащенка» (1961). В ній фрагментарно, великим планом зображено чабанів на відпочинку. Напружена темно-коричнева й світло-вохриста гама, простота форм навіюють відчуття людської значущості й краси.

Досить різноманітно репрезентовано в музеї радянське мистецтво портрета. В. «Портреті В. В. Мєшкова» (1954) О. Герасимова постає яскравий і проникливий образ чудового художника. Прагнення досягти граничної життєвої переконливості образів простежується в роботах О. Шевченка («Жінка біля столу», 1942), А. Фонвізіна («Портрет невідомої»), Л. Крамаренка («Дівчина з гранатом», 1937). У роботах А. Никича («Портрет художника Андрієвича, лялькових справ майстра», 1968) та В. Ігошева («Портрет оленяра Анімкурова», 1975) відображено широчінь інтересів радянської людини, розкрито глибину її духовного світу.

Різноманітно представлений в музеї пейзаж повоєнного часу. Робота «Взимку» (1954) В. Бакшеєва сповнена глибокої поезії та національної самобутності. Полотно «Знову весна» (1954) С. Герасимова з винятковою поетичністю передає стан природи, що прокидається від зимового сну.

Московські художники Т. Назаренко («Після екзаменів», 1967), Т. Насипова («Москва. Метро «Сокіл», 1977), ленінградці В. Загонєк («Холодніє. Жовтень», 1968), В. Френц («Карелія», 1968), А. Яковлєв («П'ють чай. Чукотка», 1965), українські майстри Т. Яблонська («Наречена», 1966), І. Григор'єв («Бурштин Балтики», 1976), художники прибалтійських республік В. Калнрозе («Пейзаж моєї Батьківщини», 1964—1965), А. Гудайтіс («Жінки з птахами», 1968), Б. Яцевічуте («Нерінгівці», «Жителі Нерінга», 1967) належать до різних поколінь, різних художніх шкіл, але їх об'єднує активний пошук нових засобів виразності, висока живописна культура, глибина розкриття теми праці й природи.

У фондах та експозиції музею є також зібрання графічних та скульптурних робіт дореволюційних і радянських художників. Деякі з них репродуковані в альбомі.

Колекція західноєвропейського мистецтва музею незначна. Але в ній є декілька робіт, що мають велику художню цінність. Серед них картини італійських майстрів XVI—XVIII ст., зокрема Леандро Бассано(?) «Оплакування Христа», «Венера і Адоніс» Луки Камбіазо (?).

Роботи невідомого художника фламандської школи XVII ст. «Мадонна в квітах» та «Портрет чоловіка в кірасі» Яна Антоніса ван Равестейна, «Натюрморт» невідомого художника, картина «Царівна і раб» французького майстра школи Вуе Сімона захоплюють високою майстерністю виконання і глибиною розкриття образів.

Польська і німецька школи представлені роботами Яна Купецького («Чоловічий портрет») і Вільгельма Кордеса («Пейзаж»). У зубранні музею також є колекція західноєвропейської скульптури.

Завдяки активній роботі наукових співробітників Миколаївського художнього музею по атрибуції та виявленню художніх цінностей його експозиція та фонди щороку поповнюються новими творами.

РЕЗЮМЕ

Николаевский художественный музей — один из старейших музеев Украины. Он был создан в 1914 году как памятник выдающемуся художнику-баталисту В. В. Верещагину, погибшему в Порт-Артуре в 1904 г. на броненосце «Петропавловск». Инициатором и устроителем музея был страстный любитель искусства, художник Н. А. Гедройц, которому неоценимую помощь в устройстве музея оказал великий русский художник И. Е. Репин.

Основу создания музея составила коллекция произведений В. В. Верещагина, поступившая из петербургского Русского музея, а также личных вещей художника, переданных его сыном. Благодаря помощи Академии художеств, общества Куинджи, дарам многих художников в собрание поступили произведения И. К. Айвазовского, В. Е. Маковского, В. Д. Поленова, А. И. Куинджи, М. И. Авилова, Ф. А. Рубо, К. Ф. Юона, М. М. Антокольского и других мастеров.

В советское время собрание музея значительно увеличилось. Одним из наиболее ценных поступлений явилась коллекция картин, этюдов мариниста Р. Г. Судковского. В 1936 г. из Киева поступило 24 картины советских художников. Накануне Великой Отечественной войны музей располагал около 1000 экспонатов: прекрасным собранием картин, скульптур и произведений прикладного искусства. Во время фашистской оккупации Николаева коллекция понесла большие потери. Музей был по-варварски разграблен, бесследно исчезли многие произведения. После освобождения города Советской Армией удалось найти лишь 31 живописное и 18 скульптурных произведений. И все же в 1945 году музей возобновил свою работу.

В послевоенные годы сотрудниками музея проводится большая собирательская работа путем отбора произведений из дирекций художественных выставок Москвы, Киева, закупки из частных собраний. За последнее десятилетие собрано около 20 произведений Р. Г. Судковского, которые вошли в отдел маринистической живописи в городе Очакове, открытый в 1982 году.

В 1981—1982 гг. поступила коллекция графических и живописных работ Е. А. Кибрика — 1670 произведений — дар вдовы художника для отдела Николаевского художественного музея в городе Вознесенске, родине Е. А. Кибрика. Собирательская работа дала возможность создать новые отделы древнерусского и западноевропейского искусства, построить экспозицию в историко-хронологической последовательности развития русского и советского искусства. В настоящее время коллекция музея составляет около пяти тысяч экспонатов.

Отдел русского дореволюционного искусства является самым богатым в музее. В нем имеется небольшая, но ценная коллекция древних икон XVI—XIX вв.— около 250 экспонатов. К числу лучших относятся «Деисус», «Евангелист Марк» (XVII в.), «Рождество Христово» (XVIII в.), выполненные в традиционной манере русских иконописцев. Восемнадцатый век русского искусства представлен в музее рядом великолепных по своему живописному мастерству портретов, созданных неизвестными художниками. Среди них — «Портрет женщины в парике» (1740-е гг.), «Портрет вельможи» (1750).

Гордостью музея является превосходный «Портрет ребенка с яблоком» (1794) работы известного русского живописца В. Л. Боровиковского. Русское искусство первой половины XIX в. представлено сравнительно небольшим собранием произведений. К лучшим относятся акварель П. Ф. Соколова «Портрет мальчика» (1831) и «Портрет Протасьева» В. А. Тропинина, отличающийся простотой и естественностью в передаче психологической характеристики. Аналогичен по трактовке образ Голицына в портрете кисти А. Молинари, который был блестящим портретистом и с особым талантом исполнял мужские портреты. В числе представителей романтизма выделяется работа А. О. Орловского «Бивуачная сцена». В акварели «Жанровая сцена» (1824) неизвестного мастера изображено народное гуляние. Безупречно точными, легкими, артистичными движениями кисти он передал свободные позы персонажей, выразил благородство характеров, воплотил красоту итальянской природы.

Центральное место в экспозиции занимают произведения В. В. Верещагина, сыгравшего исключительную роль в развитии батального жанра в русской живописи. В своем творчестве художник страстно заклеймил захватнические войны, выступил как поборник мира и справедливости на земле («Забытый солдат», 1880-е гг., «Письмо к матери», 1901 и др.).

Глубина воплощения идейного замысла, правдивость и выразительность отличают работы художников-передвижников. Среди них — насыщенные глубоким психологизмом портреты, созданные И. Е. Репиным («Портрет Генриха Ивановича Шоофса», 1907), Г. А. Ладыженским («Портрет Руфина Гавриловича Судковского», 1885), раскрывающие красоту родного края пейзажи М. К. Клодта («Летний пейзаж»), А. К. Саврасова («Весной в деревне», 1882), В. Д. Поленова («Балканский пейзаж», 1887), А. И. Куинджи («Лунная ночь»), Е. Е. Волкова («Поле. Ромашки»), Н. Н. Дубовского («В непогоду», 1901) и др.

В музее можно увидеть ряд произведений украинских художников, продолжателей и последователей передвижников, членов Товарищества южнорусских художников: «У плетня» (1863) К. А. Трутовского, «Казачий двор. Полтавщина» С. И. Васильковского, «Сельский дворик» С. И. Светославского, «Девочка с таксой» А. А. Мурашко, «Одинокий» К. К. Костанди, «Баржи» Т. Я. Дворникова, «Встреча» (1911) П. А. Нилуса, «Пейзаж с женщиной» Е. И. Буковецкого, «Винница. Иерусалимка» А. А. Маневича.

Любовью к южной природе, мастерством исполнения привлекают произведения художников-маринистов И. И. Айвазовского («Парусник», 1889, «Пушкин на берегу моря», 1887, «Кофейня в Крыму»); А. П. Боголюбова («Буря», 1869); Р. Г. Судковского («Очаковский берег», 1870, «У берегов Очакова», 1885).

К представителям художников нового поколения рубежа XIX—XX вв., выросших на традициях передвижников, относится ряд мастеров, членов Союза русских художников и объединения «Мир искусства»: А. Н. Бенуа («Виченца», 1912); М. В. Добужинский («Горбун», 1909); К. А. Сомов («Кипарисы в Алуште», 1901); З. Е. Серебрякова («Портрет Лолы Браз»); Н. К. Рерих («Псковские башни», 1903) и др.

Особенно выделяются работы Б. М. Кустодиева («Купец в шубе», 1920, «Живописец вывесок», 1920), К. Ф. Юона («Провинциалки», 1920), С. Г. Никифорова («За чтением»), Н. П. Ульянова («Портрет детей Пономаревых», 1903).

В отделе советского искусства представлены работы целого ряда известных русских и украинских мастеров. Выразительностью психологической характеристики отличаются «Портрет профессора-окулиста Снегирева» (1922) С. В. Малютина, «Портрет неизвестной»

А. В. Фонвизина, «Портрет художника Андриевича, кукольных дел мастера» (1968) А. Ю. Никича.

Богатство мироощущения, тонкий лиризм, полнокровное, жизнерадостное восприятие жизни присущи произведениям таких живописцев старшего поколения, как В. Н. Бакшеев, С. В. Герасимов, П. П. Кончаловский, Р. Р. Фальк, И. И. Машков, К. Ф. Богаевский, А. В. Лентулов, К. С. Петров-Водкин. Заслуженной популярностью пользуются картины, посвященные В. И. Ленину: «Из последнего подполья» (1963) Н. А. Хана, «Рожденные Октябрем» (1964—1965) М. В. Антончика.

Тема труда нашла отражение в творчестве В. К. Нечитайло («По воду», 1957), Л. В. Кабачека «Чабанская бригада Героя Социалистического Труда Малашенко», 1961). Острым чувством современности, свежестью и красотой живописного решения отличаются произведения Т. Н. Яблонской («Невеста», 1966), Г. Г. Назаренко («После экзаменов», 1976), И. П. Григорьева («Янтарь Балтики», 1976).

Поиском новых пластических средств выразительности отличается творчество художников Прибалтики: «Пейзаж моей Родины» (1964—1965) В. К. Калнрозе, «Неринговцы» (1967) Б. И. Яцевичюте, «Женщины с птицами» А. М. Гудайтиса.

Музей располагает также значительным собранием графических и скульптурных работ дореволюционных и советских мастеров.

Коллекция западноевропейского искусства музея небольшая, но в ней есть ряд ценных картин итальянской школы XVI—XVII вв.: «Оплакивание Христа» Леандро Бассано(?), «Венера и Адонис» Луки Камбиазо(?) и др. Захватывают высокой техникой исполнения работы неизвестных мастеров фламандской и голландской школ XVII в. «Мадонна в цветах» и «Натюрморт». Картина французского художника «Царевна и раб» Вуе Симона(?) — яркий пример придворного официального искусства Франции XVII в.

Музей систематически пополняется новыми произведениями дореволюционных и советских художников.

ПЕРЕЧЕНЬ ИЛЛЮСТРАЦИЙ

56. Дубовской Николай Никанорович. 1859—1918. В непогоду. 1901.
57. Васильковский Сергей Иванович. 1854—1917. Казачий двор. Полтавщина.
58. Похитонов Иван Павлович. 1850—1923. Въезд в имение Жабовщина Минской губернии. 1900-е годы.
59. Буковецкий Евгений Иосифович. 1866—1948. Пейзаж с женщиной.
60. Нилус Петр Александрович. 1869—1943. Встреча. 1911.
61. Суриков Василий Иванович. 1848—1916. Монахиня. 1911.
62. Куинджи Архип Иванович. 1842—1910. Лунная ночь.
63. Репин Илья Ефимович. 1844—1930. Портрет Генриха Ивановича Шоофса. 1907.
64. Дворников Тит Яковлевич. 1862—1922. Баржи.
65. Кругликова Елизавета Сергеевна. 1865—1941. 14 июля 1914 г. на бульваре Сен-Мишель в Париже. 1914 г.
66. Добужинский Мстислав Валерианович. 1875—1957. Горбун. 1909.
67. Сомов Константин Андреевич. 1869—1939. Кипарисы в Алуште. 1901.
68. Коровин Константин Алексеевич. 1861—1939. Река. 1911.
69. Коровин Константин Алексеевич. 1861—1939. Розы и фрукты. 1917.
70. Малютин Сергей Васильевич. 1859—1937. Крестьянин с лошадью. 1910.
71. Никифоров Семен Гаврилович. 1881—1912. За чтением.
72. Серов Валентин Александрович. 1865—1911. Портрет девочки Гучковой. 1902.
73. Ульянов Николай Петрович. 1875—1949. Портрет детей Пономаревых. 1903.
74, 75. Виноградов Сергей Арсеньевич. 1869—1938. В доме. 1913.
76. Жуковский Станислав Юлианович. 1873—1944. Последние астры. 1912.
77. Бродский Исаак Израилевич. 1883—1939. Пейзаж с куполами. 1906.
78. Бялыницкий-Бируля Витольд Каэтанович. 1872—1957. Осень. 1907.
79. Бенуа Александр Николаевич. 1870—1960. Парк в Кастелло.
80. Судейкин Сергей Юрьевич. 1882—1946. Водопад. Нач. 1900 гг.
81. Григорьев Борис Дмитриевич. 1886—1939. Вечерние мечты. 1912.
82. Альтман Натан Исаевич. 1889—1970. Пейзаж. 1911.
83. Пуни Иван Альбертович. 1894—1956. Натюрморт.
84. Юон Константин Федорович. 1875—1958. Провинциалки. 1920.
85. Петровичев Петр Иванович. 1874—1947. Натюрморт с сиренью.
86. Маневич Абрам Аншелович. 1881—1942. Винница. Иерусалимка.
87. Кустодиев Борис Михайлович. 1878—1927. Живописец вывесок. 1920.
88. Серебрякова Зинаида Евгеньевна. 1884—1967. Портрет Лолы Браз.
89. Серебрякова Зинаида Евгеньевна. 1884—1967. Портрет дочери в костюме Арлекина.
90. Туржанский Леонард (Леонид) Викторович. 1875—1945. Зимой. Лошадки.
91. Машков Илья Иванович. 1881—1944. Натюрморт с куклой. 1921—1922.
92. Лентулов Аристарх Васильевич. 1882—1943. Пейзаж с группой деревьев. 1922.
93. Богаевский Константин Федорович. 1872—1943. Утро. Крымский пейзаж. 1920-е гг.
94. Шухаев Василий Иванович. 1887—1973. Портрет Веры Федоровны Шухаевой. 1920.
95. Лебедев Владимир Васильевич. 1891—1967. Натюрморт. На кухне. 1918.
96. Петров-Водкин Кузьма Сергеевич. 1878—1939. Этюд к картине «Чаепитие». 1926.
97. Куприн Александр Васильевич. 1880—1960. Шаболовка. Грядка с тыквами и лейкой. 1918.
98. Симонов Александр Корнилович. 1875—1957. Окраина леса. 1934.
99. Лебедева Сарра Дмитриевна. 1892—1967. Сидящая женщина. (Стася). 1928.
100. Самохвалов Александр Николаевич. 1894—1971. Ленинградский пейзаж. (Большой проспект). 1936.
101. Рыбченков Борис Федорович. Род. 1899. Трое под часами. 1932.
102. Волков Александр Николаевич. 1886—1957. Брат и сестра. 1926.
103. Пименов Юрий Иванович. 1903—1977. Ткачиха. 1930.
104. Дейнека Александр Александрович. 1899—1969. Семья строителей. (Американские безработные). 1932.
105. Кончаловский Петр Петрович. 1876—1956. Балаклава. 1929.
106. Кибрик Евгений Адольфович. 1906—1978. Сушка зерна в колхозе. 1930.
107. Рождественский Василий Васильевич. 1884—1963. Черемуха. 1928.
108. Крамаренко Лев Юрьевич. 1888—1942. Девочка с гранатом. 1937.
109. Фальк Роберт Рафаилович. 1886—1958. Натюрморт.
110. Шевченко Александр Васильевич. 1883—1948. Женщина у стола. 1942.
111. Фальк Роберт Рафаилович. 1886—1958. Натюрморт. Цветы. 1930-е годы.
112. Рянгина Серафима Васильевна. 1891—1955. Карелия. Пор-Порог. 1936.
113. Кончаловский Петр Петрович. 1876—1956. Сирень. 1947.
114. Коненков Сергей Тимофеевич. 1874—1972. Ниночка. 1947.
115. Фонвизин Артур Владимирович. 1882—1973. Портрет неизвестной. 1940-е годы.
116. Сарьян Мартирос Сергеевич. 1880—1972. Московский натюрморт. 1956.
117. Тышлер Александр Григорьевич. 1898—1980. Модница на лавочке. 1960-е годы.
118. Лансере Евгений Евгеньевич. 1875—1946. Озеро Гель-Гель. 1943.
119. Калнрозе (Розенберг) Валдис Карлович. Род. 1894. Пейзаж моей Родины. 1964—1965.
120. Кабачек Леонид Васильевич. Род. 1924. Чабанская бригада Героя Социалистического Труда Малашенко. 1961.
121. Нечитайло Василий Кириллович. 1915—1980. По воду. 1957.
122. Неменский Борис Михайлович. Род. 1922. Дыхание весны. 1964.
123, 124. Скриде Арий Августович. Род. 1906. В рыбацкой гавани. 1965.
125. Звиедрис Александр Карлович. Род. 1905. Величие труда. 1960.
126. Яцевичюте Бронислава Иозовна. Род. 1919. Неринговцы. 1967.
127. Хан Николай Алексеевич. Род. 1924. Из последнего подполья. 1963.
128. Томский Николай Васильевич. Род. 1900. Портрет венгерского скульптора Бека. 1956.
129. Рудаков Михаил Захарович. Род. 1914. Поэт. 1977.
130. Френц Владимир Рудольфович. Род. 1937. Карелия. 1968.
131. Никич Анатолий Юрьевич. Род. 1918. Портрет художника Андриевича, кукольных дел мастера. 1968.
132, 133. Яблонская Татьяна Ниловна. Род. 1917. Невеста. 1966.
134. Загонек Вячеслав Францевич. Род. 1919. Стынет. Октябрь. 1968.

135. Бауман Карлис Екабович. Род. 1916. Портрет профессора медицины К. Рудзитиса. 1967.
136. Греку Михаил Григорьевич. Род. 1916. У общежития бригады. 1966—1968.
137. Яковлев Андрей Алексеевич. Род. 1934. Чай пьют. (Чукотка). 1965.
138. Шепа Антон Алексеевич. Род. 1928. Двор Ужгородского замка.
139. Григорьев Игорь Павлович. 1934—1976. Янтарь Балтики. 1975.
140. Насипова Татьяна Назидовна. Род. 1946. Москва. Метро «Сокол». 1977.
141. Игошев Владимир Александрович. Род. 1921. Портрет оленевода Анимкурова. Из серии «Люди таежного поселка». 1975.
142. Васецкий Григорий Степанович. Род. 1928. Тревожная молодость. 1964—1965.
143. Неледва Галина Александровна. Род. 1938. Концерт. 1979.
144. Камбиазо (?) Лука. 1527—1585. Венера и Адонис.
145. Бассано (?) Леандро (Леандро да Понте). 1557—1622. Оплакивание Христа.
146. Кордес Вильгельм. 1824—1869. Пейзаж.
147. Равестейн Ян Антонис ван. 1570—1657. Портрет мужчины в кирасе.
148. Неизвестный голландский художник XVII в. Натюрморт.
149. Неизвестный фламандский художник XVII в. Мадонна в цветах.
150, 151. Вуе (?) Симон. 1580—1649. Царевна и раб.
152. Паулик Франц. 1861—1906. Натюрморт.
153. Купецкий Ян. 1666—1740. Мужской портрет.

SUMMARY

The Nikolayev Museum of Art, one of the oldest in the Ukraine, was inaugurated in 1914. Initiated and organized by Nikolai Gedroitz, an artist and ardent art lover, who was greatly assisted in this endeavour by famous Russian artist Ilya Repin, the museum was started with the aim of perpetuating the memory of Vasily Vereshchagin, an outstanding battle painter who died in Port-Arthur on board the *Petropavlovsk* Battleship in 1904.

The museum collection was built upon the basis of works by Vereshchagin received from the Russian Museum in St. Petersburg and the artist's personal belongings donated by his son. Thanks to the assistance of the Academy of Arts, the Kuindzhi Society and donations of many artists, the collection was supplemented with the works by Ivan Aivazovsky, Vladimir Makovsky, Vasily Polenov, Arkhip Kuindzhi, Mikhail Avilov, Frantz Roubot, Konstantin Yuon, Mark Antokolsky and others.

In Soviet times, the scope of the museum collection was considerably enlarged. Among the most valuable acquisitions was a group of paintings and studies by seascape painter Rufin Sudkovsky. In 1936, the Kiev Committee on Fine Arts contributed twenty-four paintings by Soviet artists. Before the breakout of the Great Patriotic War of 1941—1945, the museum possessed a fine collection of painting, sculpture and applied art numbering almost a thousand exhibits. During the fascist occupation of Nikolayev, the museum was barbarously looted, and numerous works of art were lost. After the city was liberated by the Soviet Army, only thirty-one paintings and eighteen sculptures could be found. Nevertheless, in 1945, the museum resumed its activities.

In the post-war years, the museum staff has been engaged in a large-scale acquisition program with the assistance of the Moscow and Kiev directorates of art exhibitions. Purchases are regularly made from private collections.

A small group of Sudkovsky's paintings (about twenty works) was acquired in the past decade for a department on seascape painting opened in Ochakov in 1982.

In 1981—1982 the museum received 1,670 works by Yevgeni Kibrik donated by the artist's widow for a newly-organized department in Voznesensk, the native town of the artist.

Wide-ranging collecting activities permitted the organization of new departments on Old Rus and West-European art. An exhibition of Russian and Soviet art was arranged according to its historical and chronological development. At present, the museum possesses some five thousand exhibits.

The section on Russian pre-revolutionary art is the most interesting. It features a small but valuable collection of icons from the 16th to the 19th centuries (circa 250 exhibits) including, among the finest, *The Deesis, St. Mark the Evangelist* (both dating from the 17th century) and *The Nativity* (18th century) executed in the traditional manner of Russian icon painting. Eighteenth-century Russian art is represented by a number of portraits displaying a consummate technique by unknown artists. Special note should be taken of *Portrait of a Woman in a Wig* (1740s) and *Portrait of a Nobleman* (1750). The marvellous *Portrait of a Child with Apples* painted by famous Russian artist Vladimir Borovikovsky in 1794 is the pride of the museum.

Russian art of the first half of the 19th century is represented by a rather small collection. Masterfully executed is *Portrait of a Boy* (1831), a water-colour by Pyotr Sokolov, as well as Vasily Tropinin's *Portrait of Protasyev*, marked by the unpretentious, authentic psychological characterization of the sitter. Alexander Molinari, a splendid portraitist who excelled in male portraits, is represented by a highly ingenuous *Portrait of Prince Golitsyn*. Among the works belonging to the romantic trend, *A Bivouac Scene* by Alexander Orlowski deserves special mention. The water-colour *Genre Scene* (1824) by an unknown painter depicts a folk festival. With exceptionally precise, light and exquisite lines, the artist renders easy postures of his subjects, revealing their noble characters, and reproduces the beauty of Italian nature.

The central place in the exhibition is allotted to works by Vasily Vereshchagin who played a decisive role in the development of Russian battle painting. In his works, the artist ardently condemned predatory wars and advocated peace and justice throughout the world *(A Forgotten Soldier,* 1880s; *A Letter to Mother,* 1901).

The profound realization of ideological content, veracity, and expressiveness characterize works by the *Peredvizhniki* (members of the Itinerant Art Exhibitions Society). In the section devoted to their works, the museum exhibits portraits saturated with deep psychologism *(Portrait of Heinrich Schoofs,* 1907, by Ilya Repin; and *Portrait of Rufin Gavrilovich Sudkovsky,* 1885, by Gennady Ladyzhensky); landscapes showing the scenic beauty of the artists' homeland (Mikhail Klodt's *Summer Landscape,* Alexei Savrasov's *Spring in the Village,* 1882, Vasily Polenov's *Balkanian Landscape,* 1887; Arkhip Kuindzhi's *Moonlit Night;* Yefim Volkov's *A Field. Camomiles*; Nikolai Dubovskoi's *Foul Weather,* 1901).

Ukrainan artists who were members of the Society of South-Russian Artists, an organization which had much in common with the *Peredvizhniki*, are represented rather comprehensively (Kostyantin Trutovsky's *By the Fence*, 1863; Serhiy Vasilkivsky's *A Cossack Farmstead. Poltava*

Region; Serhiy Svitoslavsky's *A Village Courtyard*; Olexandr Murashko's *A Girl with a Dachshund*; Kiriak Kostandi's *A Lonely Man*; Tit Dvornikov's *Barges*; Petro Nilus' *The Encounter*, 1911; Yevhen Bukovetsky's *Landscape with a Woman*; Abram Manevich's *Vinnitsa. Ierusalimka*).

Works by seascape painters are striking in their love for the natural beauty of the South and skilful execution (Ivan Aivazovsky's *Sailer*, 1889, *Pushkin by the Seashore*, 1887, and *Coffee-House in the Crimea*; Alexei Bogolyubov's *Storm*, 1869; Rufin Sudkovsky's *Shore near Ochakov*, 1870, and *Near the Ochakov Shores*, 1885).

Among the new generation of artists which appeared at the turn of the century who also widely draw upon the *Peredvizhniki* traditions and belonged to the *Mir Iskusstva* (World of Art) Society and Union of Russian Artists, we find Alexander Benois (*Vicenza*, 1912); Mstislav Dobuzhinsky (*A Humpback*, 1909); Konstantin Somov (*Cypresses in Alushta*, 1901); Zinaida Serebryakova (*Portrait of Lola Braz*); and Nikolai Roerich (*Pskov Towers*, 1903). Particularly impressive are works by Boris Kustodiyev (*A Merchant in a Fur Coat*, 1920, and *Sign Painter*, 1920), Konstantin Yuon (*Provincials*, 1920), Semyon Nikiforov (*Reading a Book*) and Nikolai Ulyanov (*Portrait of the Ponomaryov Children*, 1903).

Soviet art is represented by a number of well-known Russian and Ukrainian painters. Expressive psychologism characterizes *Portrait of Oculist Professor Snegiryov* (1922) by Sergei Malyutin; *Portrait of an Unknown Woman*, by Artur Fonvizin, and *Portrait of Puppet Master Andriyevich* (1968) by Anatoly Nikich.

An emotional approach, subtle lyricism, and buoyant and optimistic perceptions of life are all inherent in works by artists of the older generation — Vasily Baksheyev, Sergei Gerasimov, Pyotr Konchalovsky, Robert Falk, Ilya Mashkov, Konstantin Bogayevsky, Aristarkh Lentulov and Kuzma Petrov-Vodkin.

Canvases *From the Last Underground*, 1963, by Nikolai Khan and *Born of the October Revolution*, 1964—1965, by Mikhail Antonchik, both devoted to Lenin have earned well-deserved fame.

The theme of labour has found its realization in the works of Vladimir Nechitailo (*Going for Water*, 1957) and Leonid Kabachek (*The Shepherd Team of Hero of Socialist Labour Malashenko*, 1961). Ready response to the problems of today, a fresh approach, and original pictorial treatment mark the works of Tetyana Yablonska (*Bride*, 1966), Tetyana Nazarenko (*After Exams*, 1976) and Igor Grigoryev (*Amber of the Baltic*, 1976).

Works by artists from the Baltic republics show the search for new plastic idiom of expression (*Landscape of My Motherland*, 1964—1965, by Valdis Kalnrose; *Residents of Neringa*, 1967, by Bronislava Jaceviciute; and *Woman with Birds* by Antonas Gudaitis).

The museum also has comprehensive collections of graphic works and sculptures by pre-revolutionary and Soviet artists.

The collection of West European art is not large, but nevertheless, it contains a number of important canvases belonging to the Italian school of the 16th—17th centuries, among them, *The Lamentation* by Leandro Bassano (?), and *Venus and Adonis* by Luca Cambiaso (?).

Skilful execution marks paintings by unknown 17th-century Flemish and Dutch masters: *Madonna in Flowers* and *Still-Life*. *The Princess and Her Slave* by Simon Vouet (?) is a bright example of official court art in 17th-century France.

The museum collection is continually expanding as new acquisitions are made.

LIST OF ILLUSTRATIONS

44. Korzukhin, Alexei Ivanovich. 1835—1894. By a Hunk of Bread. Sketch. 1890
45. Savrasov, Alexei Kondratyevich. 1830—1897. Spring in the Village. 1882
46. Vereshchagin, Vasily Vasilyevich. 1842—1904. A Forgotten Soldier. From the Himalayan trilogy. 1880s
47. Vereshchagin, Vasily Vasilyevich. 1842—1904. Snows of the Himalayas. Mountain Crest. In Sikkim. From the Himalayan trilogy. 1880s
48. Maximov, Vasily Maximovich. 1844—1911. Breaking Rye. 1903
49. Volkov, Yefim Yefimovich. 1844—1920. A Field. Camomiles
50. Vereshchagin, Vasily Vasilyevich. 1842—1904. In a Hospital. 1901
51. Sudkovsky, Rufin Gavrilovich. 1850—1885. Near the Ochakov Shores. 1885
52. Sudkovsky, Rufin Gavrilovich. 1850—1885. Shore near Ochakov. 1870
53. Svitoslavsky, Serhiy Ivanovich. 1857—1931. A Village Courtyard
54. Murashko, Olexandr Olexandrovich. 1875—1919. A Girl with a Dachshund
55. Kostandi, Kiriak Kostyantinovich. 1852—1921. A Lonely Man. 1890
56. Dubovskoi, Nikolai Nikanorovich. 1859—1918. Foul Weather. 1901
57. Vasilkivsky, Serhiy Ivanovich. 1854—1917. A Cossack Farmstead. Poltava Region
58. Pokhitonov, Ivan Pavlovich. 1850—1923. Entrance to the Zhabovshchina Manor, Minsk Gubernia. 1900s
59. Bukovetsky, Yevhen Yosipovich. 1866—1948. Landscape with a Woman
60. Nilus, Petro Olexandrovich. 1869—1943. The Encounter. 1911
61. Surikov, Vasily Ivanovich. 1848—1916. A Nun. 1911
62. Kuindzhi, Arkhip Ivanovich. 1842—1910. Moonlit Night
63. Repin, Ilya Yefimovich. 1844—1930. Portrait of Heinrich Ivanovich Schoofs. 1907
64. Dvornikov, Tit Yakovlevich. 1862—1922. Barges
65. Kruglikova, Yelizaveta Sergeyevna. 1865—1941. Saint-Michel Boulevard in Paris on July 14, 1914. 1914
66. Dobuzhinsky, Mstislav Valerianovich. 1875—1957. A Humpback. 1909
67. Somov, Konstantin Andreyevich. 1869—1939. Cypresses in Alushta. 1901
68. Korovin, Konstantin Alexeyevich. 1861—1939. A River. 1911
69. Korovin, Konstantin Alexeyevich. 1861—1939. Roses and Fruits. 1917
70. Malyutin, Sergei Vasilyevich. 1859—1937. A Peasant with a Horse. 1910
71. Nikiforov, Semyon Gavrilovich. 1881—1912. Reading a Book
72. Serov, Valentin Alexandrovich. 1865—1911. Portrait of Girl Guchkova. 1902
73. Ulyanov, Nikolai Petrovich. 1875—1949. Portrait of the Ponomaryov Children. 1903
74, 75. Vinogradov, Sergei Arsenyevich. 1869—1938. At Home. 1913
76. Zhukovsky, Stanislav Yulianovich. 1873—1944. The Last Asters. 1912
77. Brodsky, Isaak Izrailevich. 1883—1939. Landscape with Domes. 1906
78. Byalinitsky-Birulya, Vitold Kaetanovich. 1872—1957. Autumn. 1907
79. Benois, Alexander Nikolayevich. 1870—1960. Park in Castello
80. Sudeikin, Sergei Yuryevich. 1882—1946. Waterfall. Early 1900s
81. Grigoryev, Boris Dmitriyevich. 1886—1939. Evening Dreams. 1912
82. Altman, Natan Isayevich. 1889—1970. Landscape. 1911
83. Pougni, Ivan Albertovich. 1894—1956. Still-Life
84. Yuon, Konstantin Fyodorovich. 1875—1958. Provincials. 1920
85. Petrovichev, Pyotr Ivanovich. 1874—1947. Still-Life with Lilac
86. Manevich, Abram Anshelovich. 1881—1942. Vinnitsa. Ierusalimka
87. Kustodiyev, Boris Mikhailovich. 1878—1927. Sign Painter. 1920
88. Serebryakova, Zinaida Yevgenyevna. 1884—1967. Portrait of Lola Braz
89. Serebryakova, Zinaida Yevgenyevna. 1884—1967. Portrait of the Artist's Daughter Wearing a Harlequin Costume
90. Turzhansky, Leonard (Leonid) Viktorovich. 1875—1945. In Winter. Horses
91. Mashkov, Ilya Ivanovich. 1881—1944. Still-Life with a Doll. 1921 — early 1922
92. Lentulov, Aristarkh Vasilyevich. 1882—1943. Landscape with a Clump of Trees. 1922
93. Bogayevsky, Konstantin Fyodorovich. 1872—1943. Morning. Crimean Landscape. 1920s
94. Shukhayev, Vasily Ivanovich. 1887—1973. Portrait of Vera Fyodorovna Shukhayeva. 1920
95. Lebedev, Vladimir Vasilyevich. 1891—1967. Still-Life. In the Kitchen. 1918
96. Petrov-Vodkin, Kuzma Sergeyevich. 1878—1939. Study for the picture *Tea-Drinking*. 1926
97. Kuprin, Alexander Vasilyevich. 1880—1960. Shabolovka. A Bed with Pumpkins and Watering-Pot. 1918
98. Simonov, Alexander Kornilovich. 1875—1957. The Edge of the Forest. 1934
99. Lebedeva, Sarra Dmitriyevna. 1892—1967. A Sitting Woman (Stasya). 1928
100. Samokhvalov, Alexander Nikolayevich. 1894—1971. Leningrad Cityscape (Bolshoi Prospekt). 1936
101. Rybchenkov, Boris Fyodorovich. Born 1899. Three Under the Clock. 1932
102. Volkov, Alexander Nikolayevich. 1886—1957. Brother and Sister. 1926
103. Pimenov, Yuri Ivanovich. 1903—1977. A Weaver. 1930
104. Deineka, Alexander Alexandrovich. 1899—1969. A Family of Builders (The American Jobless). 1932
105. Konchalovsky, Pyotr Petrovich. 1876—1956. Balaklava. 1929
106. Kibrik, Yevgeni Adolfovich. 1906—1978. Drying Grain on the Collective-Farm. 1930
107. Rozhdestvensky, Vasily Vasilyevich. 1884—1963. Bird-Cherry Tree. 1928
108. Kramarenko, Lev Yuryevich. 1888—1942. A Girl with Pomegranate. 1937
109. Falk, Robert Rafailovich. 1886—1958. Still-Life
110. Shevchenko, Alexander Vasilyevich. 1883—1948. A Woman by the Table. 1942
111. Falk, Robert Rafailovich. 1886—1958. Still-Life. Flowers. 1930s
112. Ryangina, Serafima Vasilyevna. 1891—1955. Karelia. Por-Porog. 1936
113. Konchalovsky, Pyotr Petrovich. 1876—1956. Lilac. 1947
114. Konenkov, Sergei Timofeyevich. 1874—1972. Ninochka. 1947
115. Fonvizin, Artur Vladimirovich. 1882—1973. Portrait of an Unknown Woman. 1940s
116. Saryan, Martiros Sergeyevich. 1880—1972. Moscow Still-Life. 1956
117. Tyshler, Alexander Grigoryevich. 1898—1980. A Stylish Girl Sitting on a Bench. 1960s
118. Lansere, Yevgeni Yevgenyevich. 1875—1946. Lake Gel-Gel. 1943
119. Kalnrose (Rosenberg), Valdis Karlovich. Born 1894. Landscape of My Motherland. 1964—1965
120. Kabachek, Leonid Vasilyevich. Born 1924. The Shepherd Team of Hero of Socialist Labour Malashenko. 1961
121. Nechitailo, Vasily Kirillovich. 1915—1980. Going for Water. 1957

122. Nemensky, Boris Mikhailovich. Born 1922. The Breath of Spring. 1964
123, 124. Skride, Ariy Avgustovich. Born 1906. In the Fishermen Harbour. 1965
125. Zviedris, Alexander Karlovich. Born 1905. The Grandeur of Labour. 1960
126. Jaceviciute, Bronislava Iozovna. Born 1919. Residents of Neringa. 1967
127. Khan, Nikolai Alexeyevich. Born 1924. From the Last Underground. 1963
128. Tomsky, Nikolai Vasilyevich. Born 1900. Portrait of Hungarian Sculptor Beck. 1956
129. Rudakov, Mikhail Zakharovich. Born 1914. Poet. 1977
130. Frents, Vladimir Rudolfovich. Born 1937. Karelia. 1968
131. Nikich, Anatoly Yuryevich. Born 1918. Portrait of Puppet Master Andriyevich. 1968
132, 133. Yablonska, Tetyana Nilivna. Born 1917. Bride. 1966
134. Zagonek, Vyacheslav Frantsevich. Born 1919. Getting Cold. October. 1968
135. Bauman, Karlis Jecabovich. Born 1916. Portrait of Professor of Medicine K. Rudzitis. 1967
136. Greku, Mikhail Grigoryevich. Born 1916. Near the Team's Hostel. 1966—1968
137. Yakovlev, Andrei Alexeyevich. Born 1934. Drinking Tea (Chukotka). 1965
138. Shepa, Anton Alexeyevich. Born 1928. Courtyard of the Uzhgorod Castle
139. Grigoryev, Igor Pavlovich. 1934—1976. Amber of the Baltic. 1975
140. Nasipova, Tatyana Nazidovna. Born 1946. Moscow. The Sokol Metro Station. 1977
141. Igoshev, Vladimir Alexandrovich. Born 1921. Portrait of Reindeer-Breeder Animkurov. From the *People of the Taiga Settlement* series. 1975
142. Vasetsky, Grigory Stepanovich. Born 1928. Restless Youth. 1964—1965
143. Neledva, Galina Alexandrovna. Born 1938. Concert. 1979
144. Cambiaso (?), Luca. 1527—1585. Venus and Adonis
145. Bassano (?), Leandro (Leandro da Ponte). 1557—1622. The Lamentation
146. Kordes, Wilhelm. 1824—1869. Landscape
147. Ravesteyn, Jan Anthonisz van. 1570—1657. Portrait of a Man Wearing Cuirass
148. Unknown Dutch artist. 17th century. Still-Life
149. Unknown Flemish artist. 17th century. Madonna in Flowers
150, 151. Vouet (?), Simon. 1580—1649. The Princess and Her Slave
152. Paulick, Franz. 1861—1906. Still-Life
153. Kupecki, Jan. 1666—1740. Portrait of a Man

Репродукції

1

Невідомий художник, Євангеліст Марк. XVII ст.

2

Невідомий художник. Деісус. XVII ст.

3

Невідомий художник. Флор і Лавр. XVIII ст.

4

І. Ф. Гроот. 1717—1801. Кіт та собака. 1789

5

Невідомий художник. Портрет Татищева. 1740-і рр.

6

В. Л. Боровиковський (?). 1757—1825. Портрет дитини з яблуками. 1794.

7

Невідомий художник. Дитячий портре
1740-і рр.

8

Ф. П. Толстой. 1783—1873. Фіалки.

9

П. С. Рокотов. 1735—1808. Жіночий
портрет.

10

В. А. Тропінін. 1776—1857.
Портрет Протасьєва. 1830-і рр.

11

О. Молінарі. 1772—1831.
Портрет князя Голіцина.

12

Невідомий художник. Жанрова сцена. 1824.

13

Невідомий художник. Жіночий портрет. 1740-і

14

П. Ф. Соколов. 1791—1848. Портрет О. Черткової. Кінець 1820-х рр.

15

Невідомий художник. Портрет А. Глазунової. Перша чверть XIX ст.

16

Невідомий художник. Портрет М. Кочубей. 1841—1844 рр.

17

Невідомий художник. Інтер'єр комірчини в панському домі. 1850-і рр.

18

І. К. Айвазовський. 1817—1900.
О. С. Пушкін на березі моря. 1887.

19

Невідомий художник. Портрет вельможі. 1750-і рр.

20

С. К. Зарянко. 1818—1870.
Портрет дівчини. 1850-і рр.

21

Г. Гольпейн. Близько 1810 — після 1858. Чоловічий портрет.

22

Є. Ф. Крендовський. 1810 — після 1854. Портрет генерала Івана Карловича Арнольді. 1847.

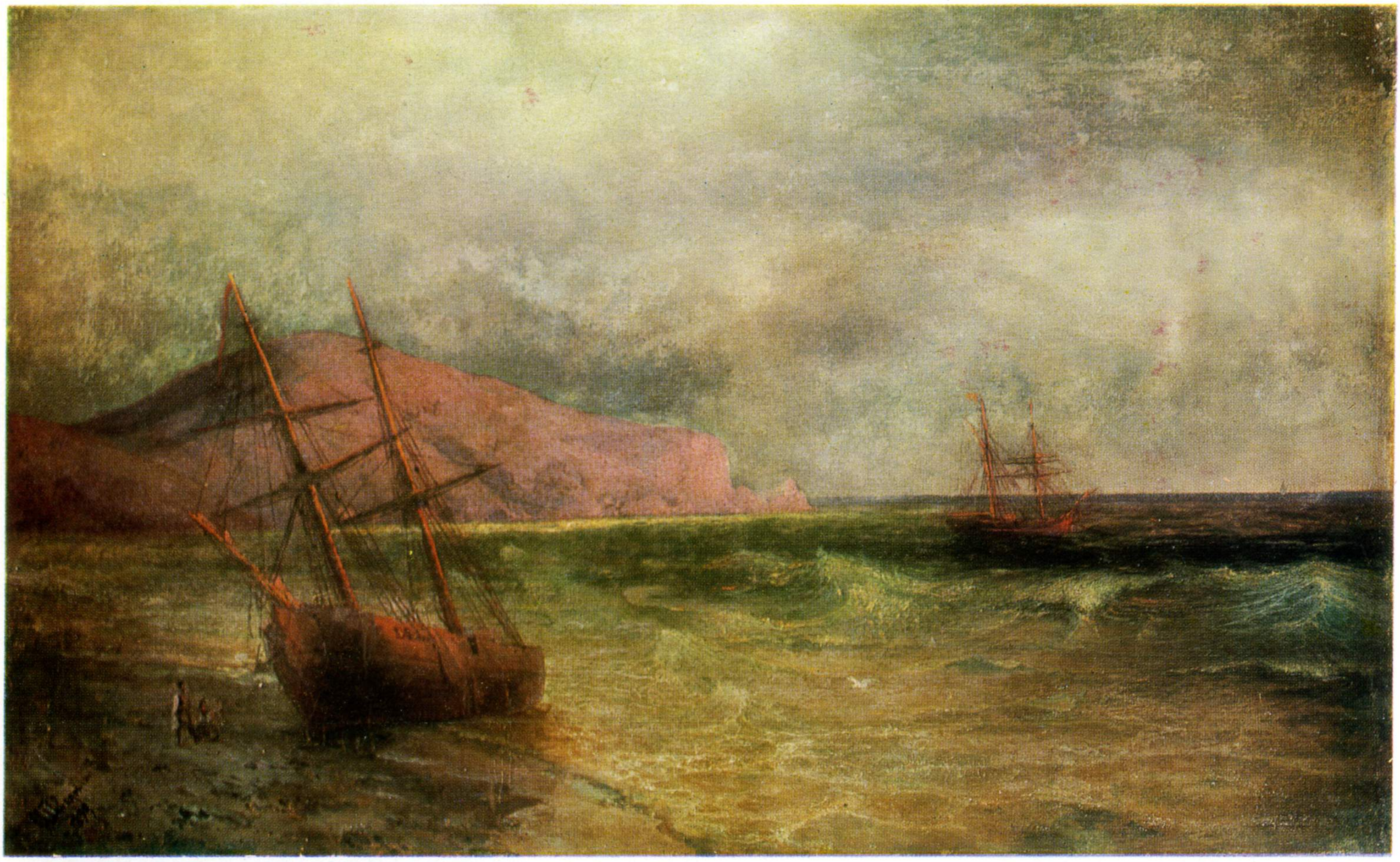
23

І. К. Айвазовський. 1817—1900. Кав'ярня в Криму.

24

І. К. Айвазовський. 1817—1900. Вітрильник. 1899.

25, 26

Є. О. Плюшар (?). 1809 — не раніше 1880. Жіночий портрет.

27

В. В. Пукірев 1832—1890. Гравець.

28

С. І. Грибков. 1820—1893.
Хлопчик з кліткою. 1865.

29

К. О. Трутовський. 1826—1893.
Біля плоту. 1863.

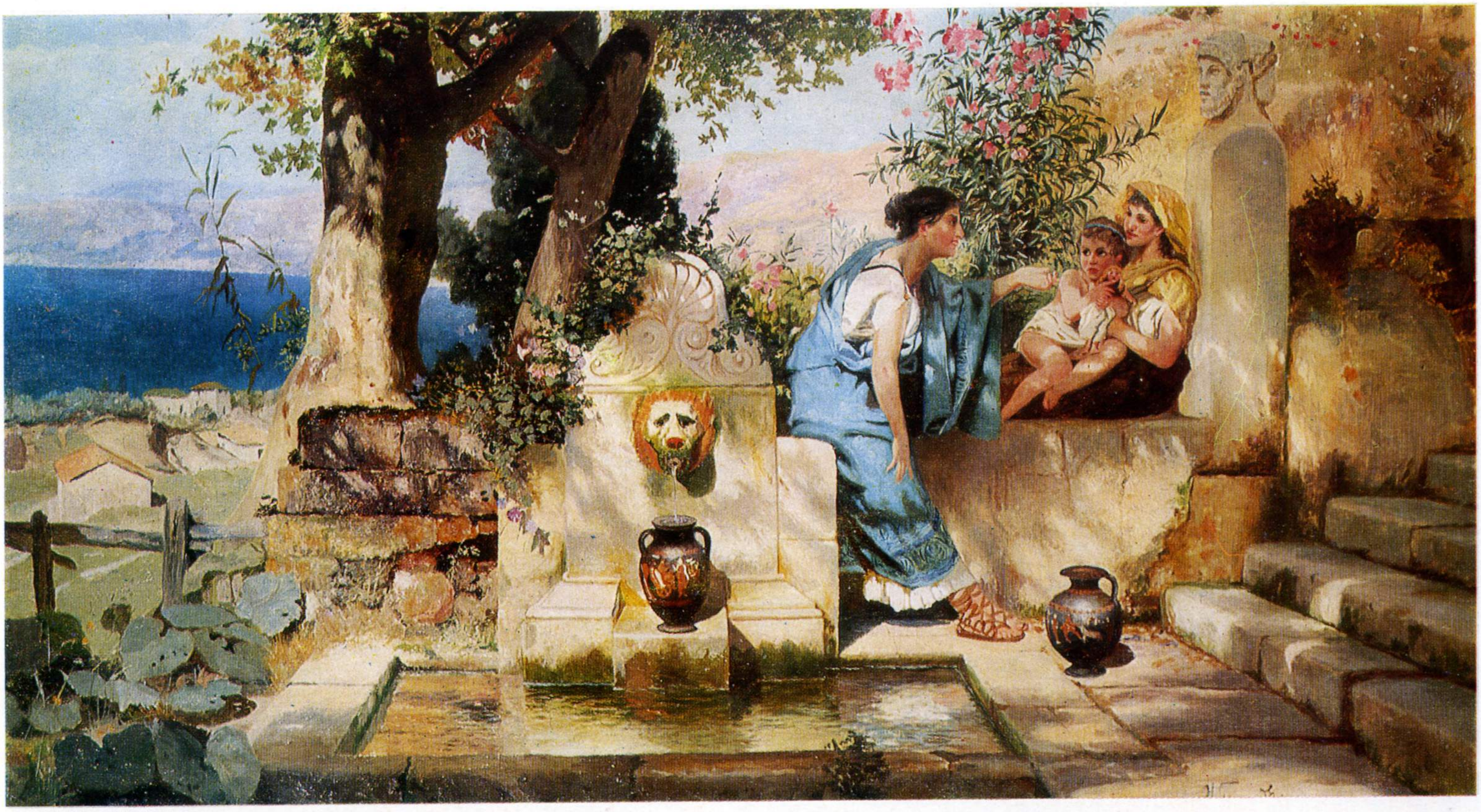

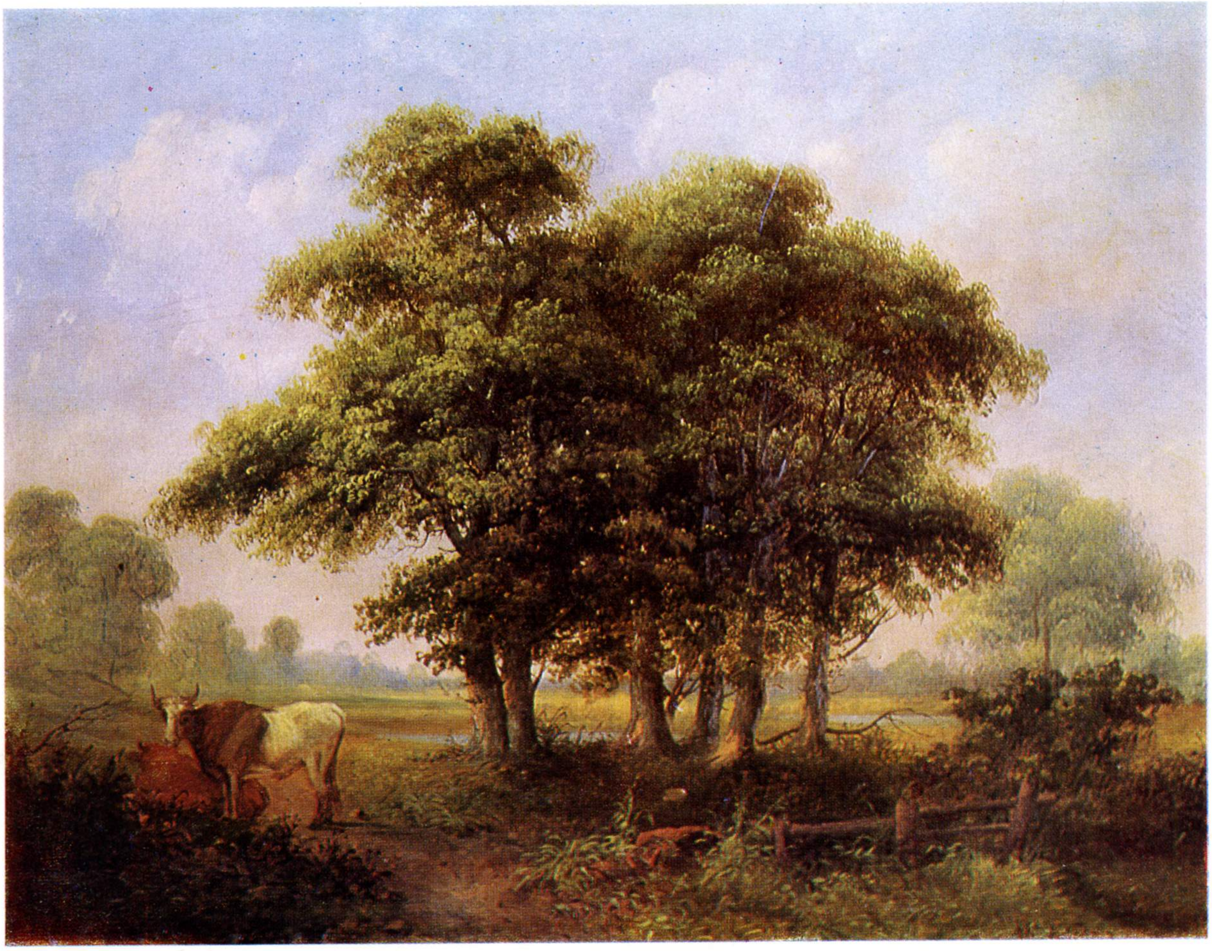

30

Невідомий художник кола Л. Соломаткіна. Масляна. 1860-і рр.

Л. СОЛОМАТКИН

31

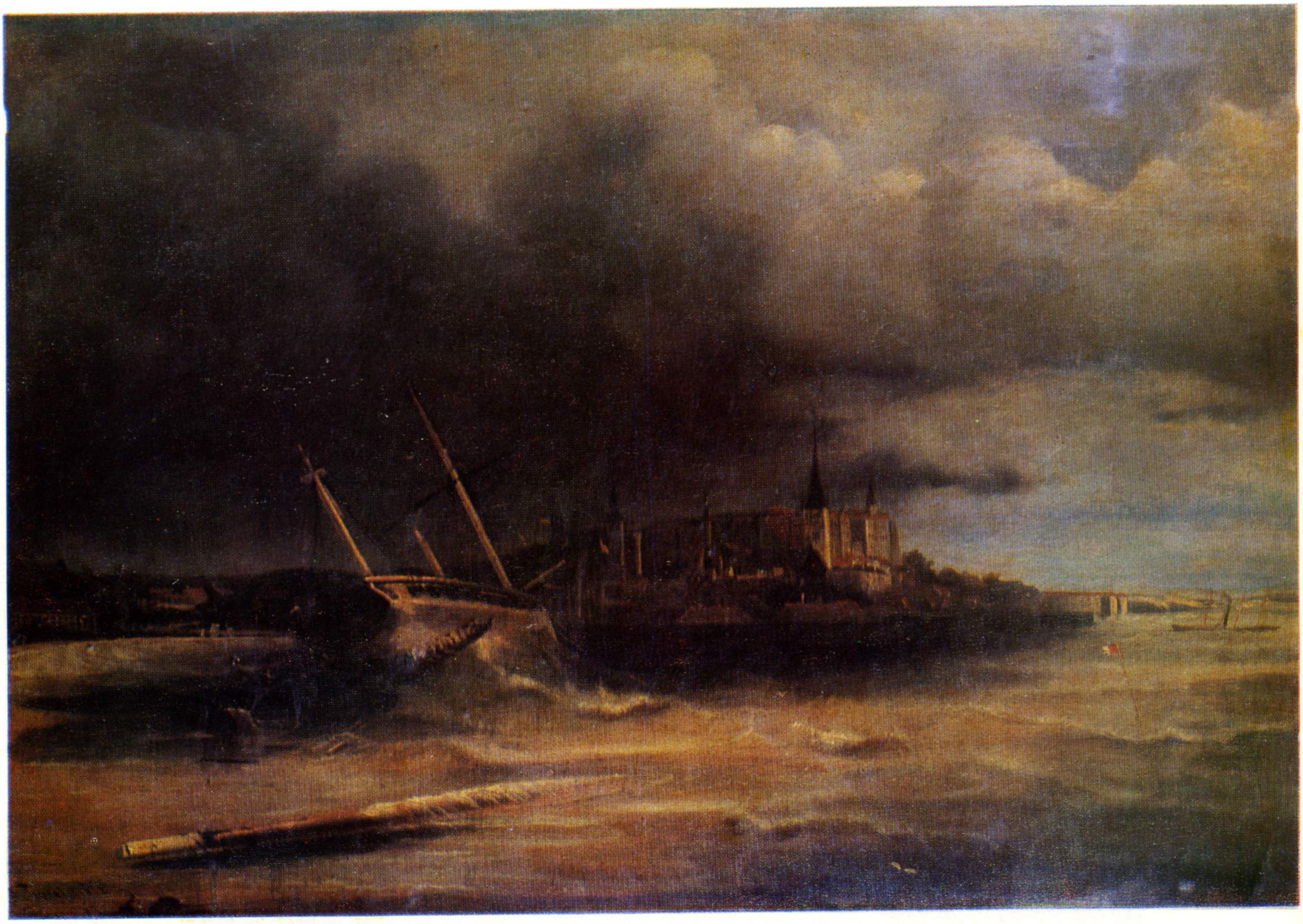
Г. І. Семирадський. 1843—1902.
Пустун. 1893.

32

М. К. Клодт. 1832—1902.
Літній пейзаж з корівками.

33

І. М. Крамськой. 1837—1887. Портрет
хлопчика у матроському костюмі. 1870.

34

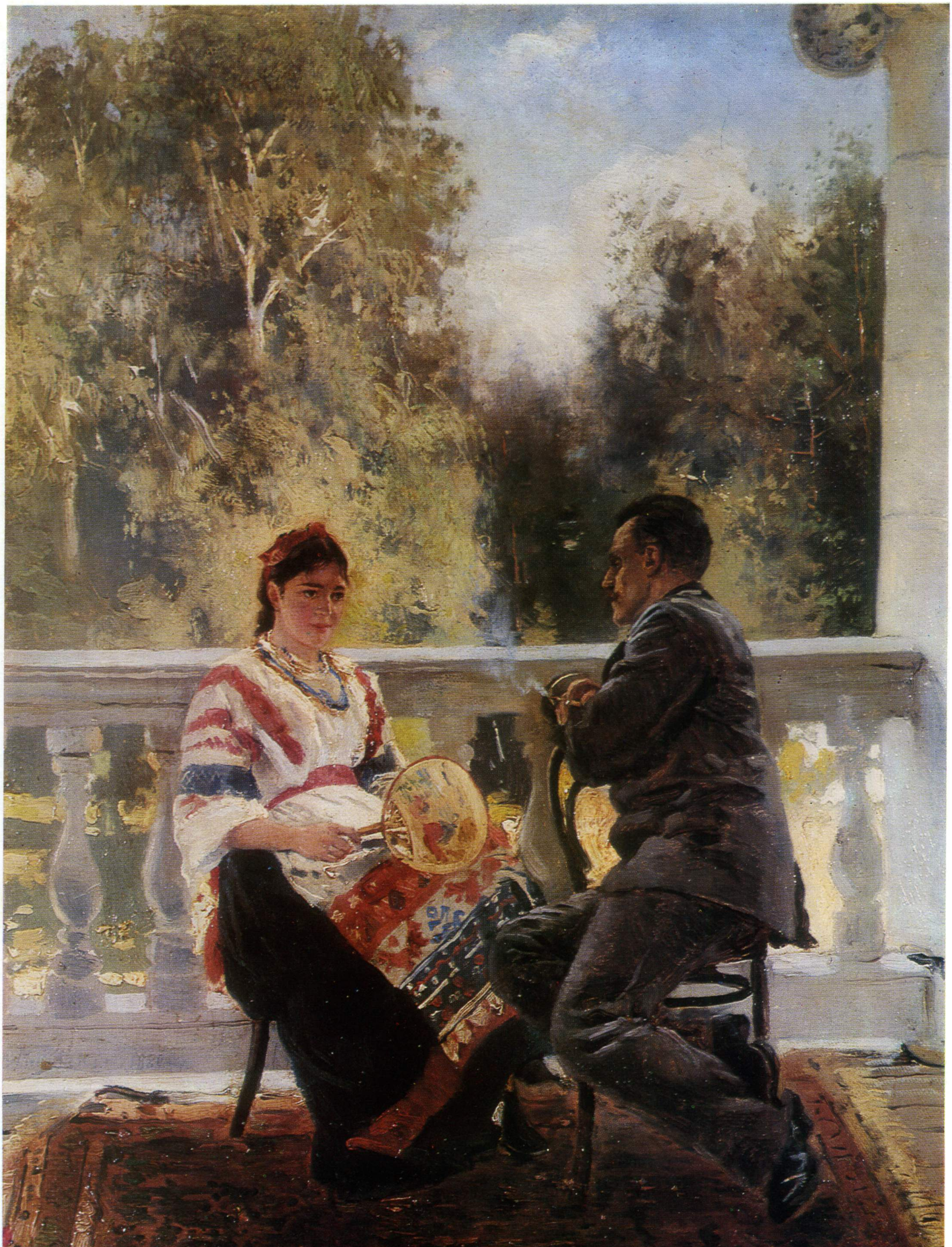
О. П. Боголюбов. 1824—1896. Буря. 1869.

35

Г. О. Ладиженський. 1853—1916. Портрет Руфина Гавриловича Судковського. 1885.

36

В. Є. Маковський. 1846—1920. Бесіда. 1880.

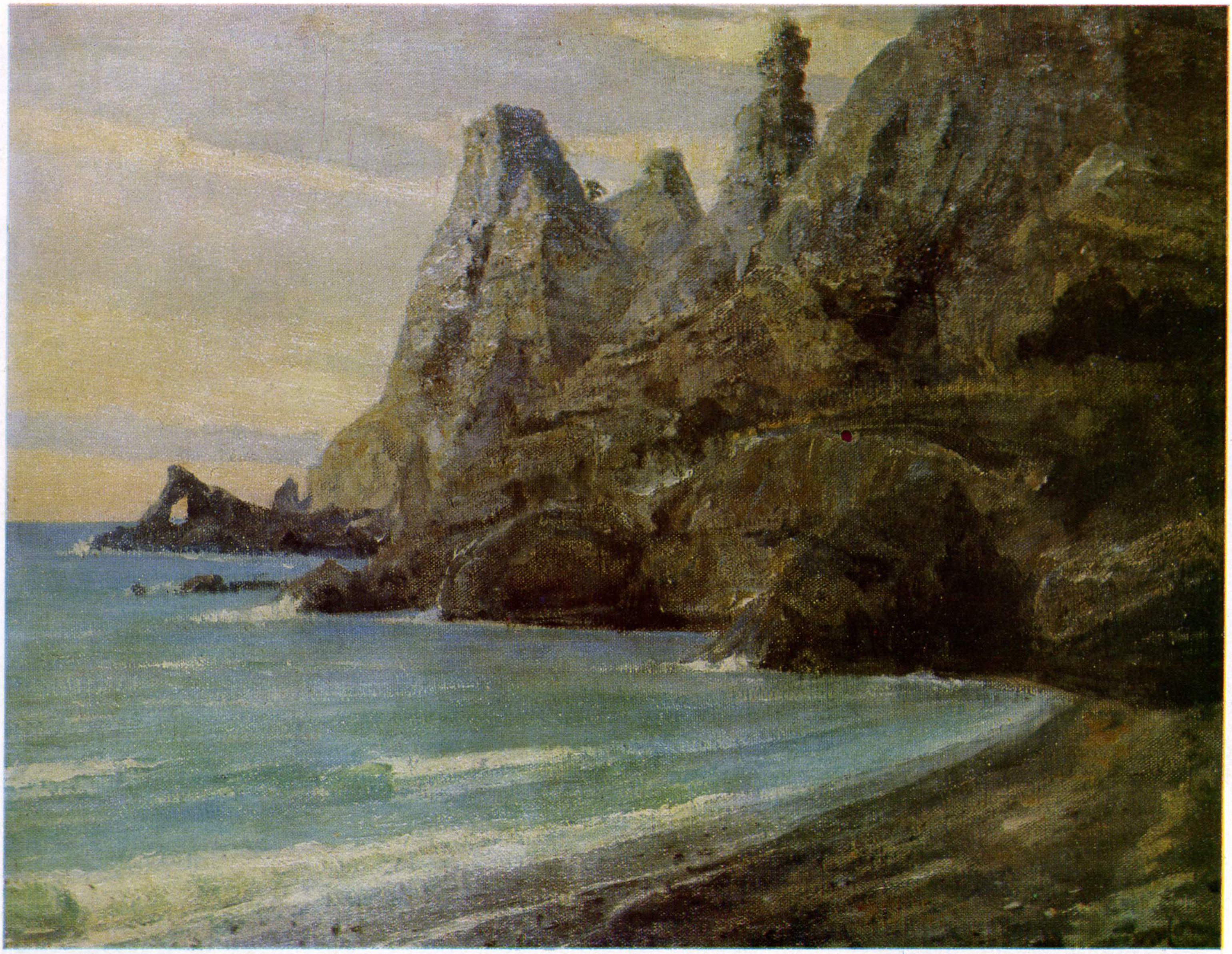
37, 38

Г. С. Сєдов. 1836—1884.
Іван Грозний та Малюта Скуратов. 1870.

39

В. Д. Полєнов. 1844—1927.
Балканський краєвид. 1877.

40

М. Д. Кузнецов. 1850—1929.
Рибалки. 1895.

41

В. Д. Полєнов. 1844—1927.
Крим. Қарадаг. 1912.

42

Г. П. Віллевальде. 1818—1903.
Охотники Ширванського полку. 1870.

43

Л. Ф. Лагоріо. 1826—1905. Алея піній.

44

О. І. Корзухін. 1835—1894.
Біля окрайця хліба. Ескіз. 1890.

45

О. К. Саврасов. 1830—1897.
Весною в селі. 1882.

46

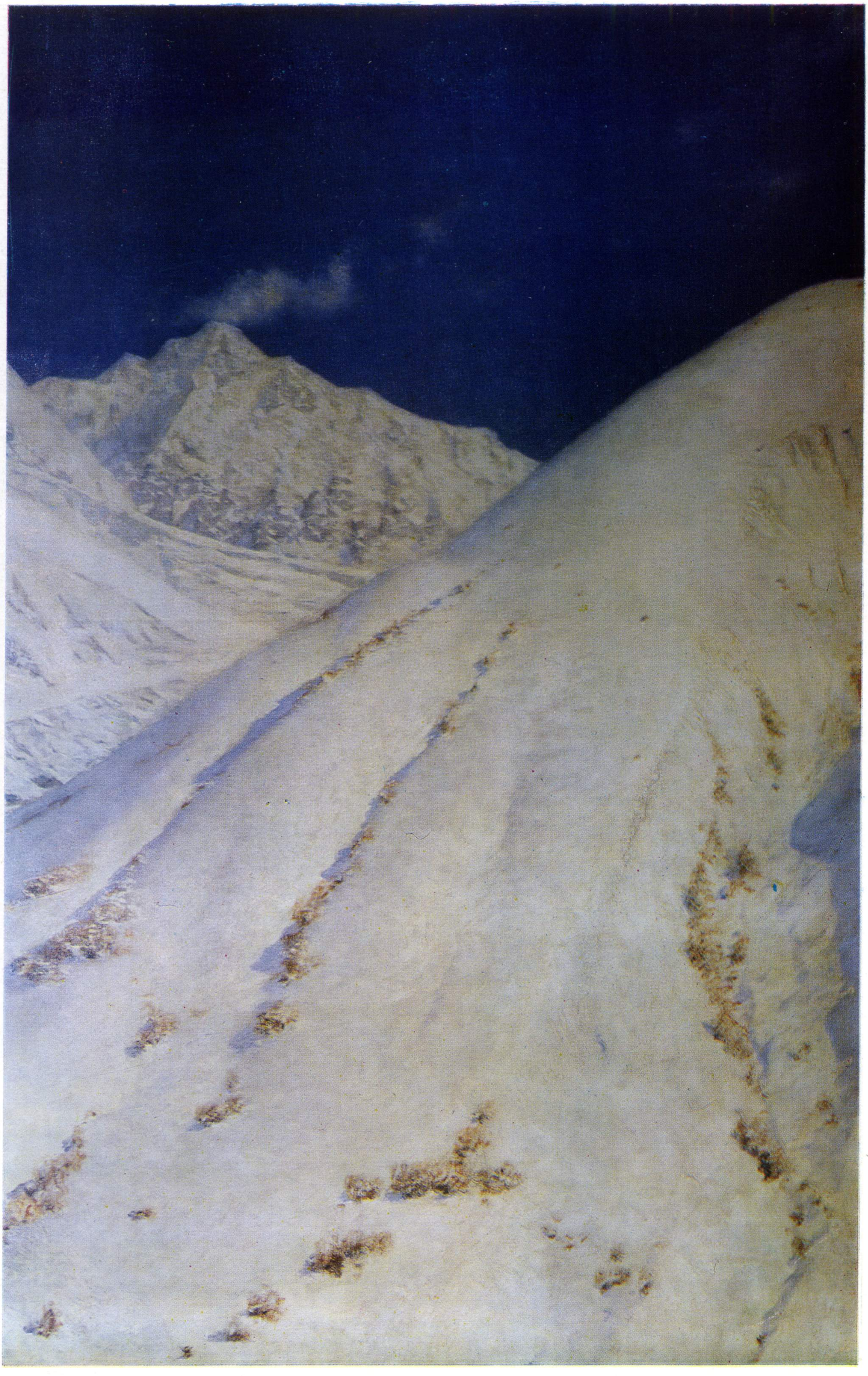
В. В. Верещагін. 1842—1904.
Забутий солдат. 1880-і рр. ▷

47

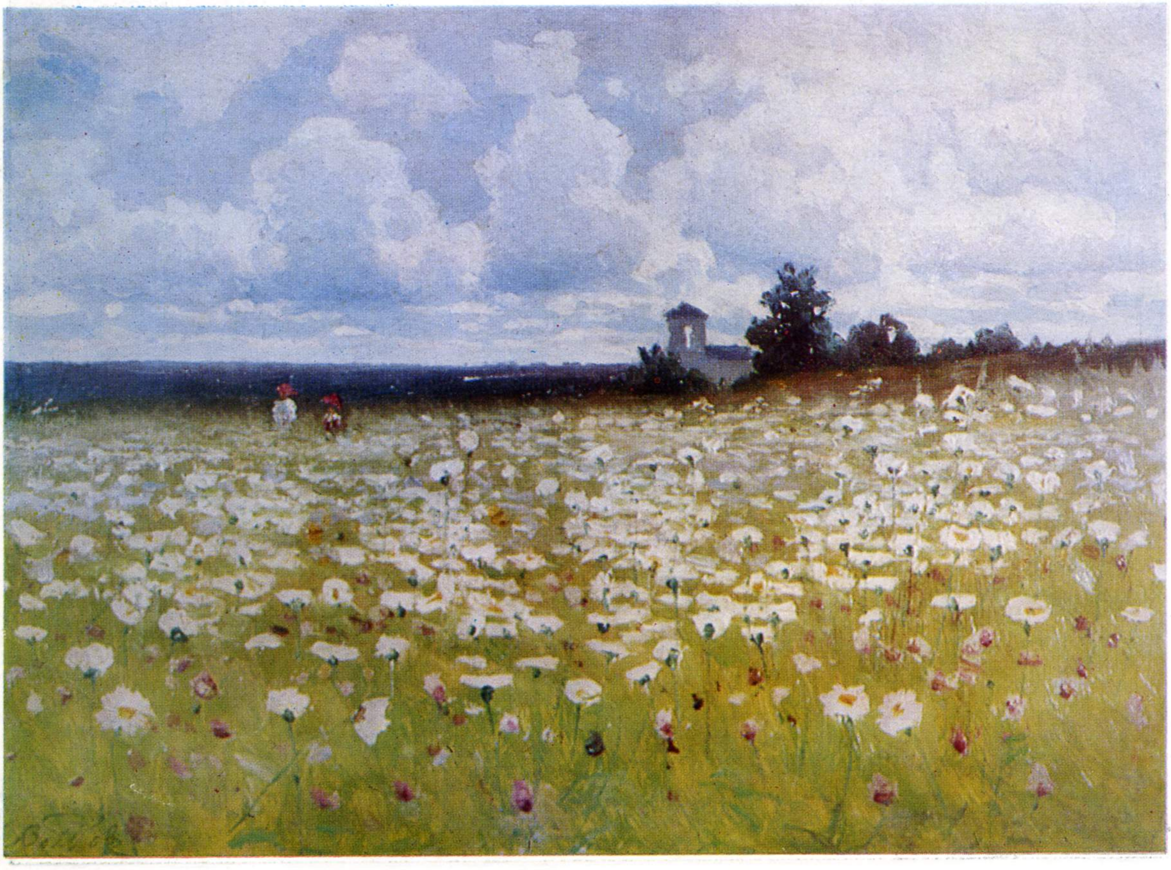
В. В. Верещагін. 1842—1904.
Сніги Гімалаїв. У найвищому вузлі гори. В Сіккімі.
З Гімалайської трилогії.
1880-і рр. ▷

48

В. М. Максимов. 1844—1911.
Заламування жита. 1903.

49

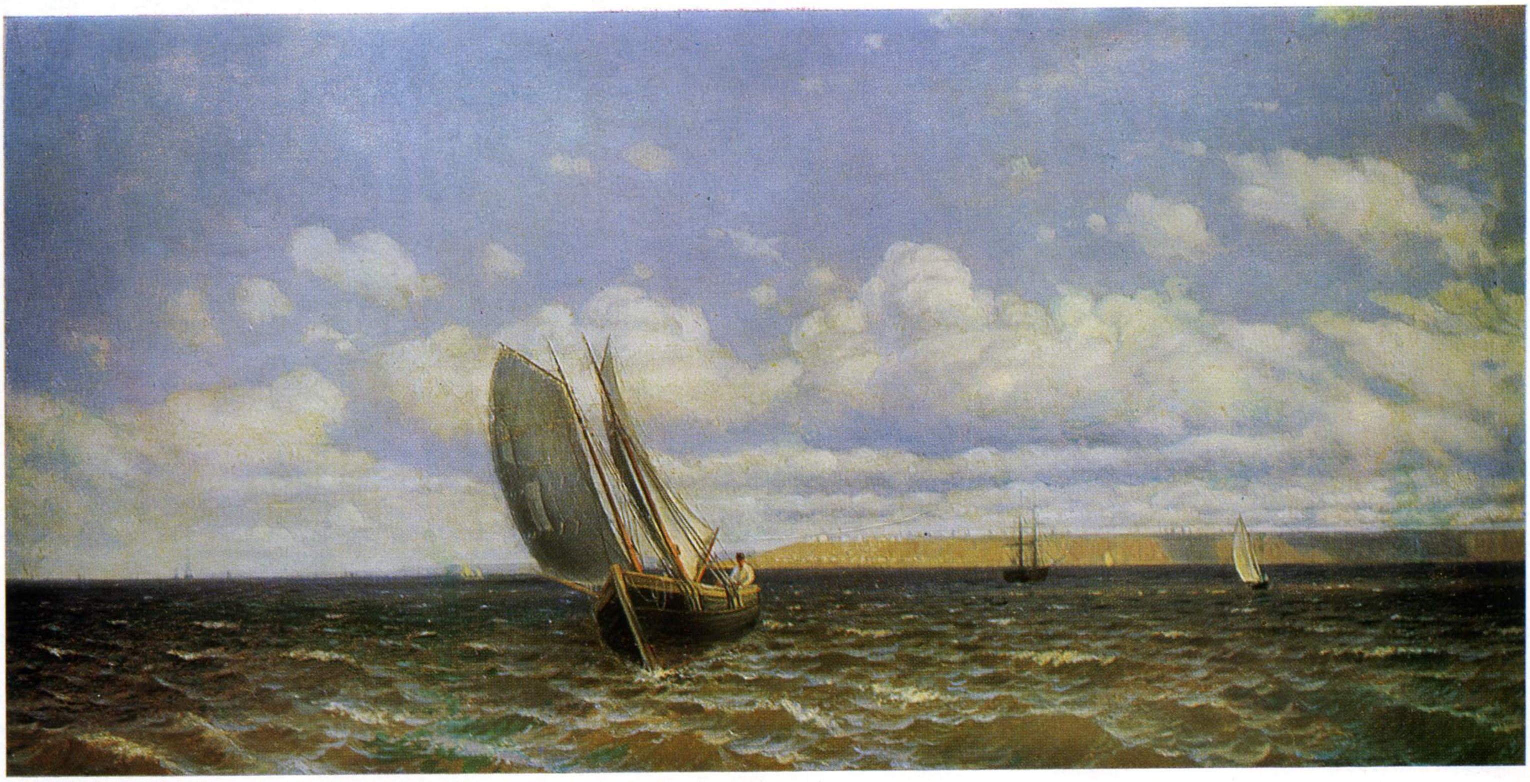
Ю. Ю. Волков. 1844—1920.
Поле. Ромашки.

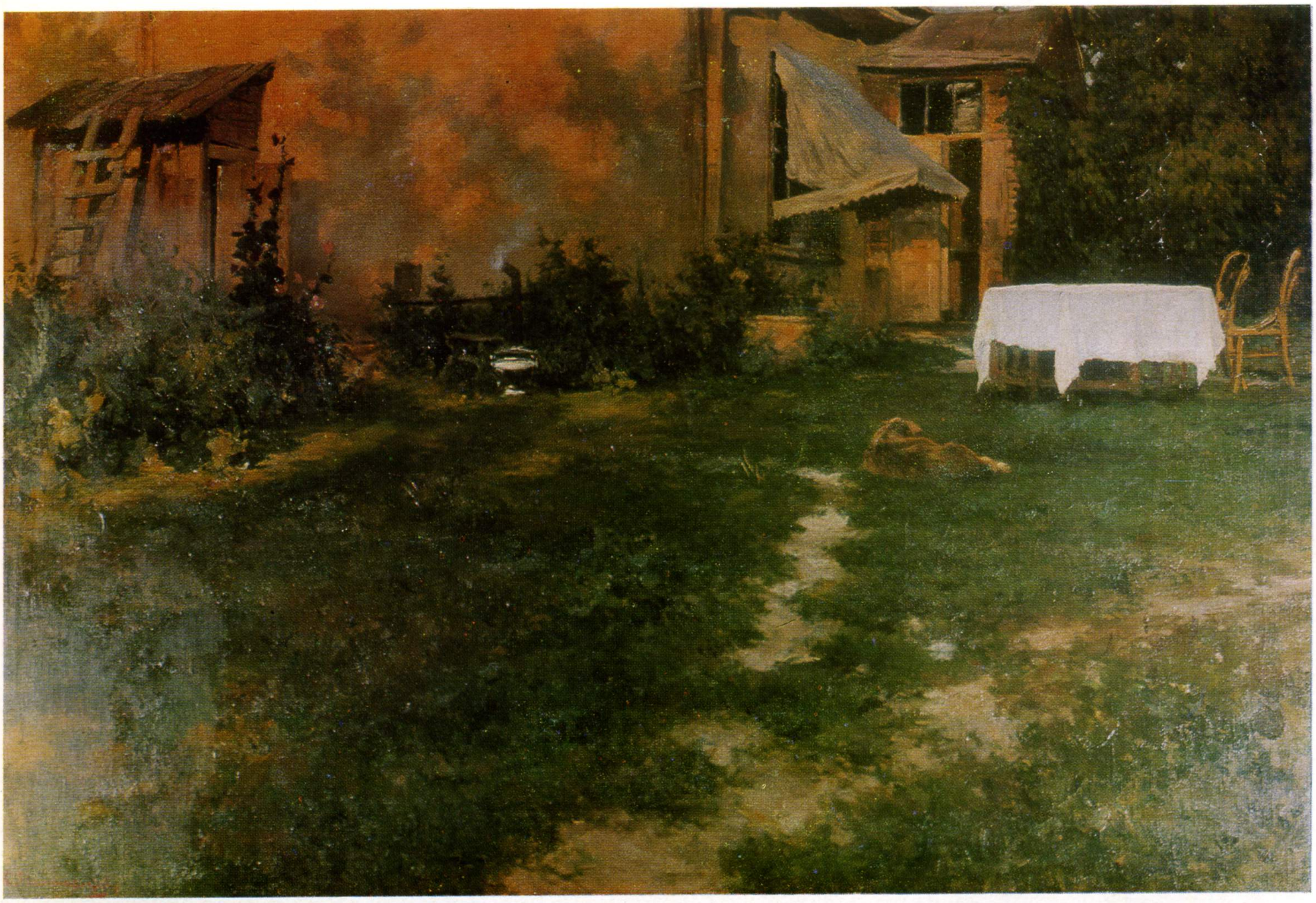

50

В. В. Верещагін. 1842—1904.
У госпіталі. 1901.

51

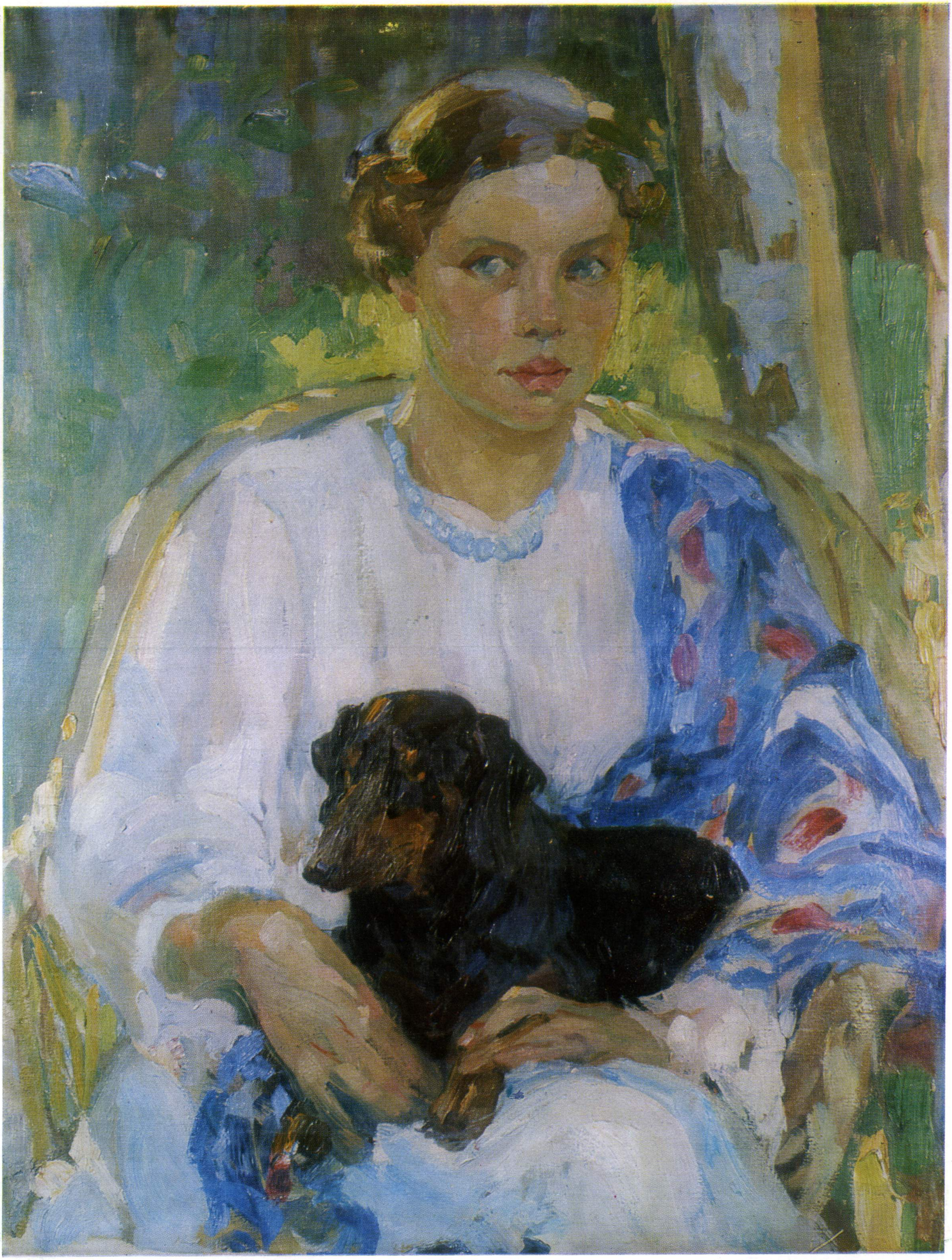
Р. Г. Судковський. 1850—1885.
Біля берегів Очакова. 1885.

52

Р. Г. Судковський. 1850—1885.
Очаківський берег. 1870.

53

С. І. Світославський. 1857—1931.
Сільський дворик.

54

О. О. Мурашко. 1875—1919.
Дівчинка з таксою.

55

К. К. Костанді. 1852—1921.
Самотній. 1890.

56

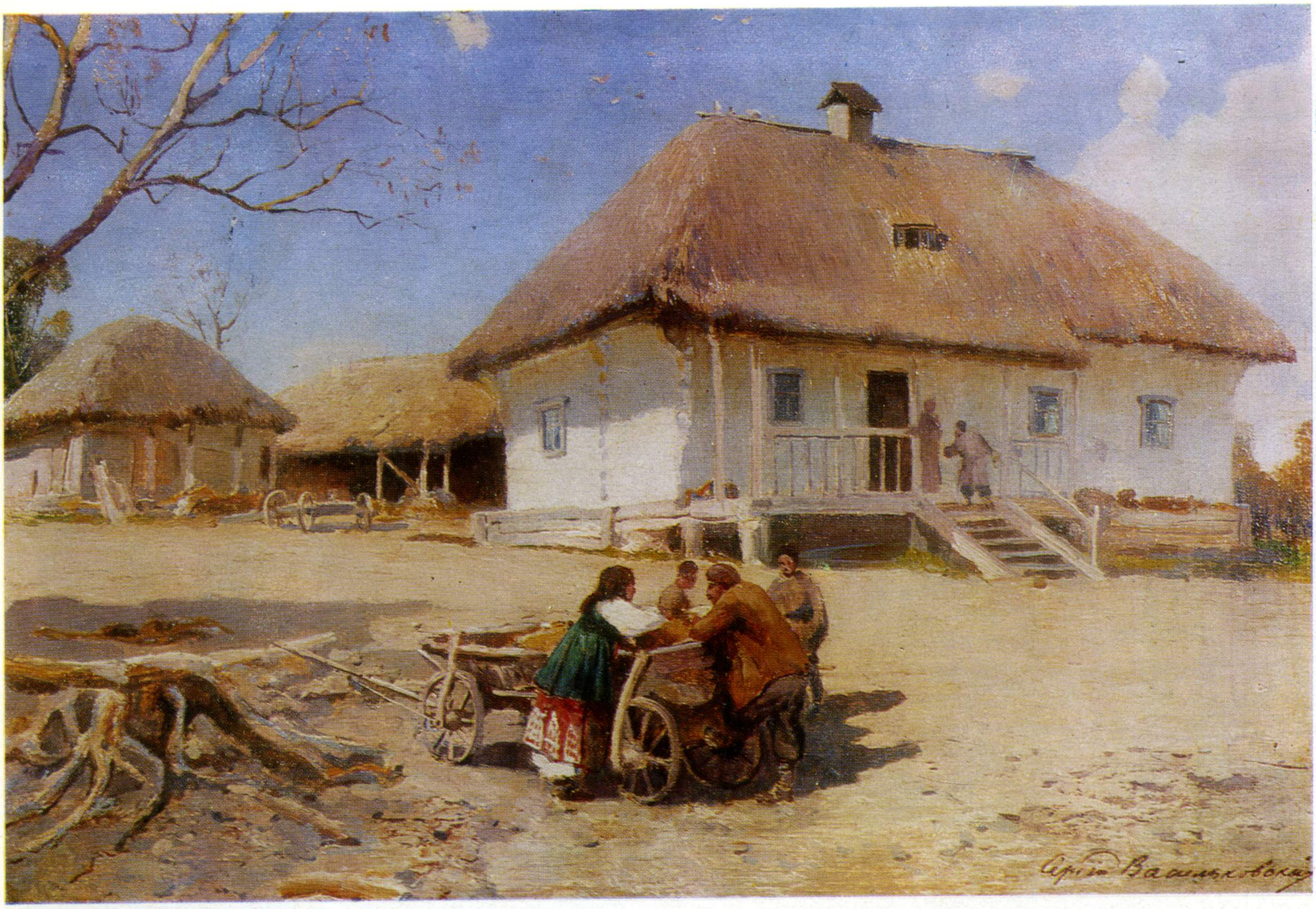
М. Н. Дубовськой. 1859—1918. В негоду. 1901.

57

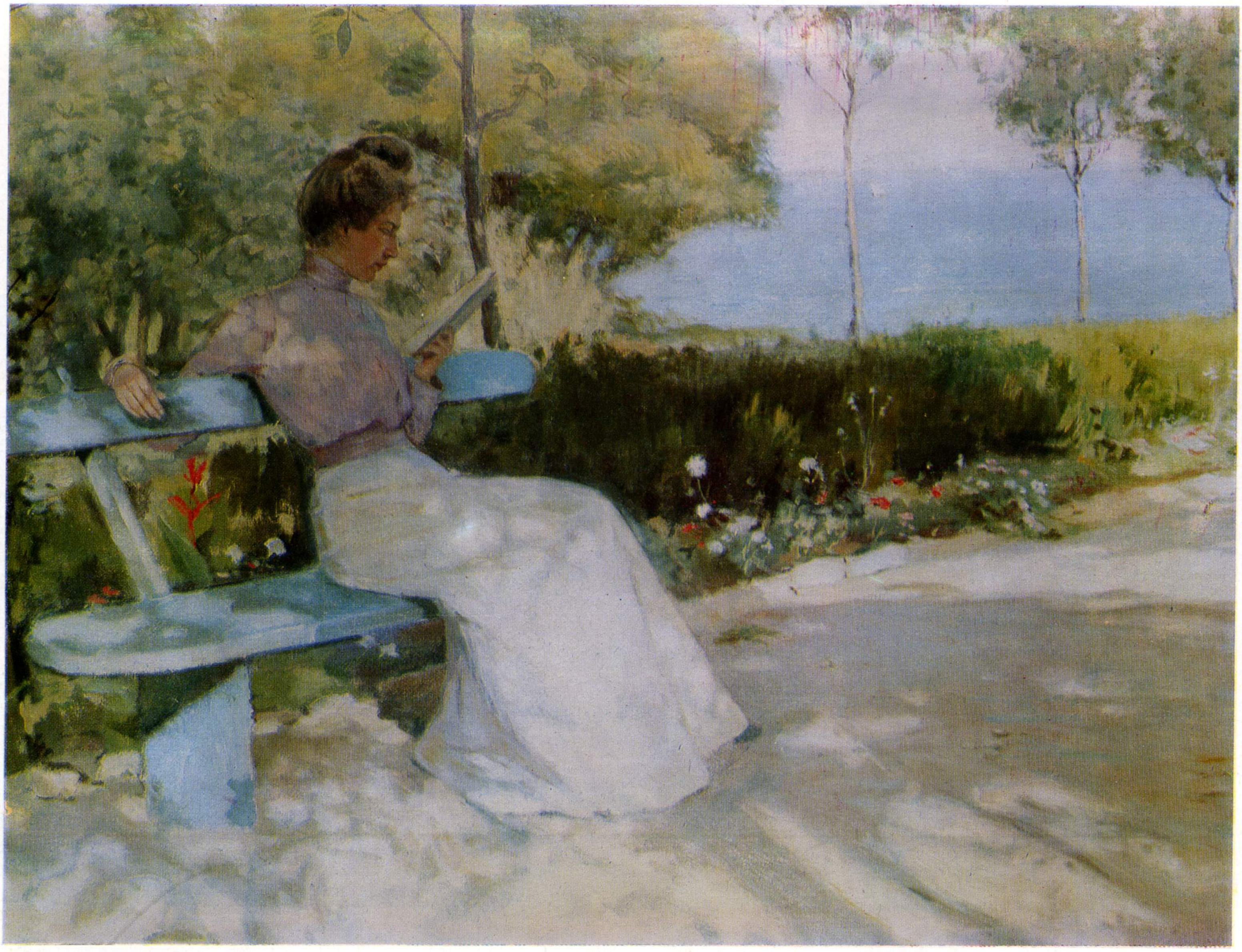
С. І. Васильківський. 1854—1917. Козачий двір. Полтавщина.

58

І. П. Похитонов. 1850—1923. В'їзд у маєток Жабівщина Мінської губернії. 1900-і рр.

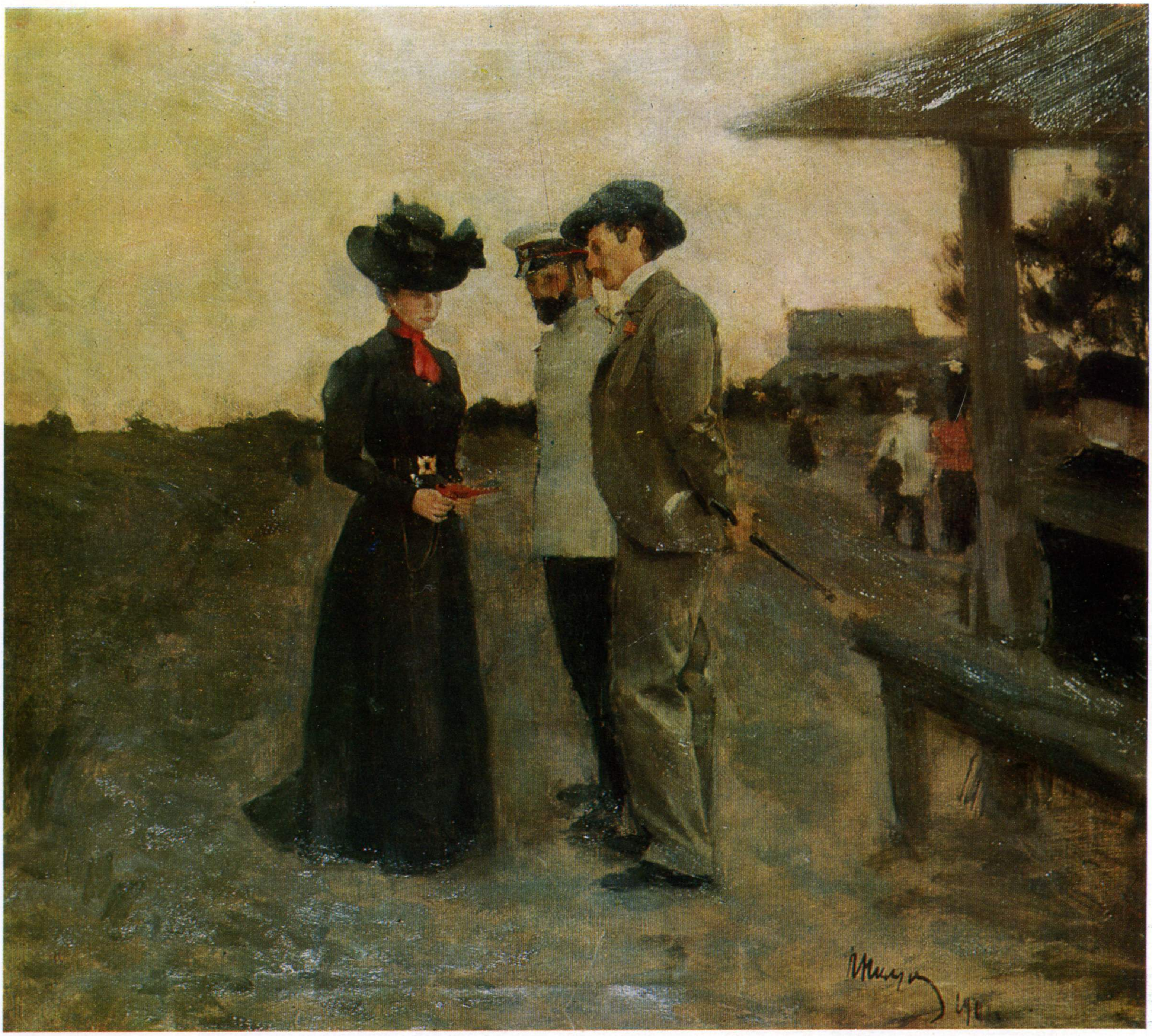

59

Є. Й. Буковецький. 1866—1948.
Пейзаж з жінкою.

60

П. О. Нілус. 1869—1943.
Зустріч. 1911.

61

В. І. Суриков. 1848—1916.
Черниця. 1911.

62

А. І. Куїнджі. 1842—1910.
Місячна ніч.

63

І. Ю. Рєпін. 1844—1930. Портрет
Генріха Івановича Шоофса. 1907.

64

Т. Я. Дворников. 1862—1922. Баржі.

65

Є. С. Кругликова. 1865—1941.
14 липня 1914 р. на бульварі
Сен-Мішель у Парижі. 1914.

66

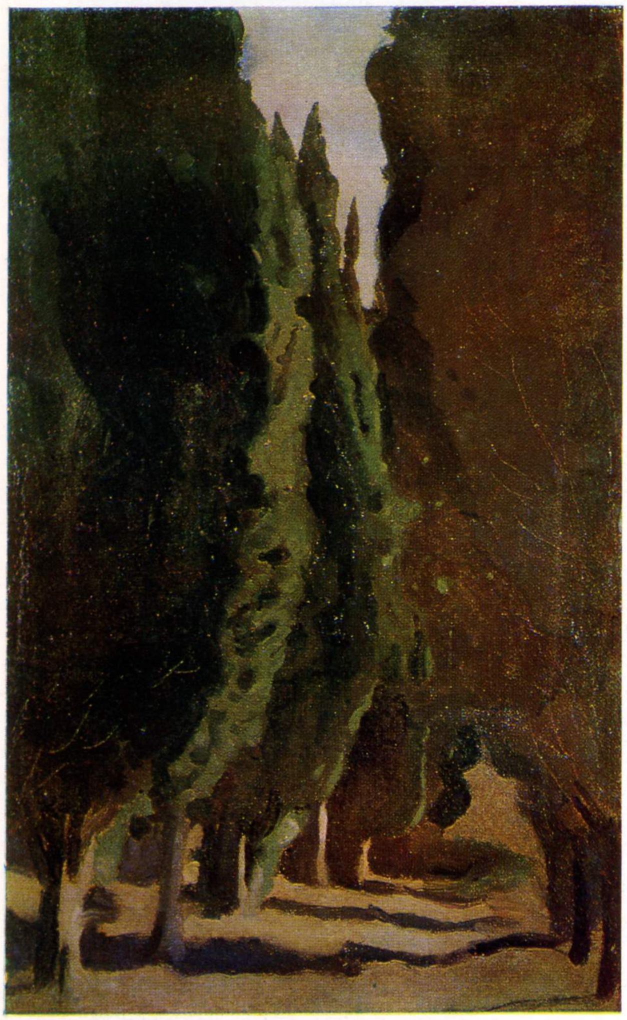
М. В. Добужинський. 1875—1957.
Горбань. 1909.

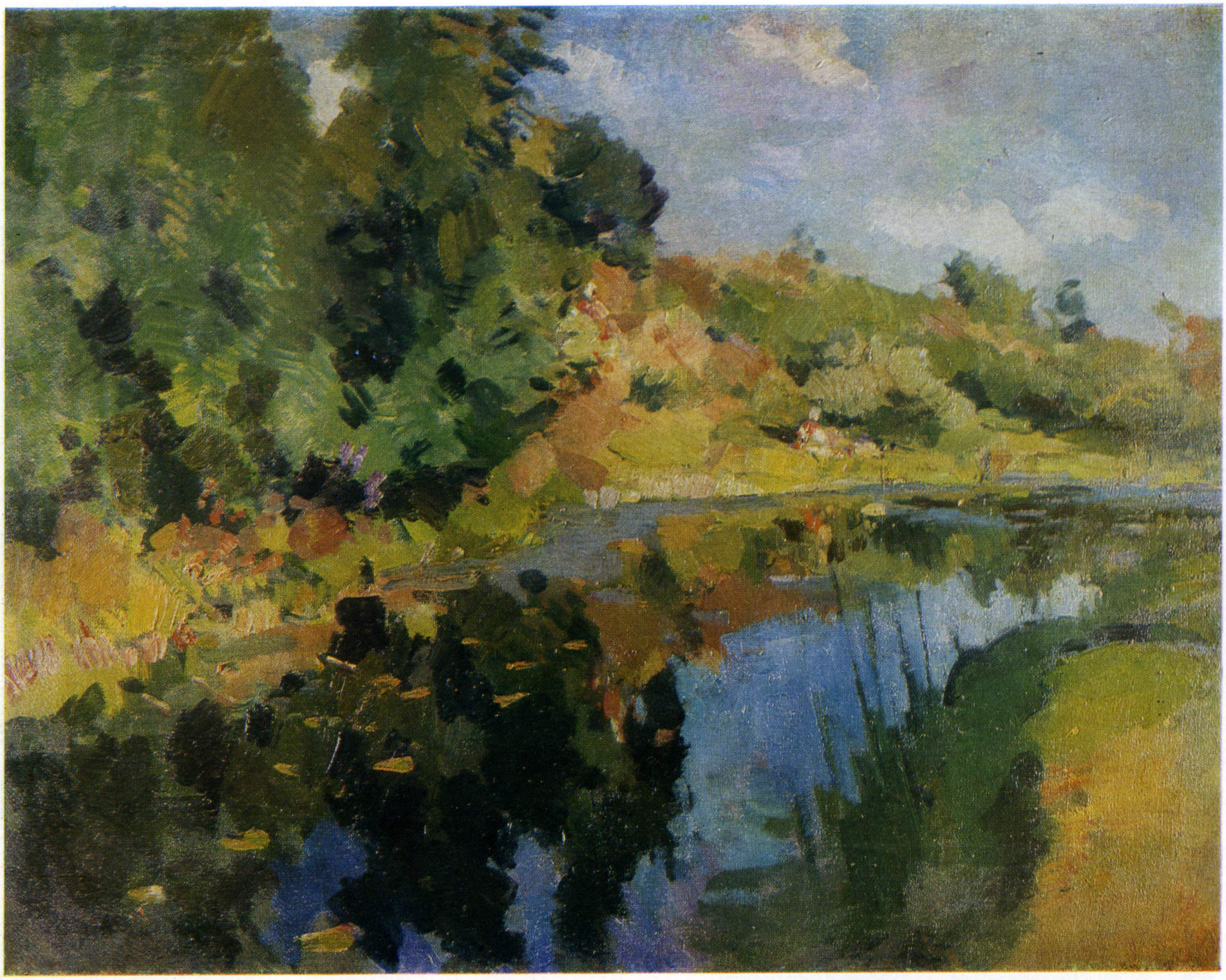
67

К. А. Сомов. 1869—1939.
Кипариси в Алушті. 1901.

ROUGET

68

К. О. Коровін. 1861—1939.
Річка. 1911.

69

К. О. Коровін. 1861—1939.
Троянди і фрукти. 1917.

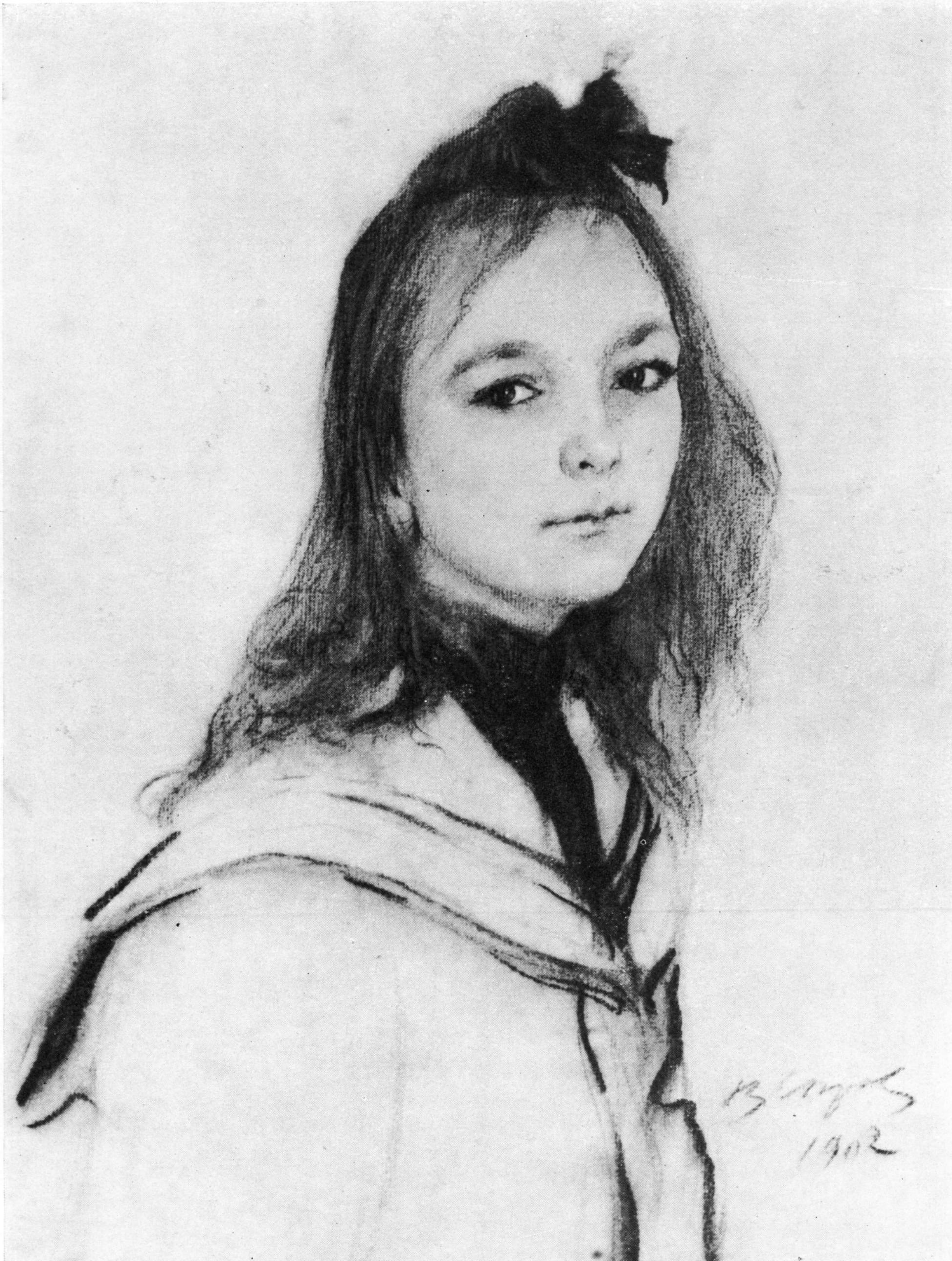
70

С. В. Малютін. 1859—1937.
Селянин з конем. 1910.

71

С. Г. Никифоров. 1881—1912.
За читанням.

72

В. О. Сєров. 1865—1911.
Портрет дівчинки Гучкової. 1902.

73

М. П. Ульянов. 1875—1949.
Портрет дітей Пономарьових. 1903.

74, 75

С. А. Виноградов. 1869—1938.
В домі. 1913.

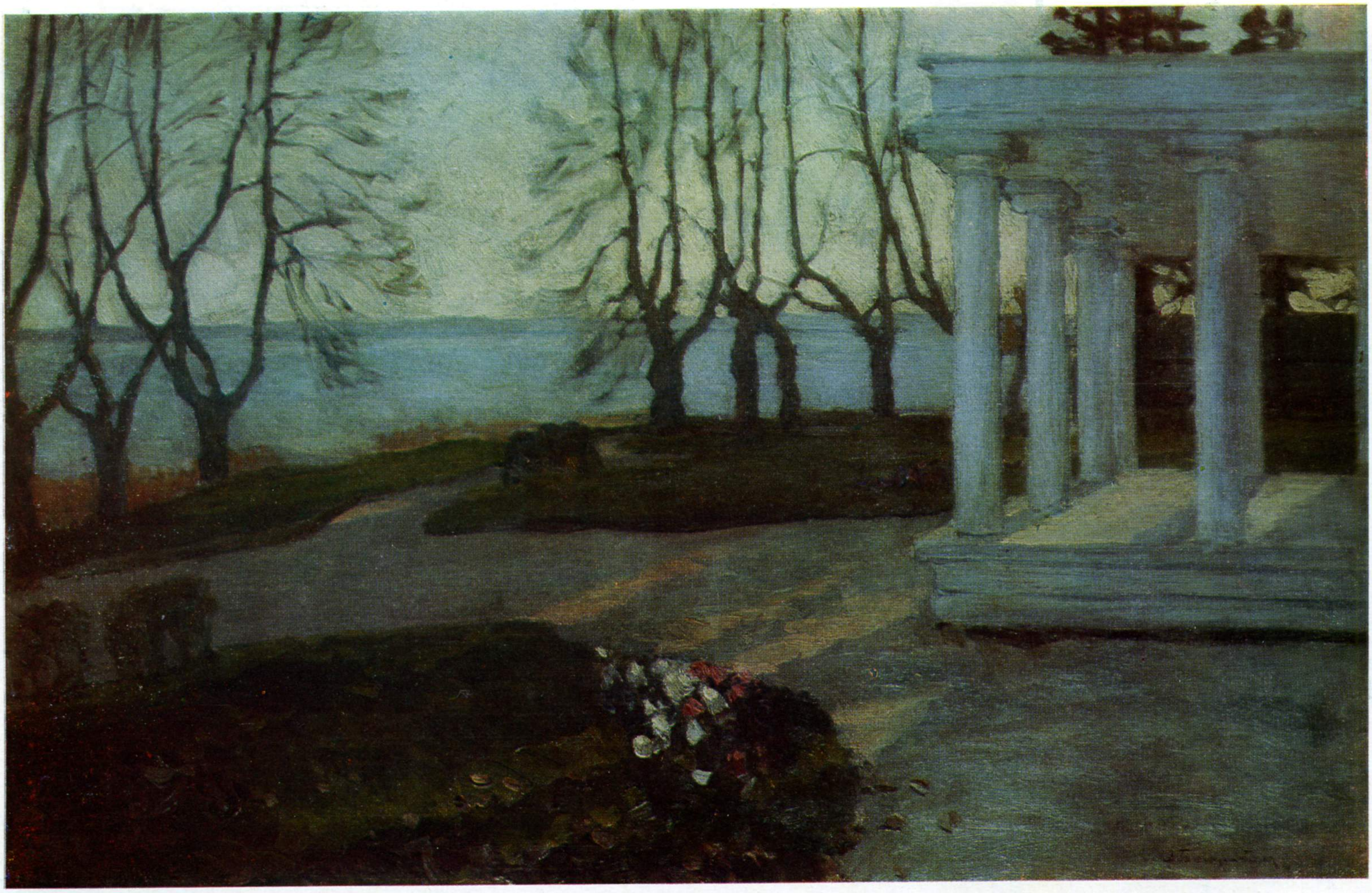
76

С. Ю. Жуковський. 1873—1944.
Останні айстри. 1912.

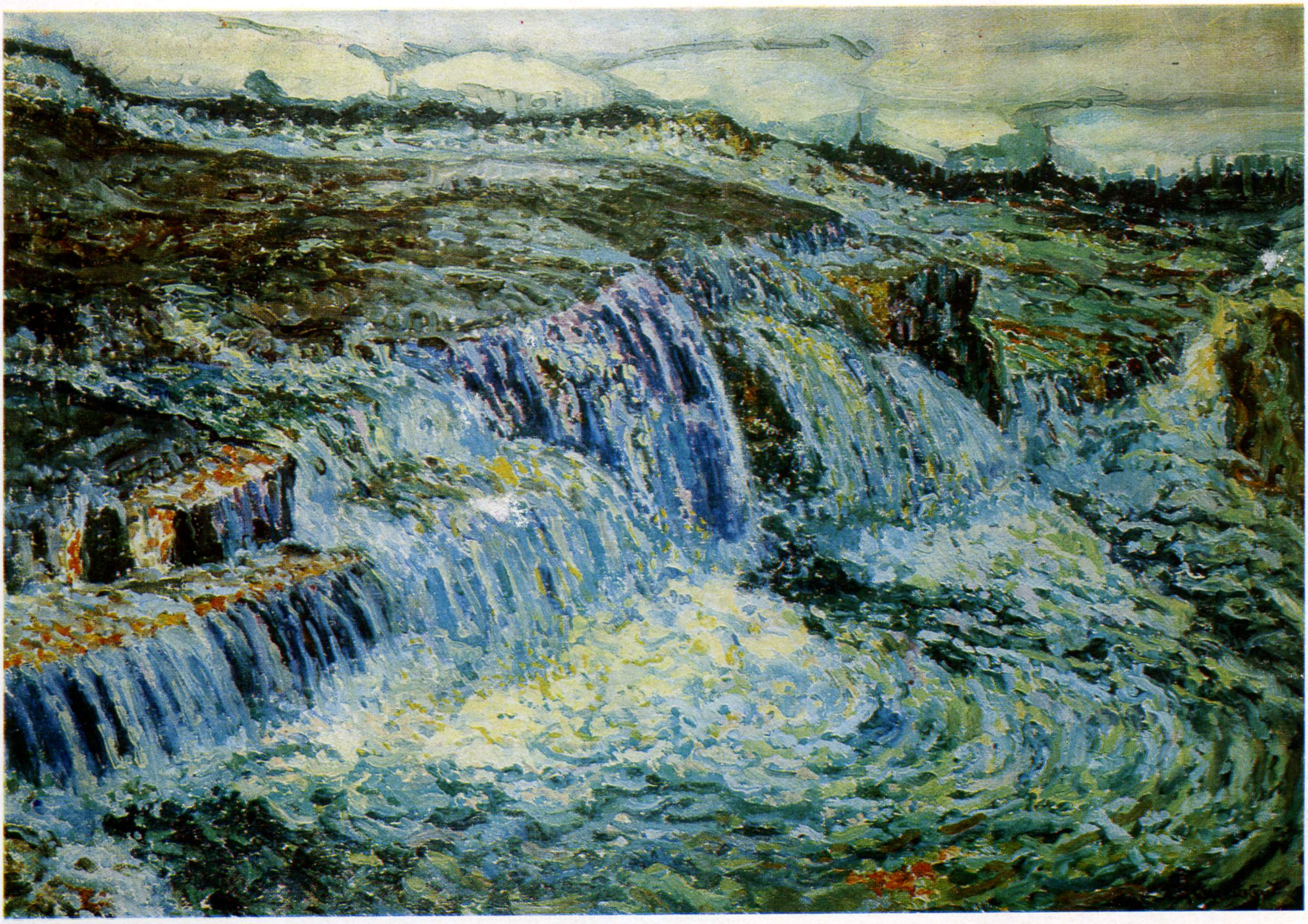

77

І. І. Бродський. 1883—1939.
Пейзаж з куполами. 1906.

78

В. К. Бялиницький-Біруля. 1872—1957. Осінь. 1907.

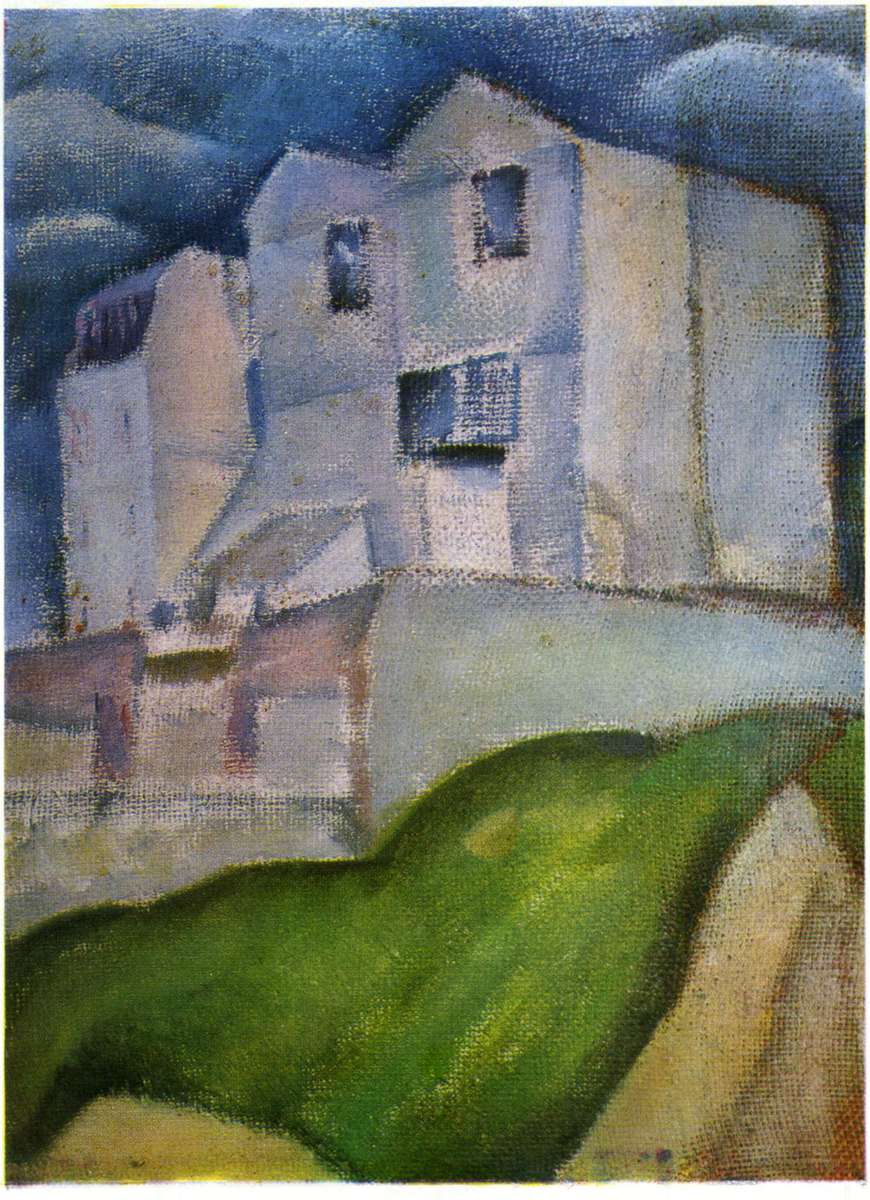
79

О. М. Бенуа. 1870—1960. Парк в Кастелло.

80

С. Ю. Судейкін. 1882—1946. Водограй. Поч. 1900-х рр.

81

Б. Д. Григор'єв. 1886—1939. Вечірні мрії. 1912.

82

Н. І. Альтман. 1889—1970. Пейзаж. 1911.

83

І. А. Пуні. 1894—1956
Натюрморт.

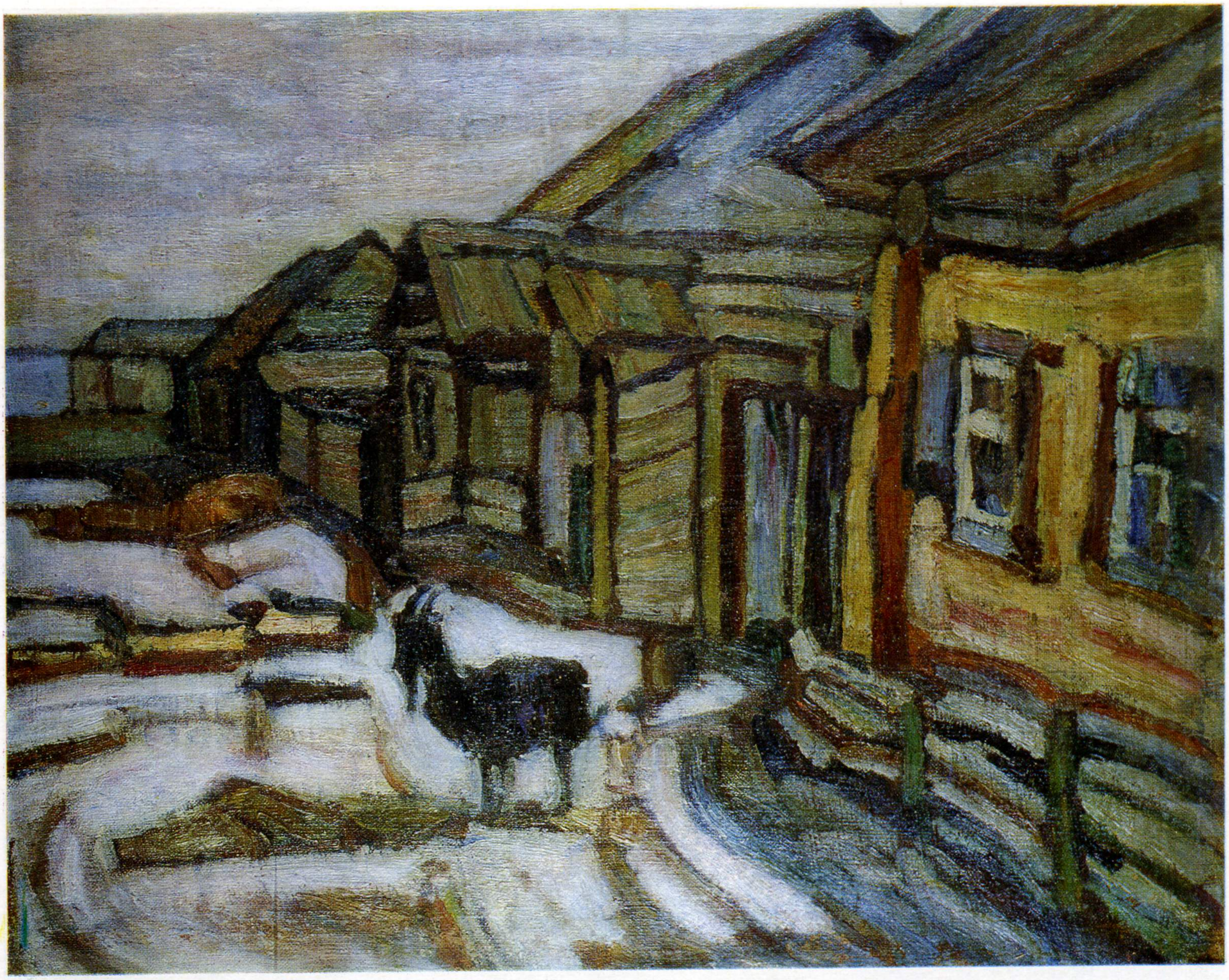
84

К. Ф. Юон. 1875—1958.
Провінціалки. 1920.

85

П. І. Петровичев. 1874—1947.
Натюрморт з бузком.

86

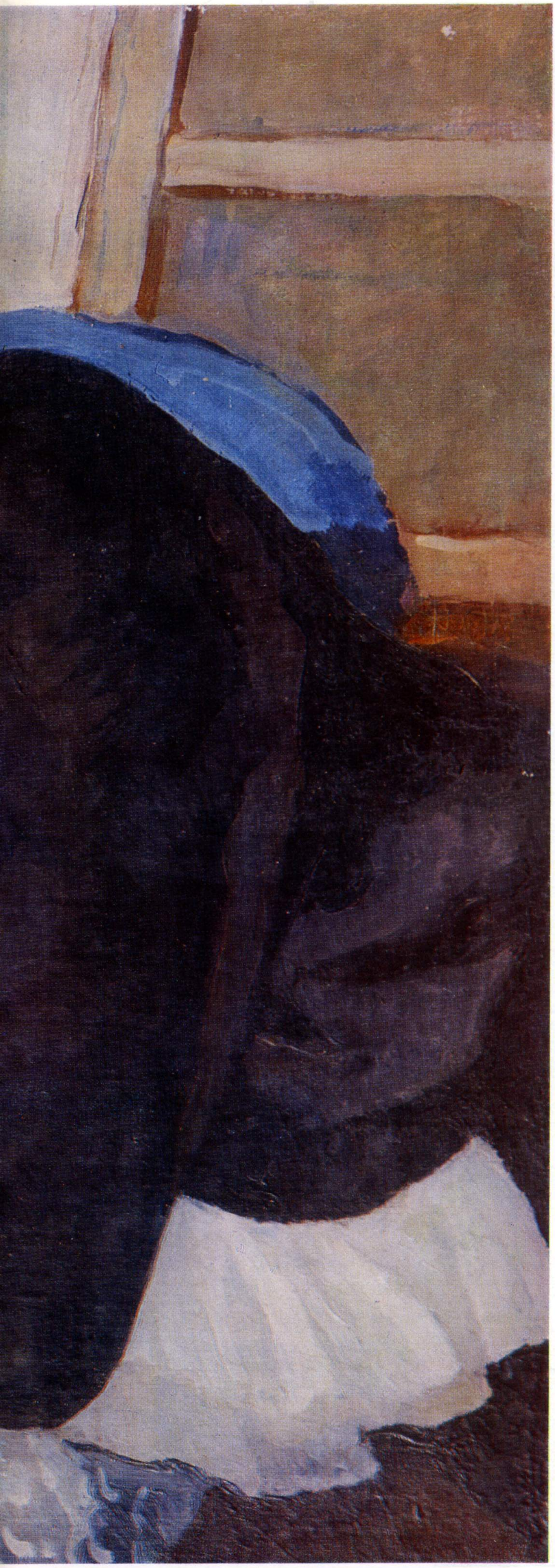
А. А. Маневич. 1881—1942
Вінниця. Єрусалимка.

87

Б. М. Кустодієв. 1878—1927.
Живописець вивісок. 1920.

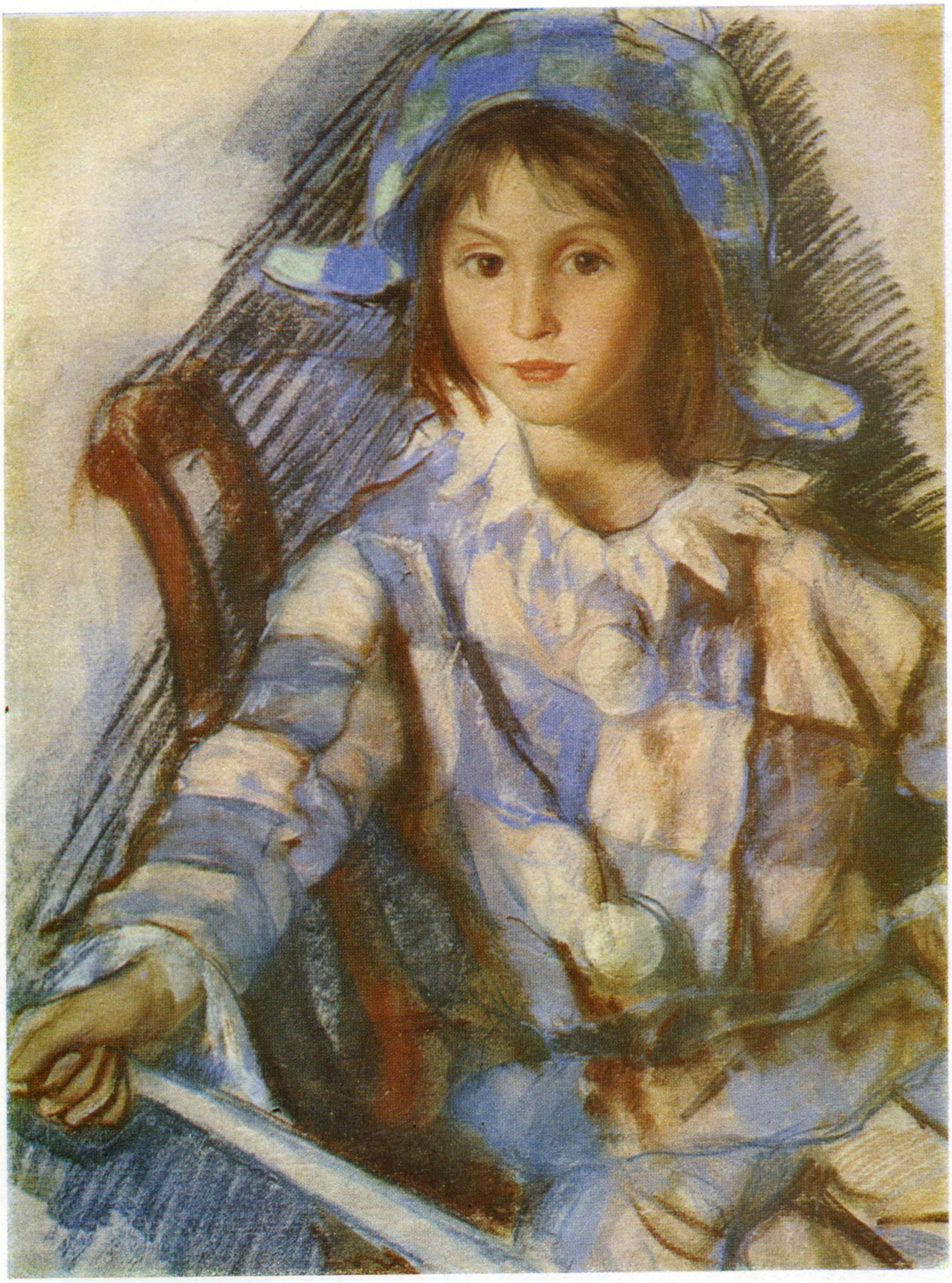

88

З. Є. Серебрякова. 1884—1967.
Портрет Лолі Браз.

89

З. Є. Серебрякова. 1884—1967. Портрет доньки в костюмі Арлекіна.

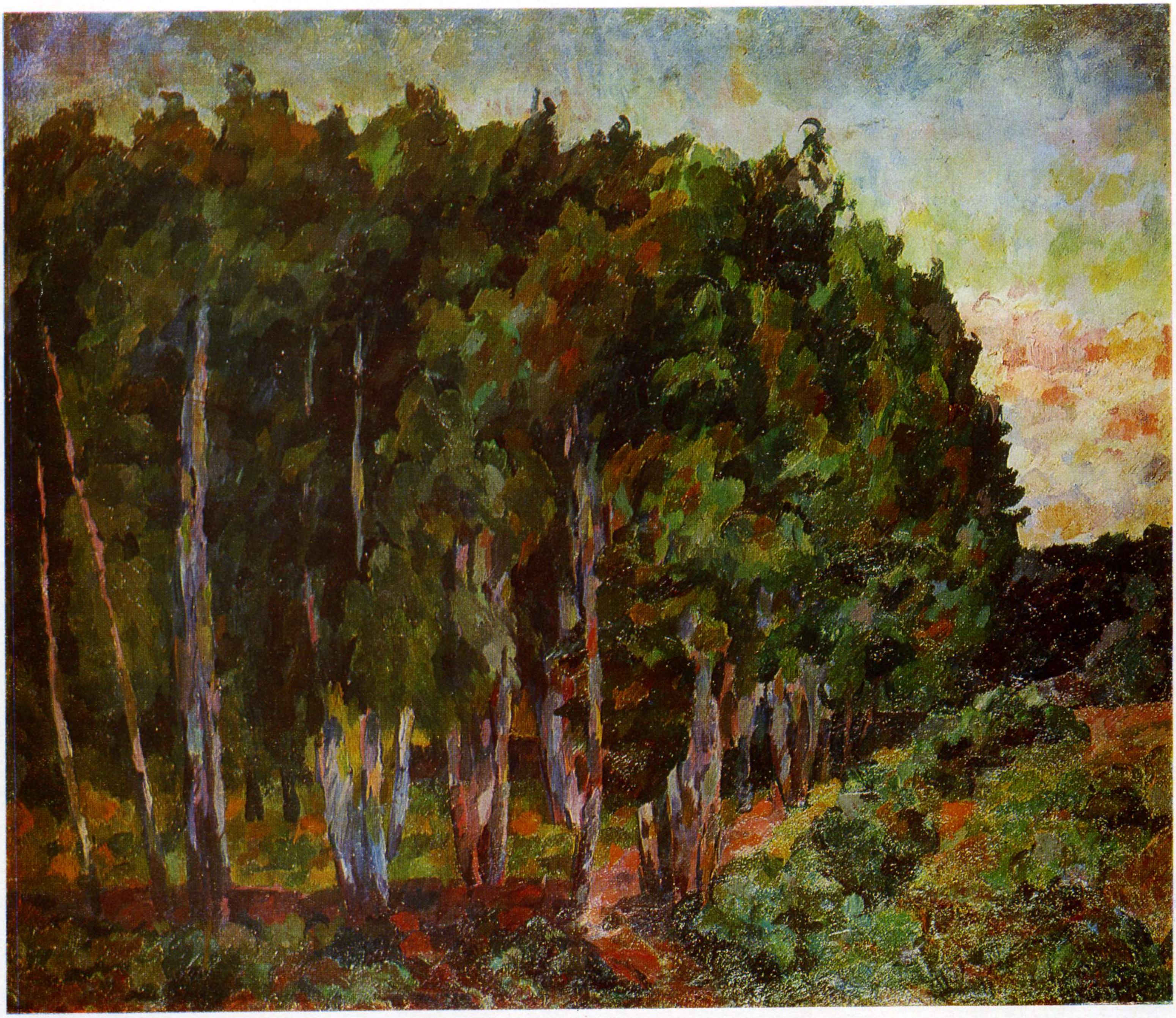
90

Л. В. Туржанський. 1875—1945. Взимку. Конячки.

91

І. І. Машков. 1881—1944. Натюрморт з лялькою. 1921 — 1922.

92

А. В. Лентулов. 1882—1943.
Пейзаж з групою дерев. 1922.

93

К. Ф. Богаєвський. 1872—1943.
Ранок. Кримський пейзаж. 1920-і рр.

94

В. І. Шухаєв. 1887—1973. Портрет Віри Федорівни Шухаєвої. 1920.

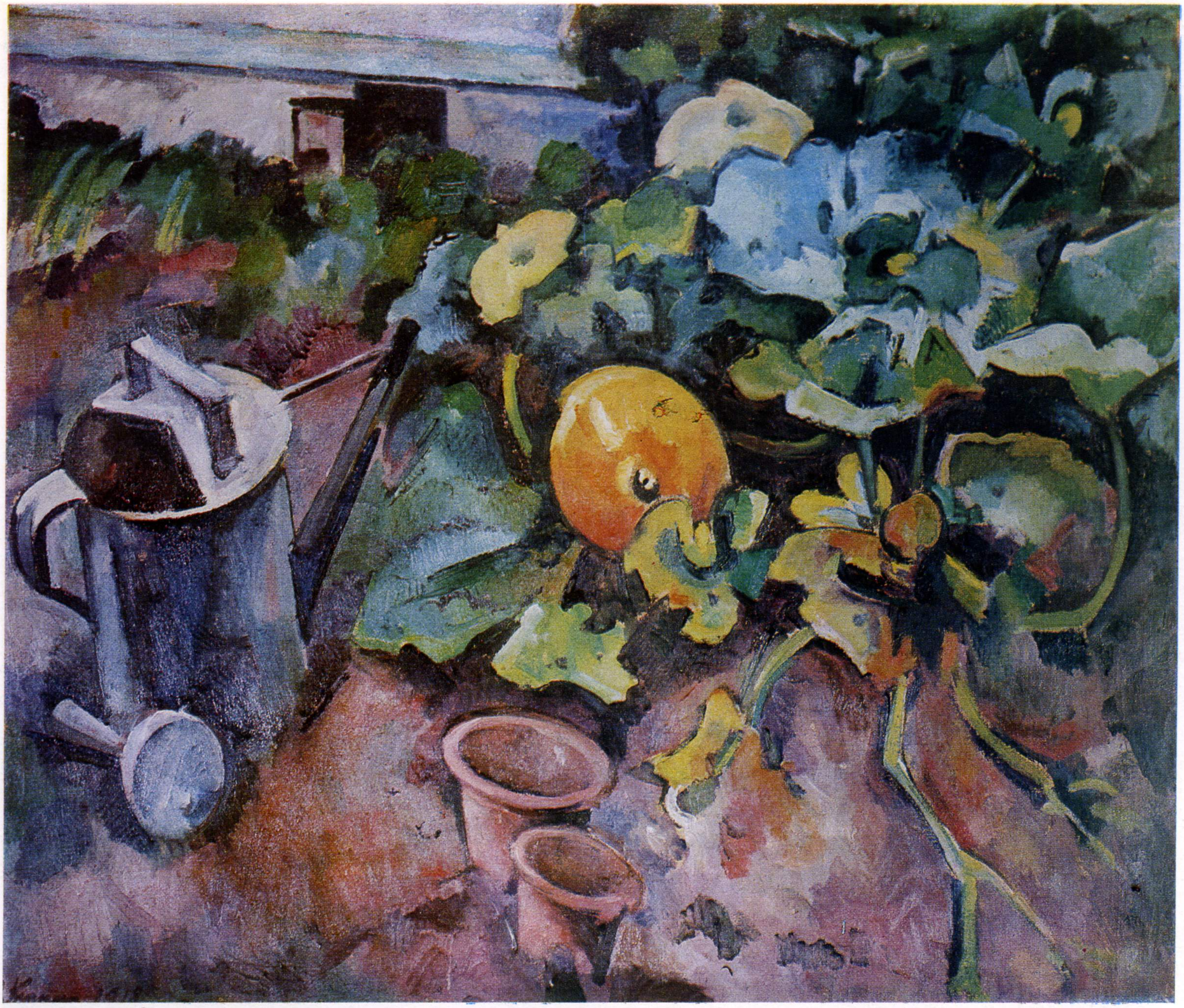
95

В. В. Лебедєв. 1891—1967.
Натюрморт. На кухні. 1918.

96

К. С. Петров-Водкін. 1878—1939.
Етюд до картини «Чаювання». 1926.

97

О. В. Купрін. 1880—1960. Шаболовка.
Грядка з гарбузами і лійкою. 1918.

98

О. К. Симонов. 1875—1957.
Узлісся. 1934.

99

С. Д. Лебедєва. 1892—1967.
Жінка, яка сидить. (Стася). 1928.

100

О. М. Самохвалов. 1894—1971.
Ленінградський пейзаж. (Великий проспект).
1936.

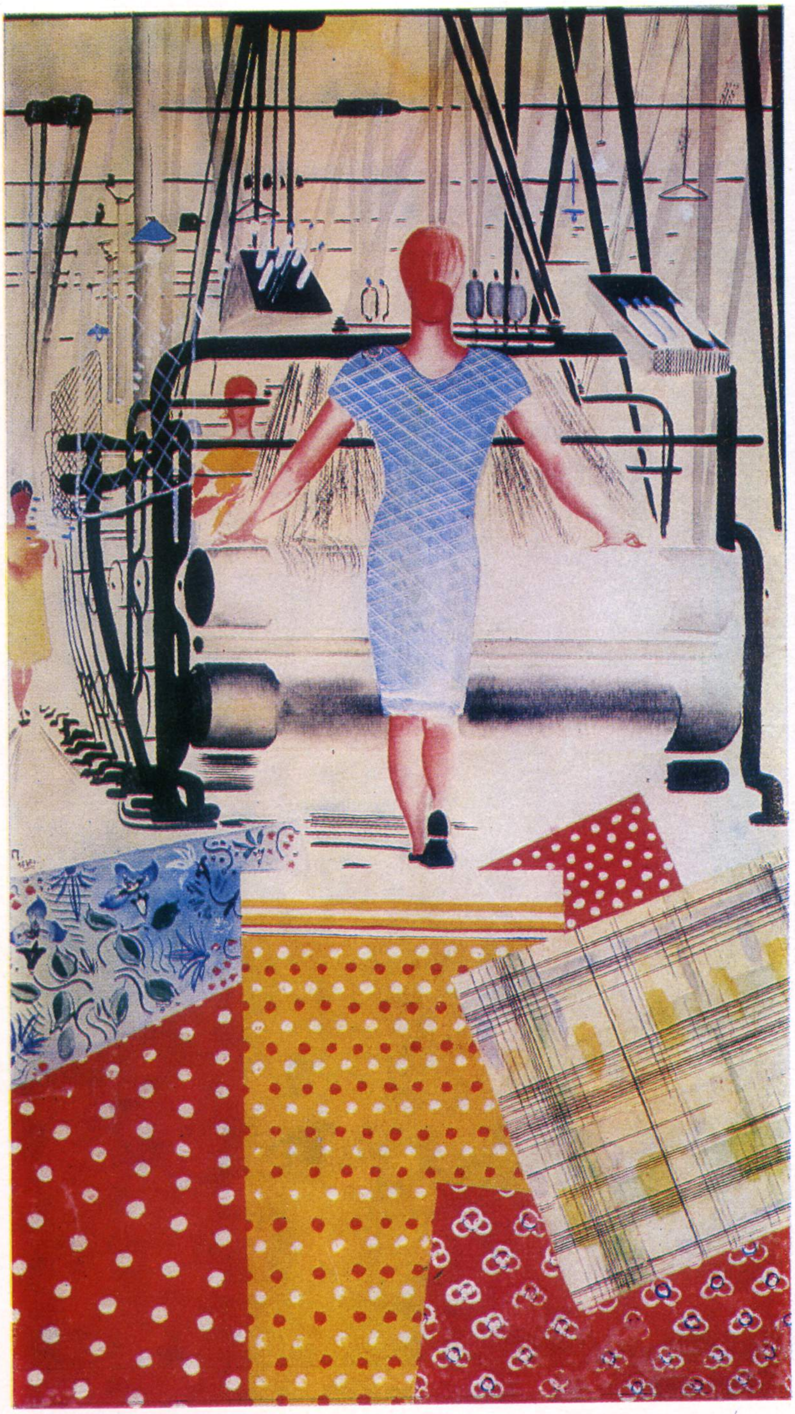
101

Б. Ф. Рибченков. Нар. 1899.
Троє під годинником. 1932.

102

О. М. Волков. 1886—1957.
Брат і сестра. 1926.

103

Ю. І. Пименов. 1903—1977. Ткаля. 1930.

104

О. О. Дейнека. 1899—1969. Сім'я будівельників. (Американські безробітні). 1932.

105

П. П. Кончаловський. 1876—1956. Балаклава. 1929.

106

Є. А. Кибрик. 1906—1978. Сушіння зерна в колгоспі. 1930.

107

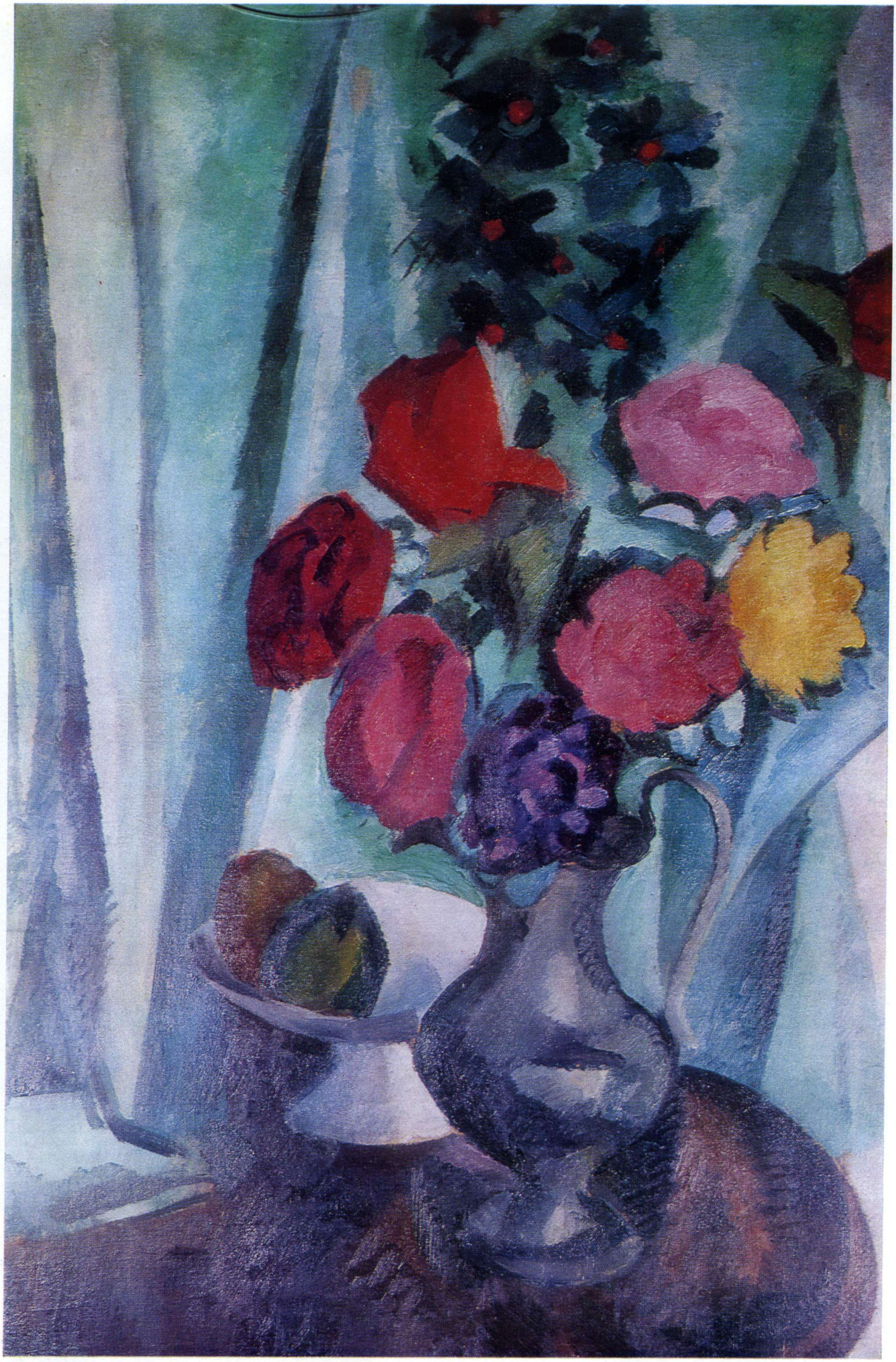
В. В. Рождественський. 1884—1963. Черемха. 1928.

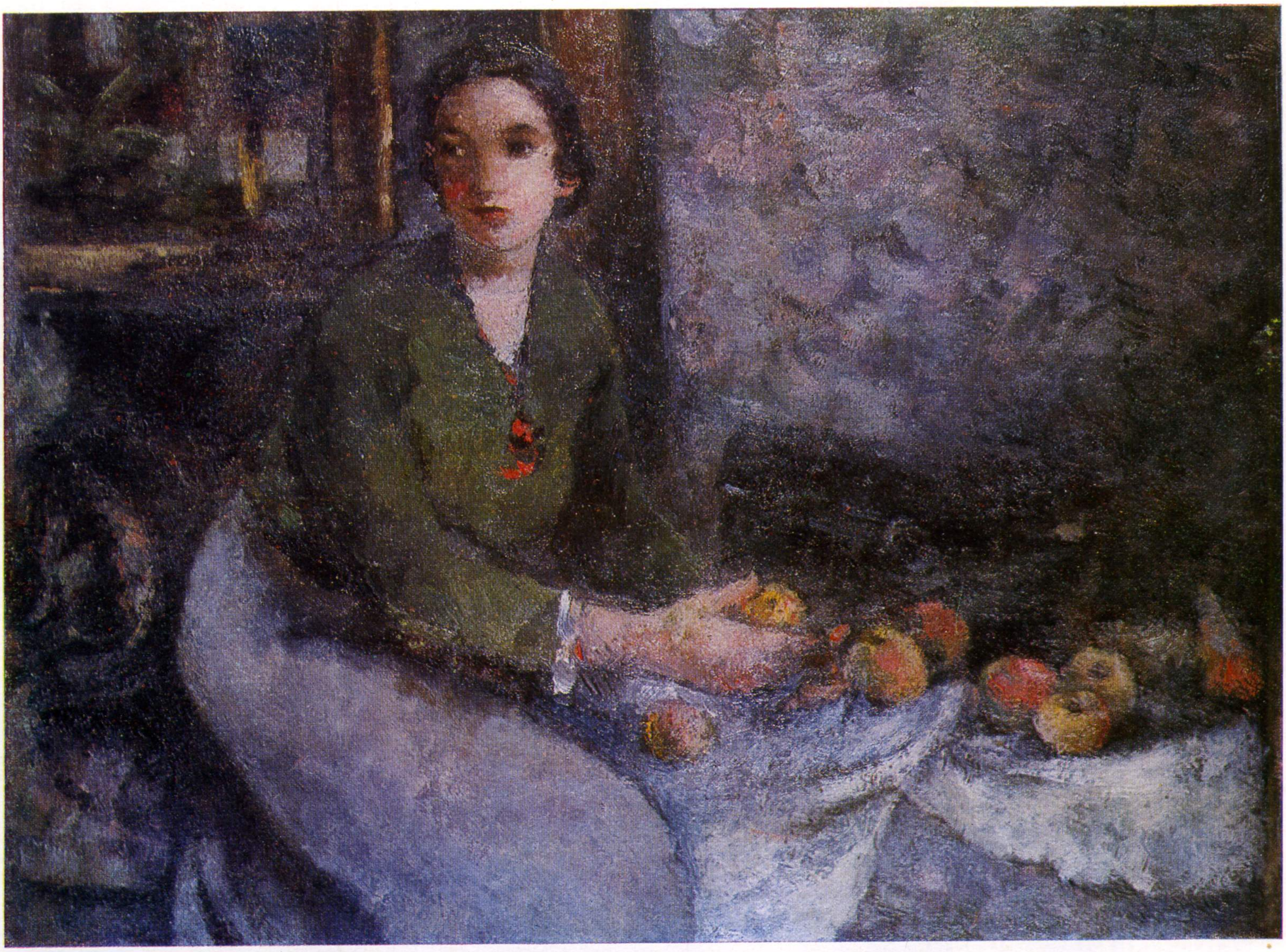
108

Л. Ю. Крамаренко. 1888—1942. Дівчинка з гранатом. 1937.

109

Р. Р. Фальк. 1886—1958. Натюрморт.

110

О. В. Шевченко. 1883—1948.
Жінка біля столу. 1942.

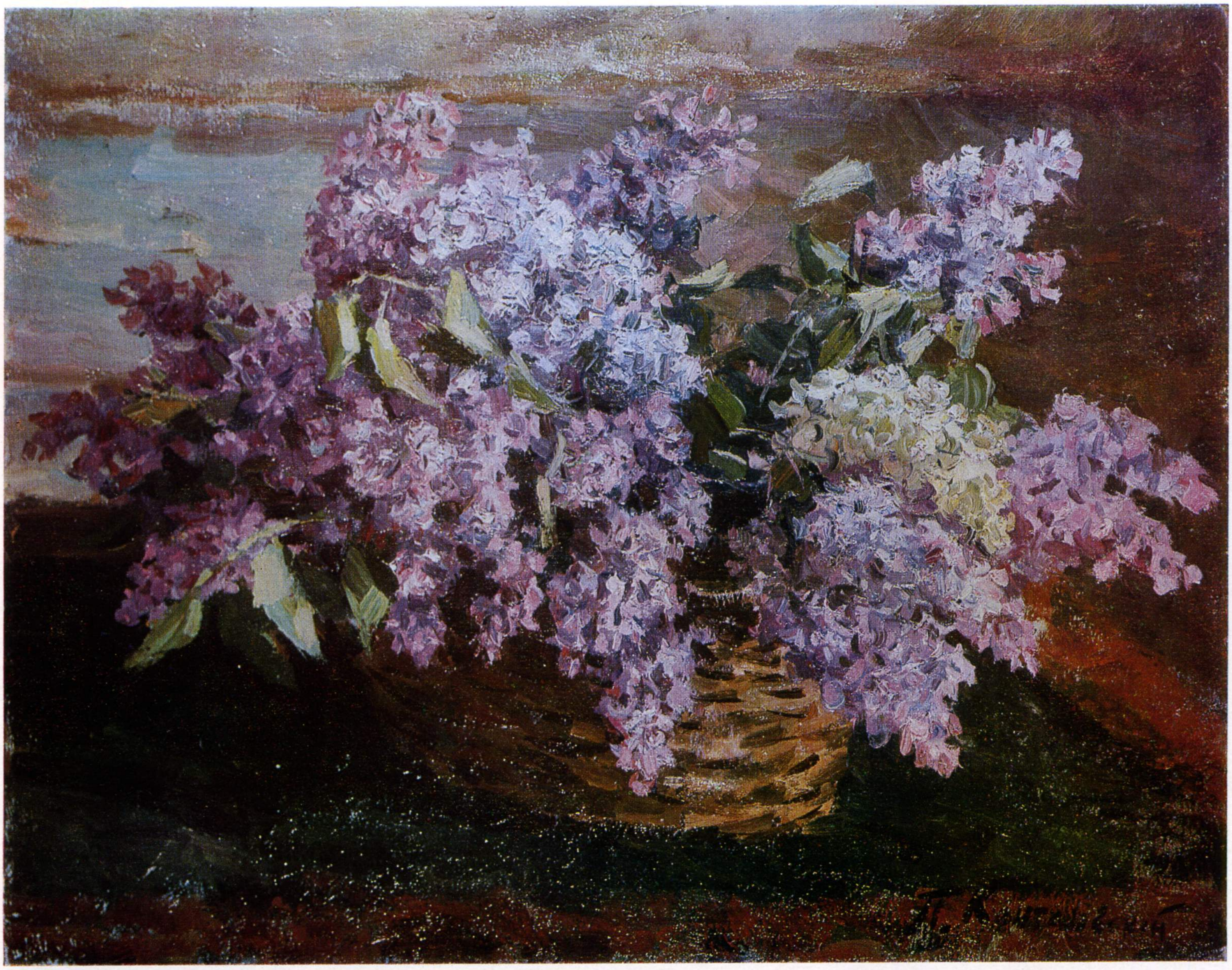
111

Р. Р. Фальк. 1886—1958.
Натюрморт. Квіти. 1930-і роки.

112

С. В. Рянгіна. 1891—1955.
Карелія. Пор-Порог. 1936.

113

П. П. Кончаловський. 1876—1956. Бузок. 1947.

114

С. Т. Коненков. 1874—1972. Ніночка. 1947.

115

А. В. Фонвізін. 1882—1973.
Портрет незнайомої. 1940-і роки.

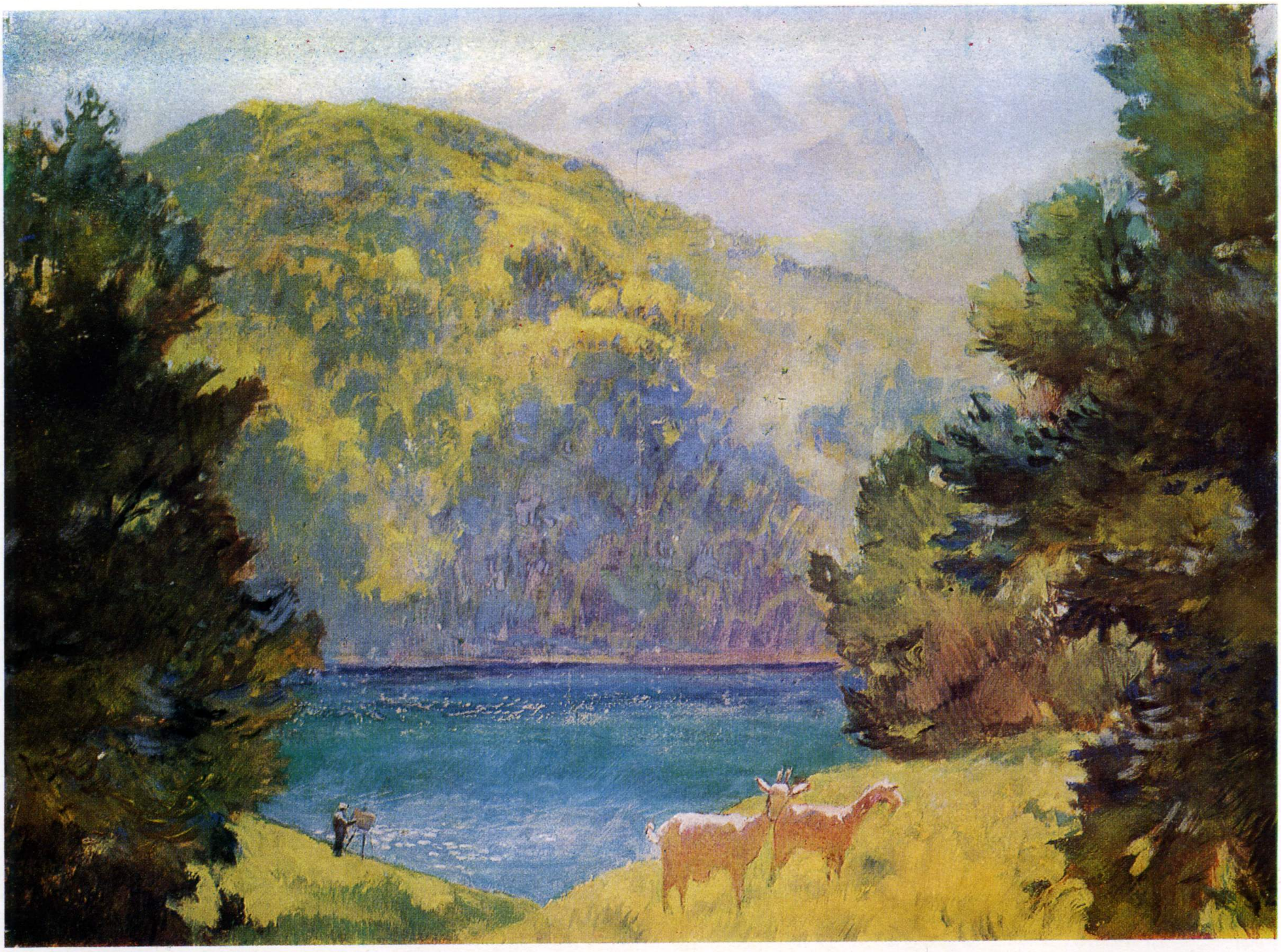
116

М. С. Сар'ян. 1880—1972.
Московський натюрморт. 1956.

117

О. Г. Тишлер. 1898—1980.
Модниця на лавці. 1960-і роки.

118

Є. Є. Лансере. 1875—1946.

Озеро Гель-Гель. 1943.

119

В. К. Калнрозе. Нар. 1894. Пейзаж моєї Батьківщини. 1964—1965.

120

Л. В. Кабачек. Нар. 1924. Чабанська бригада Героя Соціалістичної Праці Малащенка. 1961.

121

В. К. Нечитайло. 1915—1980. По воду. 1957.

122

Б. М. Неменський. Нар. 1922. Дихання весни. 1964.

123, 124

А. А. Скриде. Нар. 1906.
В рибальській гавані. 1965.

125

О. К. Звіедріс. Нар. 1905.
Велич праці. 1960.

126

Б. І. Яцевічюте. Нар. 1919.
Нерінгівці. 1967.

127

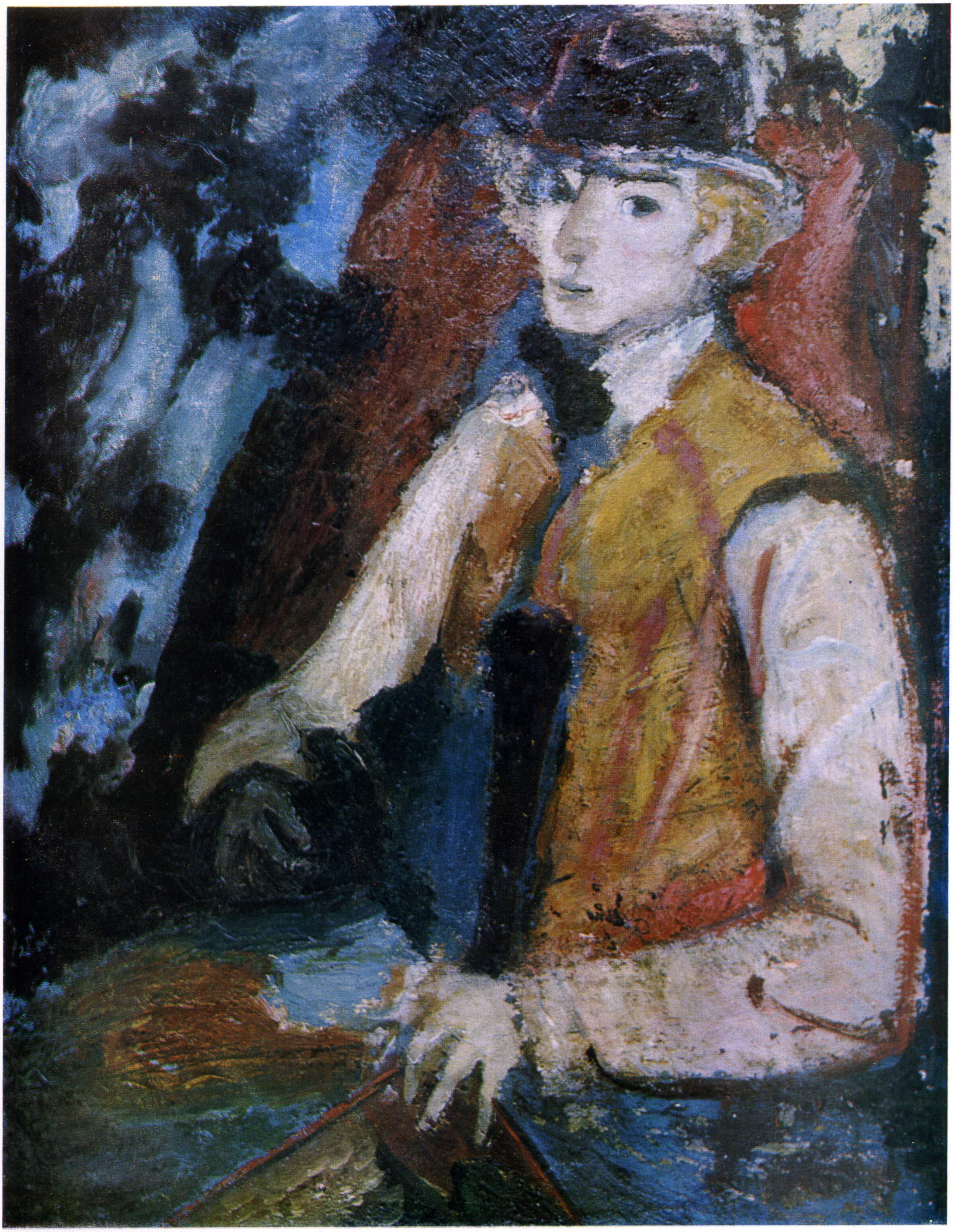
М. А. Хан. Нар. 1924.
З останнього підпілля. 1963.

128

М. В. Томський. Нар. 1900.
Портрет угорського скульптора Бека. 1956.

129

М. З. Рудаков. Нар. 1914. Поет. 1977.

130

В. Р. Френц. Нар. 1937. Карелія. 1968.

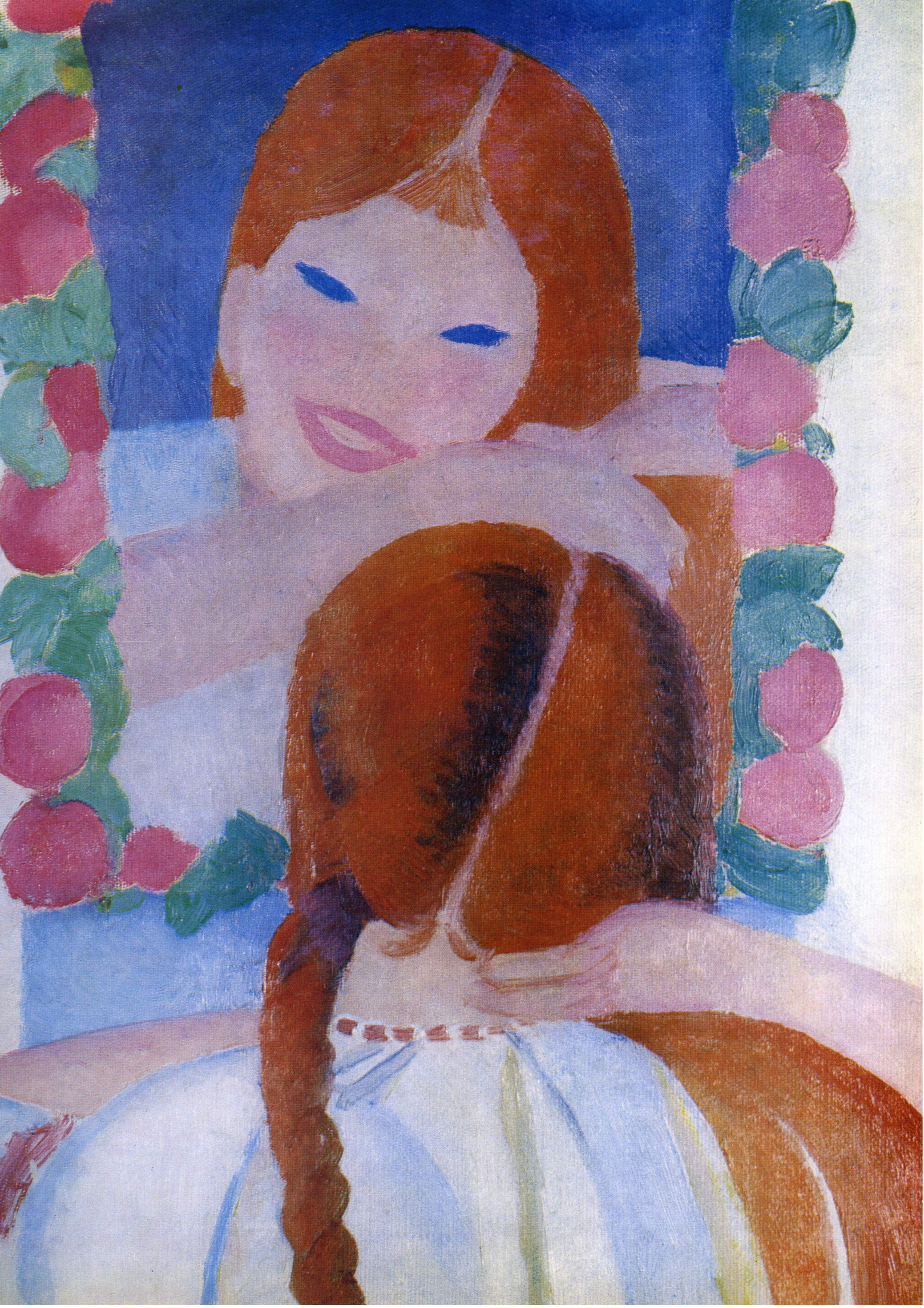
131

А. Ю. Никич. Нар. 1918. Портрет художника Андрієвича, лялькових справ майстра. 1968.

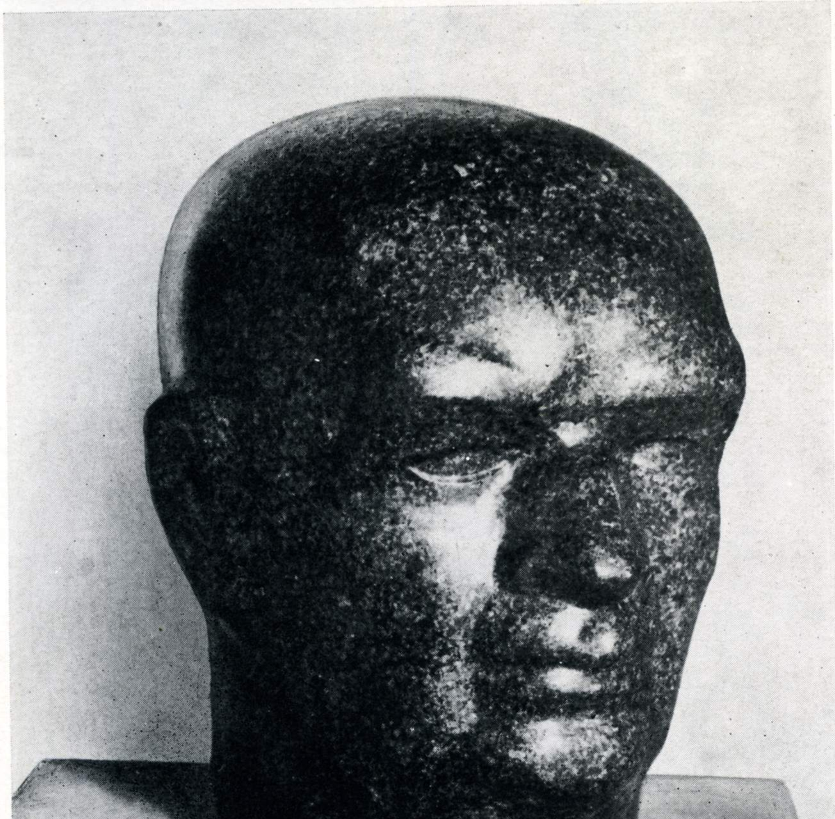

132, 133

Т. Н. Яблонська. Нар. 1917.
Наречена. 1966.

134

В. Ф. Загонєк. Нар. 1919. Холодніє. Жовтень. 1968.

135

К. Е. Бауман. Нар. 1916. Портрет професора медицини К. Рудзітіса. 1967.

136

М. Г. Греку. Род. 1916. Біля гуртожитку бригади. 1966—1968.

137

А. О. Яковлев. Нар. 1934.
П'ють чай. (Чукотка). 1965.

138

А. О. Шепа. Нар. 1928.
Двір Ужгородського замку.

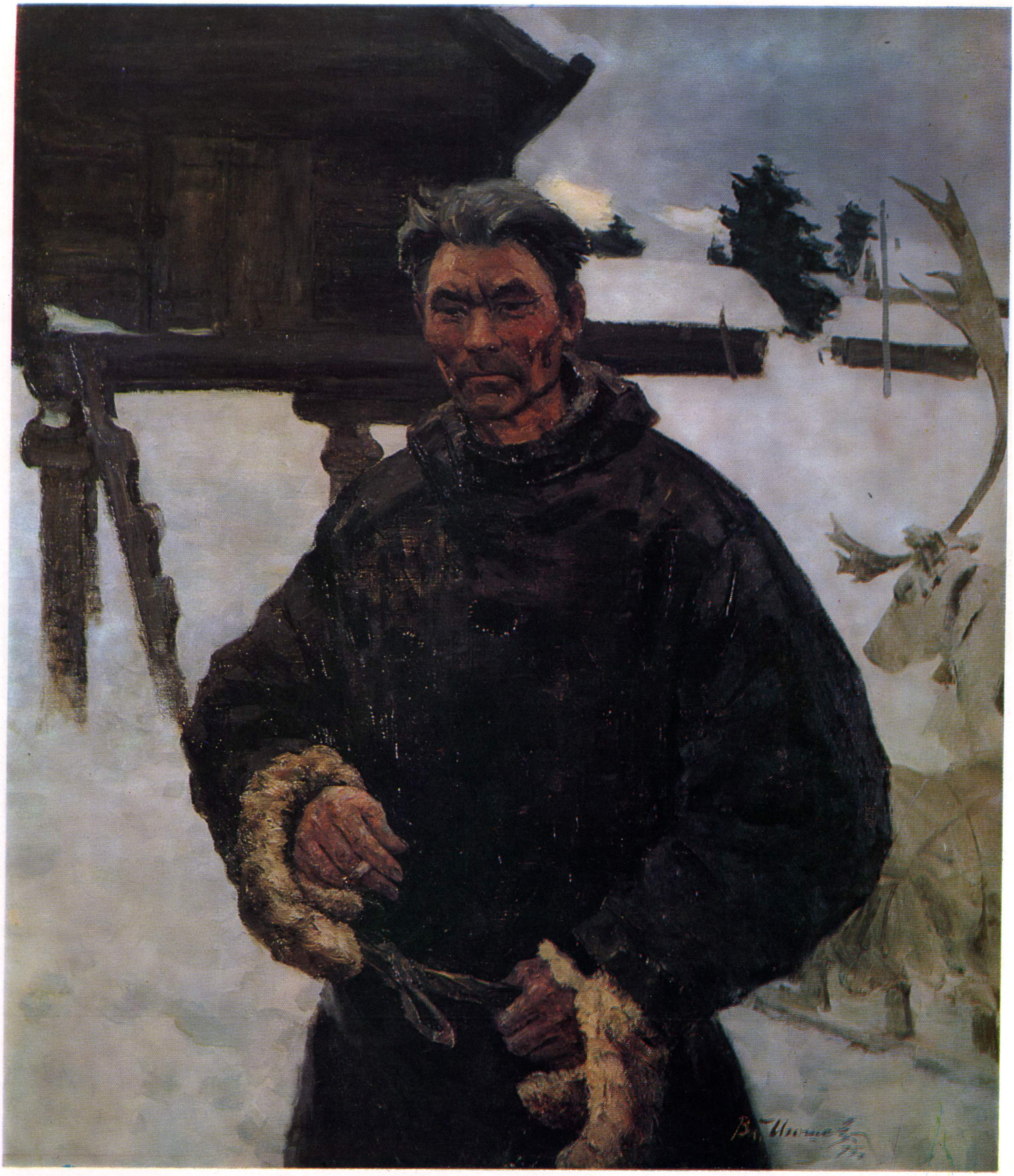
139

І. П. Григор'єв. 1934—1976.
Янтар Балтики. 1975.

140

Т. Н. Насипова. Нар. 1946.
Москва. Метро «Сокіл». 1977.

141

В. О. Ігошев. Нар. 1921. Портрет оленяра Анімкурова. Із серії «Люди тайгового поселення». 1975.

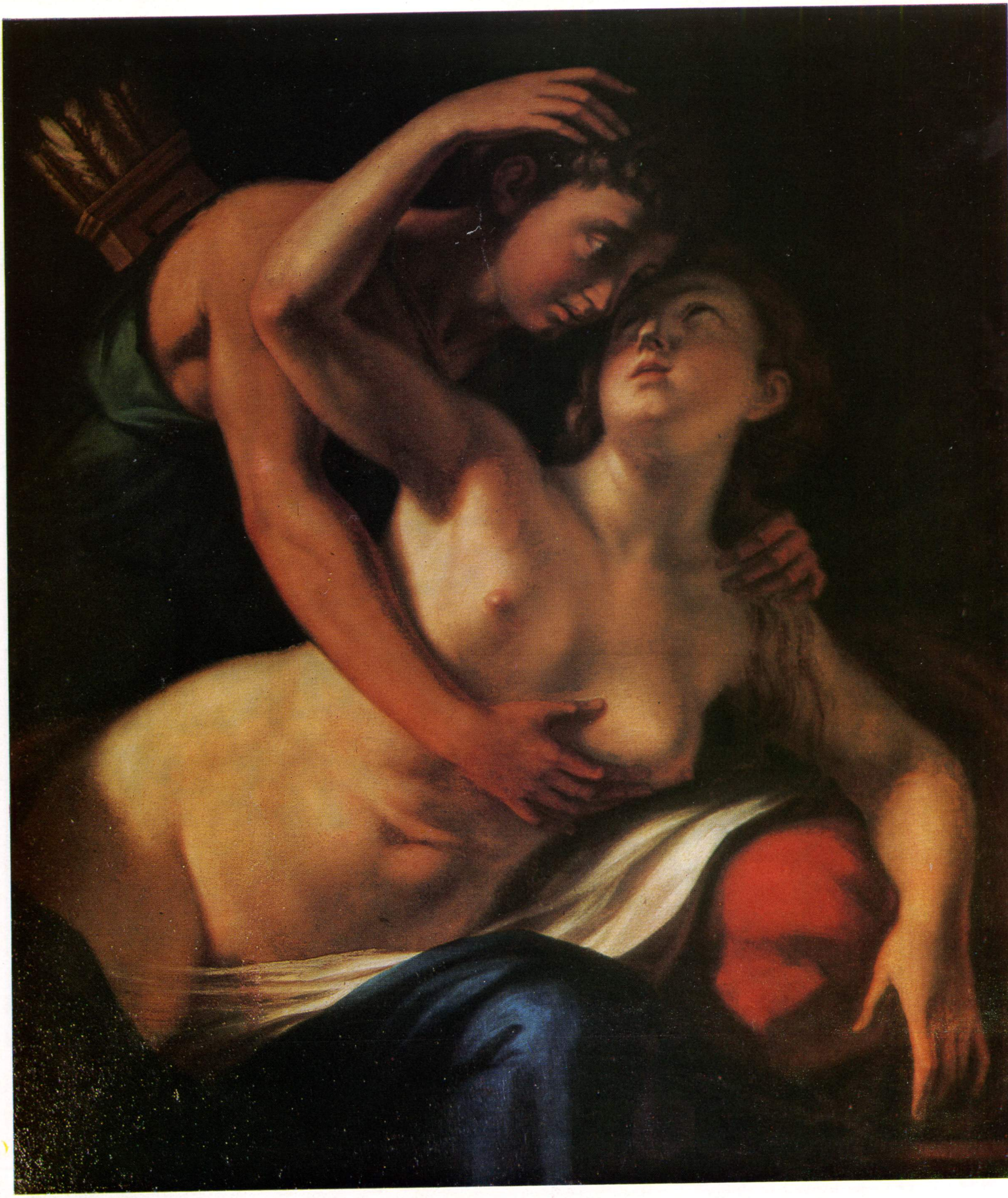
142

Г. С. Васецький. Нар. 1928.
Тривожна молодість. 1964 — 1965.

143

Г. О. Неледва. Нар. 1938.
Концерт. 1979.

144

Лука Камбіазо (?). 1527—1585.
Венера і Адоніс.

145

Леандро Бассано (?). 1557—1622.
Оплакування Христа.

146

Вільгельм Кордес. 1824—1869. Пейзаж.

147

Ян Антоніс ван Равестейн. 1570—1657. Портрет чоловіка в кірасі.

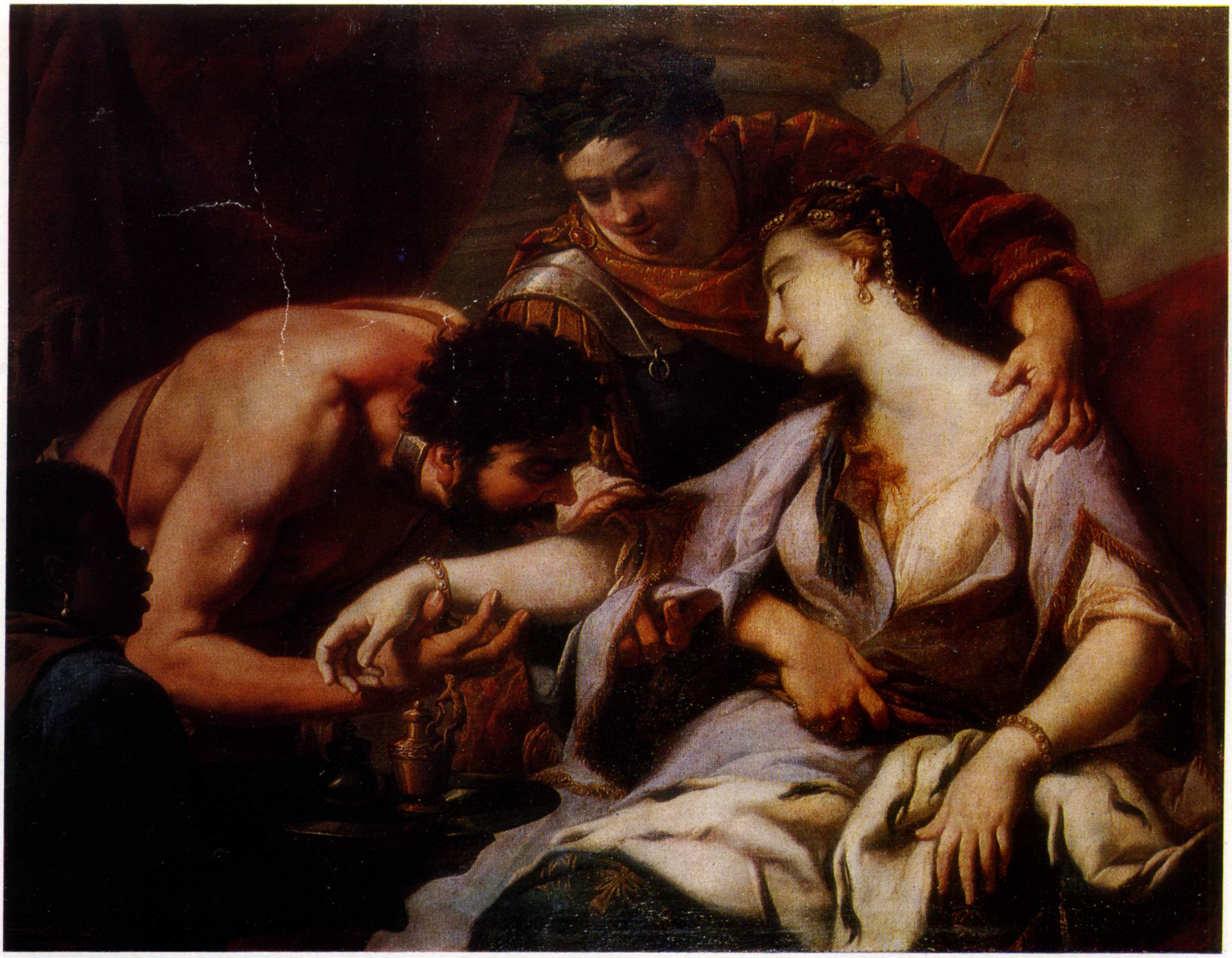
148

Невідомий голландський художник XVII ст. Натюрморт.

149

Невідомий фламандський художник XVII ст. Мадонна в квітах.

150, 151

Сімон Вуе (?). 1580—1649.
Царівна і раб.

152

Франц Паулік. 1861—1906.
Натюрморт.

153

Ян Купецький. 1666—1740.
Чоловічий портрет.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ МУЗЕИ
УКРАИНЫ

НИКОЛАЕВСКИЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ МУЗЕЙ ИМ. В. В. ВЕРЕЩАГИНА

АЛЬБОМ

Киев, «Мыстэцтво», 1984

*(На украинском, русском
и английском языках)*

Автор-составитель
ЗИНАИДА АНДРЕЕВНА МАКУШИНА

Художній редактор *М. М. Ессаулова*
Літературний редактор *Ю. О. Іванченко*
Макет та художнє оформлення *Є. В. Шуляка*
Технічний редактор *Н. Г. Орлова*
Коректор *Г. М. Кошманенко*

Здано на виробництво 02.12.83. Підписано до друку 11.04.84. БФ 06006. Формат 60×90 1/8. Папір крейдяний. Гарнітура літературна. Спосіб друку високий. Умовн. друк. арк. 18,0. Умовн. ф.-відб. 84,5. Обл.-вид. арк. 18,27. Тираж 21 000 пр. Зам. 3—3184. Ціна 6 крб.

Видавництво «Мистецтво», 252034, Київ-34, вул. Золотоворітська, 11.

Головне підприємство республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». 252057, Київ-57, Довженка, 3.

М59 **Миколаївський** художній музей ім. В. В. Верещагіна : Альбом / Авт.— упоряд. З. А. Макушина.— К.: Мистецтво, 1984.— 143 с., іл.— (Худож. музеї України).— Текст укр., рос. та англ. мовами.

В опр.: 6 крб. 21000 пр.

В альбомі репродуковано кращі твори із збірки Миколаївського художнього музею ім. В. Верещагіна. Серед них особливий інтерес становлять полотна В. Боровиковського, І. Айвазовського, В. Верещагіна, Л. Крамаренка, Т. Яблонської та ін. Вступна стаття розповідає про історію створення колекції.

М $\frac{4903000000—150}{М207(04)—84}$ БЗ 31—8—83 85.101я6

6 крб.